

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้กับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนี่จะนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การรับรู้

1.1 ความหมายของการรับรู้

1.2 ลักษณะของการรับรู้

1.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

1.4 การวัดการรับรู้

2. การปฏิรูปการเรียนรู้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

2.2 สาระสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

2.3 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

2.4 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้

2.5 การประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

2.6 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูป

การเรียนรู้

2.7 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

3. พฤติกรรมการสอนของครู

3.1 ความหมายของพฤติกรรมการสอน

3.2 ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน

3.3 หลักการและลักษณะการสอนที่ดี

3.4 พฤติกรรมการสอนของครูตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 วิจัยในประเทศ

4.2 วิจัยต่างประเทศ

5. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การรับรู้

รายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ (Perception) โดยแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ความหมายของการรับรู้ ลักษณะของการรับรู้ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ และการวัดการรับรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการรับรู้

อารี พันธุ์ณี (2540 : 139) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทสัมผัส โดยการแปลความหมายขึ้นอยู่กับประสบการณ์เป็นการสร้างความหมายเกี่ยวกับสิ่งนั้นให้กับตัวเรา เช่น สายตาที่มองเห็นภาพและแปลความหมายเป็นสิ่งสวยงาม น่าเกลียด เป็นต้น

มูริน (Mutbin, 1983 : 13) กล่าวว่า การรับรู้ คือ การนำเอาลักษณะต่างๆ ของสิ่งเร้าที่เรียกว่า การรู้สึก และสิ่งที่อยู่ภายในตัวของบุคคลที่เรียกว่า ความรู้ การเรียนรู้ ประสบการณ์ในอดีตของบุคคลมาตีความรวมกันเป็นการรับรู้ของบุคคล

ฟลาวเวล (Flavel, 1985 : 164) กล่าวว่า การรับรู้ คือ กระบวนการที่บุคคลรับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งเร้าต่างๆ ซึ่งรอบตัวเรา รวมถึงการที่เราว่ามิอะไรเกิดขึ้นมีการแยกแยะความแตกต่างของสิ่งเร้า และเลือกวิธีตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆ ด้วย

กู๊ด (Good, 1973 : 413) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การตระหนักในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งเร้าภายนอกที่ประสบเป็นประจำ เช่น วัสดุ สถานการณ์ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งเร้าดังกล่าวความรู้สึกลึก

โดยสรุป การรับรู้ หมายถึง การใช้ประสบการณ์เดิมกับสิ่งเร้ามากกระทบประสาทสัมผัสผู้มองแล้วเกิดความรู้สึกลึกโดยแปลความหมาย ดีความ ซึ่งอยู่ในรูปของความรู้ ความคิดของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น โดยอาศัยประสบการณ์เดิมผสมผสานกับข้อมูลใหม่ของแต่ละบุคคล

1.2 ลักษณะของการรับรู้

เคมพ์ (Kemp, 1985 : 10-11) ได้ศึกษาลักษณะของการรับรู้ไว้ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมทุกพฤติกรรมย่อมเกี่ยวข้องกับการรับรู้
2. พฤติกรรมเป็นผลเกี่ยวข้องมาจากการรับรู้เดิม และพฤติกรรมเป็นจุดเริ่มต้นของการรับรู้อื่น ๆ ต่อไป
3. ผู้รับรู้และสิ่งแวดล้อมไม่ได้อยู่อย่างอิสระ
4. การให้ความหมายต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์เดิมที่สะสมไว้
5. ประสบการณ์การรับรู้ เป็นสิ่งเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

6. การรับรู้ เป็นการประสานกันระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ สิ่งที่เคยเกิดขึ้นในประสบการณ์เดิม ย่อมมีอำนาจเหนือกว่าสิ่งที่ไม่เคยสัมผัส

จากลักษณะการรับรู้ดังกล่าวแสดงว่า การรับรู้เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องกันของประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และแสดงเป็นพฤติกรรมเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลหลังจากได้ผสมผสานประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่

1.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

วัชรวิ ทรัพย์มี (2533 : 43-45) กล่าวว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ องค์ประกอบอันเนื่องมาจากบุคคลและองค์ประกอบอันเนื่องมาจากสิ่งเร้า

1. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากบุคคล การที่บุคคลเลือกรับรู้สิ่งใดก่อนหลังมากน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับรู้ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะผู้รับรู้แบ่งเป็น 4 ด้านคือ ความสนใจ ความคาดหวัง ความต้องการ และการเห็นคุณค่า

2. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากสิ่งเร้า คุณสมบัติของสิ่งเร้าเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้คนเราก่อเกิดความสนใจที่จะรับรู้หรือทำให้การรับรู้ของคนเรากลายเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ได้แก่ ความใกล้ชิดกับสิ่งเร้า ความคล้ายคลึงกันของสิ่งเร้า ความต่อเนื่องกันของสิ่งเร้า สภาพและพื้นฐานของการรับรู้ เป็นต้น

1.4 การวัดการรับรู้

กมลรัตน์ ห่อสุวชัย (2528 : 243-244) กล่าวว่า การวัดการรับรู้ในส่วนใหญ่นั้นใช้วิธีการที่คล้ายคลึงกับการวัดเจตคติ การวัดค่านิยมและการวัดบุคลิกภาพ ทั้งนี้ก็เพราะว่าการรับรู้เป็นขั้นหนึ่งของเจตคติ การวัดค่านิยม และการวัดบุคลิกภาพ การวัดการรับรู้จึงรวบรวมได้ดังนี้

1. การสังเกต (Observation)

1.1 พิจารณาที่ใบหน้าของบุคคลว่ามีการแสดงออกทางสีหน้าอย่างไร

1.2 พิจารณาที่สายตาหรือแววตา

1.3 พิจารณาที่บุคลิกภาพ ท่าทางของร่างกาย เช่น มีอาการตื่นเต้นหรือไม่เพียงใด

1.4 พิจารณาที่เจตนาารมณ์ของบุคคลว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมามีเจตนาอย่างไร

2. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

2.1 แบบสอบถามที่มีคำถามเป็นข้อความที่มีเพียงความคิดเดียว โดยให้เลือกตอบว่า เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย ใช่ - ไม่ใช่ ถูก - ผิด ซึ่งในบางครั้งมีคำว่า 'ไม่แน่ใจอยู่ด้วยก็ได้'

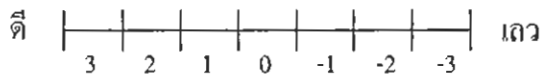
2.2 แบบสอบถามที่คำถามมีหลายตัวเลือกเป็นมาตราวัด (Scaling) เป็นคำถามที่มีประโยคคำถามและมีคำตอบที่เป็นระดับการรับรู้ที่ มากน้อยเพียงใด โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ

คือ ปฏิบัติ ไม่ได้ปฏิบัติ หรือ 3 ระดับ ปฏิบัติ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ไม่ได้ปฏิบัติ หรือ 5 ระดับ เช่น ปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2.3 แบบสอบถามที่คำคู่ที่มีความหมายตรงกันข้าม (The Semantic Differential)

เป็นการใช้คำหรือวลีที่มีความหมายตรงกันข้ามกันเป็นคู่ ๆ โดยมีมาตรวัดให้ผู้ตอบเลือกตามสภาพการรับรู้ที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เช่น กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นสิ่งดี - เลว ดังนี้

3. การใช้แบบทดสอบและเครื่องมือทางจิตวิทยา โดยผู้ทำการทดสอบเสนอสิ่งเร้าแก่ผู้ถูกทดสอบ เพื่อให้แสดงพฤติกรรมหรือคำตอบออกมา สิ่งเร้านั้นอาจเป็นรูปภาพหรือสิ่งอื่นก็ได้ แบบทดสอบทางจิตวิทยามีหลายอย่าง ซึ่งเป็นวิธีให้ผู้ถูกทดสอบระบายความในใจจากการให้รูปภาพที่สร้างขึ้นอย่างไม่แจ่มชัด

การวัดการรับรู้ในการวิจัยนี้ เน้นถึงการรับรู้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการสอนของครู เพื่อที่จะให้รู้ว่าครูมีการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับใด และส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูอย่างไร

2. การปฏิรูปการเรียนรู้

รายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542ข : 15) ระบุว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเต็มตามศักยภาพ และเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย

อมรวิชัย นาคทรพรพ (2547 : 27-31) ระบุว่า หัวใจของการปฏิรูปคือการปฏิรูปการเรียนรู้ และหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้คือ การปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ที่ดีจะทำให้เราปรับเปลี่ยนชีวิตไปในทางที่ดี

เกษม วัฒนชัย (2544 : 94) ระบุว่า การเรียนรู้คือ หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาไทย ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้สึนึกคิด และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นานพอสมควร เพราะฉะนั้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน

โดยสรุป การปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเต็มตามศักยภาพ และเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย

2.2 สารสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542ข : 4) ระบุว่า เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะคือ เป็นเด็กดี ขยัน อดทน พร้อมจะทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น แสวงหาความรู้ เป็น มีเครื่องมือในการหาความรู้ ทั้งภาษา คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี คิดวิจารณ์ญาณได้ แก้ปัญหาเป็น คิดสร้างสรรค์ สื่อสารถ่ายทอดความรู้ความคิดได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพใจ สมบูรณ์ จิตใจเข้มแข็ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 4-6) ประชาคมการศึกษา นักคิด นักการศึกษา สถาบันทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งหลาย ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าถึงเวลาต้องปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ ด้วยเหตุผลและความจำเป็น การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย การปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่จะช่วยพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่ง ทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เป็นคนที่มีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อหนุนความเข้มแข็งของสังคมไทย เมื่อคนในสังคมได้รับการพัฒนา มีความตระหนักและจิตสำนึกร่วมกันในการเผชิญสถานการณ์และปัญหาของส่วนรวม คนทุกชุมชน ชนข้อมพร้อมที่จะมีส่วนร่วมถักทอความคิด ร่วมจิตกันทำงานอย่างไม่เห็นแก่ตัว มีการบริหารจัดการอย่างถูกต้องแบบคาช ลดความขัดแย้ง ทุกคนรับผิดชอบนำพาสังคมให้ก้าวหน้าด้วยต่างก็รู้คุณค่าของตนเอง

ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคอิเล็กทรอนิกส์ และไขแก้วนำแสง ที่วิทยาการเจริญรุดหน้า ความรู้ และสรรพวิทยาการเดินทางไปถึงที่ต่าง ๆ ด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลและสาระความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้น และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยจึงต้องมีโอกาสเรียนรู้

จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัวทั้งจากครูคน ครูเครื่อง และครูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและสังคมไทยและปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกฎหมาย

ปฏิรูปการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครู อาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ประเวศ วะสี (2541 : 49-55) ได้เสนอแนวในการปฏิรูปการเรียนรู้ 3 เรื่องดังนี้

1. ต้องปรับความคิดรวบยอดทางการศึกษาซึ่งมีธรรมชาติของมนุษย์ เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความหลากหลายและสมองของมนุษย์ สมองของมนุษย์มีความสามารถมาก มีศักยภาพในการเรียนรู้ และมีการงอกงามอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2. ต้องปรับการเรียนรู้ คือ ไม่นับเรื่องการถ่ายทอด การเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ซึ่งการเรียนรู้โดยวิชาเป็นตัวตั้งทำให้ผู้เรียนไม่ไว้วางใจความเป็นไปในสิ่งแวดล้อม ครูควรเน้นความมนุษย์และความจริงใจเป็นตัวตั้ง จะทำให้เรียนเร็ว เรียนสนุก แล้วทำเป็นทุกอย่าง

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ มี 2 เรื่อง ได้แก่ การสร้างความรู้และทักษะจากประสบการณ์ จากกิจกรรม จากการทำงาน ลดการเรียนรู้วิชาให้น้อยลง เน้นเรื่องกิจกรรม เรื่องประสบการณ์ เรื่องการทำงาน เป็นการบูรณาการเป็นการพัฒนาทักษะ และการสร้างปัญญาจากตัวประสบการณ์ จากกิจกรรม 9 ขั้นตอนคือ ฝึกสังเกต ฝึกบันทึก ฝึกการนำเสนอ ฝึกวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เกิดความชัดเจน ตั้งคำถาม การเรียนต้องฝึกตั้งคำถามที่ดี ฝึกแสวงหาคำตอบ การวิจัย การวิจัยจะช่วยให้เกิดความเข้าใจใหม่ขึ้นมา และการเขียนคือ เขียนบทความทางวิชาการ เขียนเรื่องที่เกิดขึ้นมาทั้งหมด เป็นต้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 10-12) การเรียนรู้จะต้องมุ่งเน้นทั้งองค์ประกอบภายใน และองค์ประกอบภายนอก องค์ประกอบภายในของการเรียนรู้จะพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ ความสามารถค้นพบข้อความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ประสบการณ์ไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและสังคมส่วนร่วมได้ ส่วนองค์ประกอบภายนอกของการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้การปฏิรูปการเรียนรู้เคลื่อนไปหวได้เร็วและมีประสิทธิภาพ ปัจจัยแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ มีจิตสำนึกมุ่งมั่น กระตุ้นส่งเสริมให้ ผู้สอนมีเสรีในการคิด ปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ให้ได้ผลตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา ปัจจัยที่ 2

คือผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการเรียนรู้ มีความคิดและจริงใจมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ศักยภาพผู้เรียน มีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เข้าใจหลักสูตรและแนะแนวทางการ จัดการเรียนรู้ สร้างผลงานในการปรับปรุงคุณภาพการเรียน โดยคำนึงถึงศักยภาพและความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและเคารพศักดิ์ศรี สิทธิหน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนการจัดกิจกรรม และ ประสิทธิภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และที่สำคัญที่สุดต้องเน้นประโยชน์ สูงสุดของผู้เรียนเป็น สำคัญ ใช้การประเมินแนวใหม่ที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ โดยใช้ศักยภาพของชุมชน หน่วยงาน คอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือ (Coaching) อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้าง วัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ แก่ปวงชน โดยให้การศึกษาเป็นปกติวิถีชีวิตของการดำเนินชีวิต กลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตเพื่อ เป็นการปฏิรูปเจตคติของชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความสำคัญต่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก

โดยสรุป สาระสำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี เป็น คนดี ขยันอดทน พร้อมจะทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นเป็นการพัฒนาคุณภาพของคนไทย มี คุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบเสียสละเพื่อส่วนรวม เรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ ทันสมัยกับข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ต้องปรับการเรียนรู้ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอด สร้างความรู้ และทักษะจากการทำกิจกรรม การทำงาน ประสิทธิภาพ และได้ฝึกการสังเกต การพูด การเขียน การแสวงหาความรู้ ผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการเรียนรู้ มีความคิดและมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาศักยภาพผู้เรียน องค์กรประกอบในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งภายนอกและภายในของการ เรียนรู้จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

2.3 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 การจัดกระบวนกรเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ การประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (ยุทธชัย ฤตมา. 2542 : 19-23)

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการ จัดสรร โอกาสเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริม ให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 24-28) ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 มีผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอัน เป็นวาระสำคัญของชาติ ได้จัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นจุดปรับเปลี่ยนที่สำคัญในการ ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ สรุปได้ 3 ด้านคือ

1. กระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน บิดผู้เรียน เป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากสื่อการเรียนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ต้องจัด เนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน สึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม อำนวยความสะดวกให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2. การประเมินผล โดยจัดการประเมินย่อยให้มากขึ้นเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีการ ตื่นตัว ในการเรียนอยู่ตลอดเวลา ฝึกอบรมให้ครูผู้สอนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการนำแฟ้มผลงานเพื่อนำ ไปใช้ในการเรียนการสอน และพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรม

การเรียน การร่วมกิจกรรม และทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

3. การวิจัยในชั้นเรียนให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียน

อุดมศักดิ์ พลอยบุตร (2545 : 22-24) ได้กล่าวว่า การที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและมุ่งสู่การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานนั้น บุคคลสำคัญที่สุดที่จะทำให้ความมุ่งหวังสำเร็จคงไม่พ้นฝีมือของครูไทยทุกคน ครูทุกคนควรจะตระหนักในความสำคัญและจะต้องผนึกกำลังเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ครูต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถทางวิชาการ โดยเน้นความสำคัญทั้งกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้ คุณธรรมและบูรณาการในเรื่องต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา ในประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 ครูต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

1.2 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการ

1.2.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาเอื้ออาทรต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง

1.2.2 มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญและแก้ปัญหาด้วยการจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์

1.2.3 จัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ให้คิดเป็น คิดชอบ ทำได้และทำเป็น รวมทั้งรักการอ่าน ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

1.2.4 ส่งเสริมกิจกรรมเป็นกลุ่ม มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตและส่งเสริมส่วนดีปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน

1.2.5 ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

1.2.6 จัดบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

1.2.7 ครูและนักเรียนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน

1.2.8 ประสานความร่วมมือกันผู้ปกครองบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

1.3 ด้านความรู้และทักษะ ครูจะต้องเตรียมกิจกรรม เนื้อหาสาระ สื่อ และเน้นให้ผู้เรียนได้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

1.4 มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้น การประเมินตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิเช่น การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมของผู้เรียน มีการประเมินพฤติกรรมและพัฒนาการผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ

- 1.4.1 ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.4.2 ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการเรียนรู้ของตนเอง
- 1.4.3 ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
- 1.4.4 ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ได้ แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล

1.4.5 ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและกลุ่มร่วมกัน

- 1.4.6 ผู้เรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูล และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 1.4.7 ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข

1.4.8 ผู้เรียนได้ฝึกตนเองให้มีวินัย รับผิดชอบในการเรียนและทำงาน

1.4.9 ผู้เรียนได้ฝึกประเมินปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น

1.5 ครูจะต้องทำวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่เรียกว่า การทำวิจัยในชั้นเรียน ด้วยการเขียนรายงานการวิจัยสั้นๆ เป็นการเขียนรายงานวิจัยแบบกระดาษ A4 โดยเขียนประเด็นหลัก 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรก ทำไมต้องวิจัย มีเหตุผล หลักการ และปัญหาอะไร ประเด็นสอง มีขั้นตอนวิธีการดำเนินการอย่างไร และประเด็นสุดท้าย ผลการวิจัยเป็นอย่างไรและส่งผลให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร

2. การครองตนเองครู ในการเป็นครูยุคปฏิรูปการศึกษานั้น ครูจะต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัวและครอบครัว มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู เป็นที่ยอมรับของเพื่อนครูด้วยกัน ผู้เรียน และชุมชน อีกทั้งจะต้องจรุจรัดใจประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติอีกด้วย

3. ประสานชุมชน ครุ นอกจากจะจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและ
 ครอบงำเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้นำชุมชนทางวิชาการ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ
 และศรัทธาจากชุมชนในด้านความสามารถ บุคลิกภาพ และคุณงามความดี เป็นบุคคลที่สร้าง
 ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการที่จะร่วมกันจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพ
 การศึกษา

สรุปหลักการของนักการศึกษาที่ได้ระบุถึงแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ดังตาราง 1

ตาราง 1 แนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้	นักวิชาการ	คณะอนุกรรมการ การปฏิรูปการเรียนรู้	อุดมศักดิ์ พลอยบุตร
กระบวนการเรียนรู้		✓	✓
การวิจัยในชั้นเรียน		✓	✓
จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
ครูต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้พัฒนา ตนเองได้ตามธรรมชาติและศักยภาพ			✓
จัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัด			✓
1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมตามความสนใจความถนัด			✓
2. มีการฝึกทักษะกระบวนการคิดและการจัดการ			✓
3. จัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง			
4. ส่งเสริมกิจกรรมเป็นกลุ่ม			
5. ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ			
6. จัดบรรยากาศที่ปลอดภัย ชูใจ			
7. ครูและนักเรียนไปพร้อมกันจากสื่อ และแหล่งวิชาการ			
8. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน			
ครูจะต้องเตรียมกิจกรรมเนื้อหาสาระ สื่อเน้นผู้เรียนปฏิบัติจริง			✓
ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้น การประเมินตามสภาพจริง			✓
ครูต้องทำวิจัยและพัฒนาารูปแบบ การจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่า การทำวิจัยในชั้นเรียน			✓
ครูจะต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู			✓

จากแนวคิดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้
อุดมศักดิ์ พลอยบุตร และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงแนวทางการ
ปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ตรงกัน 3 ด้านทางคือ

1. กระบวนการเรียนรู้
2. การประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้
3. การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

จากหลักการของนักวิชาการผู้วิจัยจึงได้สรุป แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง
การใช้ประสบการณ์ในการแปลความหมายของทางปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลง
แนวคิดและวิธีการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพ และเพื่อ
การเรียนรู้ร่วมกันทุกฝ่ายโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยศึกษารายละเอียด
เกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แต่ละด้านซึ่งจะนำเสนอต่อไปนี้

2.4 การรับรู้แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้

ในหัวข้อ จะนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ดังหัวข้อต่อไปนี้ ความ
หมายของกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักการศึกษา
ระบบแห่งกระบวนการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการ
เรียนรู้ และปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 ความหมายของกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ นักการศึกษาได้ระบุความหมายของกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 25) กล่าวว่า กระบวนการ
เรียนรู้ หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ แนวทางที่จะได้มาซึ่งความรู้จากการคิด วิเคราะห์

วางแผน ปฏิบัติ ประเมิน ปรับปรุงให้เหมาะสม การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและ
ผู้เรียน สรุปและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 19) ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ที่
ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งค้นคว้า แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
สื่อการเรียน และการวัดประเมินผลที่มุ่ง “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็ม
ตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 4) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการกระบวนการ
เรียนรู้ต่าง ๆ จากการค้นหาการปฏิบัติแสดงว่าจริง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จะต้อง
ใกล้เคียงกับสภาพจริงในวิถีชีวิตของนักเรียนในชุมชนและสังคม มุ่งสร้างบรรยากาศที่สอดคล้อง

กับการดำรงชีวิตโดยใช้สื่อที่หลากหลายที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ และความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วน โดยให้ผู้เรียนเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

โดยสรุป กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ จากแหล่งค้นคว้าแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สื่อ การปฏิสัมพันธ์กันของบุคคลรวมกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอน โดยการค้นหาความรู้จากการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จากการศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ประเมินผลจากแหล่งเรียนรู้ สื่อ ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ความสามารถ ความถนัดและความต้องการเต็มตามศักยภาพ

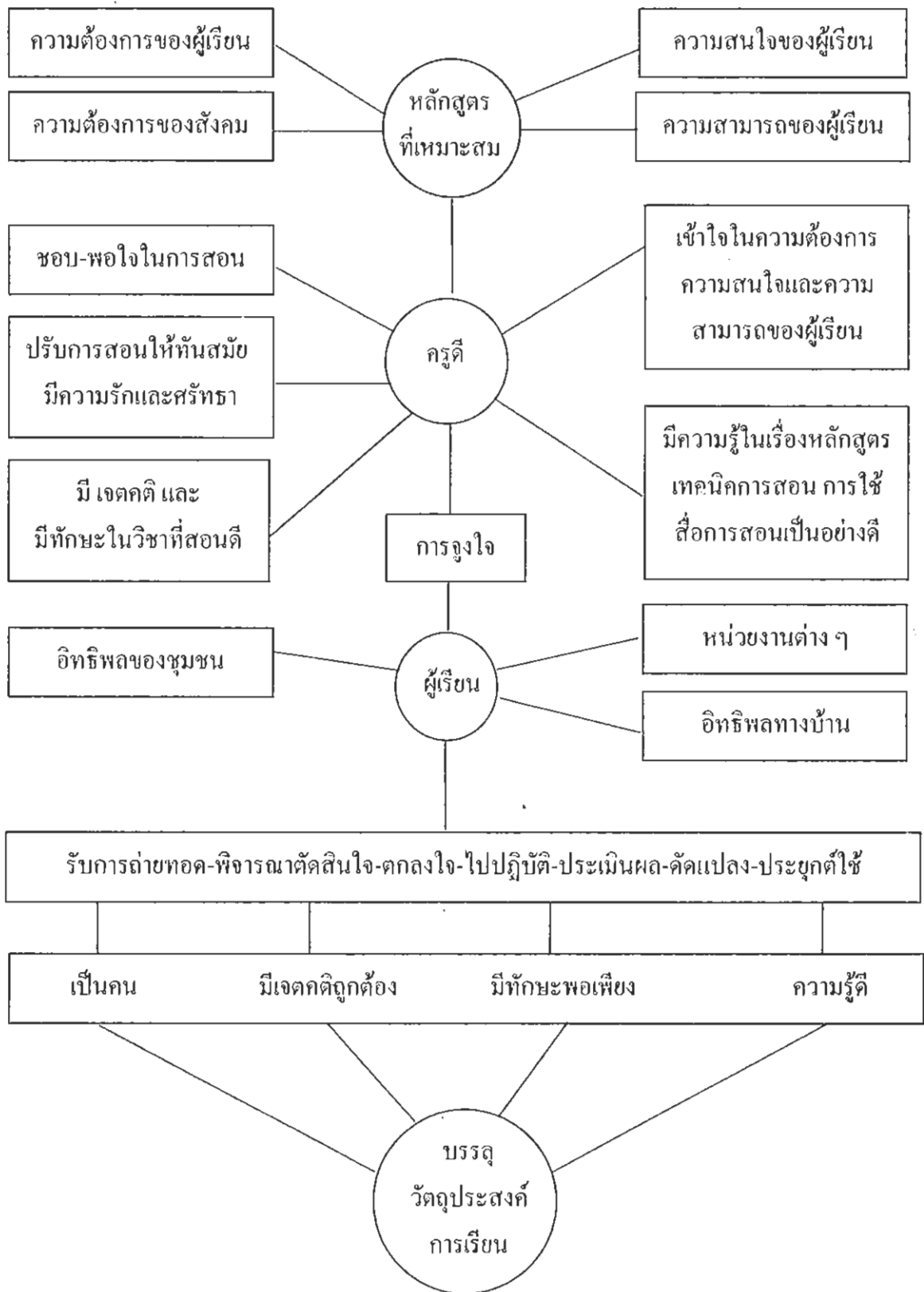
2.4.2 ขั้นตอนการเรียนรู้ คลอสไมเออร์ และริพเพอร์ (Klausmeier and Ripple.

1971 : 34) ได้ระบุกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า มี 5 ขั้นตอนคือ

1. การรู้ว่ามีงานที่จะต้องทำ หรือปัญหาที่จะต้องแก้
2. การตั้งเป้าหมายของงาน
3. การจัดระบบ รวบรวมสาระและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง
4. การฝึกปฏิบัติภายใต้เงื่อนไข หรือสภาพการที่พึงพอใจ และเป็นสุข
5. การพัฒนาความสามารถที่คงที่ และความรู้ที่ชัดเจนถึงแก่น

กระบวนการเรียนรู้มีขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การรับรู้ การคิด การประเมิน การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญคือ การสังเกต การสงสัย การขยายคำตอบ การแสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล การสรุป ตรวจสอบคำตอบ ซึ่งอิงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ได้แสดงการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงโมเดลการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้

โมเดลแสดงการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ในภาพประกอบ 1 มีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรที่เหมาะสม หลักสูตรที่เหมาะสมจะต้องถูกกำหนดขึ้นจากสภาพความเป็นจริงของปรัชญาพื้นฐานของชีวิต ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบหลายประการ เช่น

1.1 ความสนใจของตัวผู้เรียน หมายถึง ความสนใจ เจตคติที่ดีต่อการแสวงหาความรู้เพื่อจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่ง ซึ่งจะมีความแตกต่างกันอยู่แต่ละบุคคล

1.2 ความต้องการของสังคม หลักสูตรที่เหมาะสมนั้นจะต้องสามารถตอบสนองต่อแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถผลิตบุคคลออกไปปรับใช้สังคมได้ตามความต้องการในขณะนั้น

1.3 ความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรควรสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน เป้าหมายที่ตัวผู้เรียนต้องการ

1.4 ความสามารถของผู้เรียน หลักสูตรที่เหมาะสมควรจะมีความยากง่ายเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ครูดี จะต้องมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

2.1 มีความรู้ในเรื่องของหลักสูตร เทคนิคการสอน การใช้สื่อการสอนเป็นอย่างดี

2.2 ชอบ พอใจในการสอน รัก ชอบ ศรัทธาในอาชีพครู เสียสละเพื่อเด็กติดตามผลตลอดเวลา

2.3 เจตคติและทักษะ ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี

2.4 เข้าใจในความต้องการ ความสนใจ ความสามารถของตัวผู้เรียน

2.5 ปรับการสอนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ

3. ผู้เรียน คือ ผู้ที่จะต้องรับการถ่ายทอดโดยครู ด้วยการใช้หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติ ตัวผู้เรียนจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 อิทธิพลของชุมชน การที่มนุษย์จะกระทำอะไรต้องคำนึงถึงอิทธิพลของชุมชนที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ด้วย

3.2 อิทธิพลทางบ้านเป็นผลที่สืบเนื่องต่อจากอิทธิพลของชุมชน ตัวกำหนดกฎเกณฑ์ของอิทธิพลทางบ้าน ได้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง สภาพเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดู โภชนาการ เป็นต้น

3.3 หน่วยงานต่าง ๆ เป็นตัวต่อเนื่อง ซึ่งจะมีผลต่อตัวผู้เรียนตอนปลายหลังจากที่เรียนจบ ซึ่งจะส่งผลถึงการกำหนดวิชาเรียน ทิศทางการเรียน

4. การจูงใจ คือ การชักชวน การประชาสัมพันธ์ การดึงให้ผู้เรียนสนใจในกิจกรรม

5. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ครูจะต้องระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ตามปรัชญาที่ได้วางไว้ วัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องสนองต่อปรัชญา ฉะนั้นผลที่เราต้องการออกมาได้แก่ เป็นคนดี

มีเจตคติที่ถูกต้อง มีทักษะพอเพียง และมีความรู้ดี

6. กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง รูปแบบของการถ่ายทอดเทคนิคการถ่ายทอด มีหลักสูตรที่ดี มีครูดี มีนักเรียนดี มีอุปกรณ์การสอนพร้อมเพียง

โดยสรุป กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูมีความรู้ในเรื่องหลักสูตร เทคนิคการสอน การใช้สื่อการสอน ระบุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ชัดเจน จัดบรรยากาศให้สนุกสนาน ผู้เรียนก็มีความพร้อมที่จะเรียนไม่มีอิทธิพลใด ๆ มาทำลายสมาธิในการรับรู้ จากกระบวนการเรียนรู้ที่นำเสนอมานี้เพื่อนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือ

2.4.3 กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักการศึกษา

มาลี จูทา (2542 : 55-61) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของบรูเนอร์ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ งบดุม กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของครอนบาค (Lee J. Cronbach.) รายละเอียดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญมีดังนี้

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ กาเย่ โรเบิร์ต เอ็ม กาเย่ (Robert M. Gagne) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ไว้ 8 ขั้นตอน คือ

1. การจูงใจ (Motivation phase) ก่อนการเรียนรู้จะต้องมีการจูงใจให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี
2. ความเข้าใจ (Apprehending phase) ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเข้าใจในบทเรียนจึงจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ
3. การได้รับ (Acquisition phase) เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน จะก่อให้เกิดการได้รับความรู้เพื่อเก็บไว้หรือจดจำบทเรียนไว้ต่อไป
4. การเก็บไว้ (Retention phase) หลังจากที่ผู้เรียนได้รับความรู้ก็จะเก็บความรู้เหล่านั้นไว้ตามสมรรถภาพการจำของบุคคล
5. การระลึกได้ (Recall phase) เมื่อผู้เรียนเก็บความรู้ไว้ก็จะถูกนำมาใช้ในโอกาสต่าง ๆ เท่าที่จะระลึกได้
6. ความคล้อยคลึง (Generalization phase) ผู้เรียนจะนำสิ่งที่ระลึกได้ไปใช้ และเมื่อพบกับสถานการณ์หรือสิ่งเร้าที่คล้ายคลึงกันจะนำความรู้ดังกล่าวไปสัมพันธ์กับการเรียนรู้ในความรู้ใหม่ที่คล้ายคลึงกัน
7. ความสามารถในการปฏิบัติ (Performance phase) หลังจากที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว ผู้เรียนต้องนำความรู้ที่เรียนรู้ไปแล้วนั้นไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
8. การป้อนกลับ (Feedback phase) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ว่าผู้เรียนเรียนรู้ได้

ถูกต้องเพียงใด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ จะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต่อไป

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ นูเรนอร์ ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่าประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การรับความรู้ (Acquisition) เป็นขั้นของการรับความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้
2. การแปลงรูปของความรู้ (Transformation) เป็นขั้นของการแปลงรูปความรู้ที่ได้รับมา ให้สัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม หรือเหตุการณ์ปัจจุบัน
3. การประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นของการประเมินผลว่าสิ่งที่ได้รับมาเป็นความรู้ใหม่ เมื่อผ่านขั้นการแปลงรูปของความรู้แล้วว่ามีดีหรือไม่ หรือทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าขึ้นเพียงใด

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของบลูม เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่ามี 6 ขั้นตอนดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) หลังจากที่บุคคลได้เรียนรู้ไปแล้วจะเกิดเป็นความรู้ติดตัวผู้เรียนโดยวัดได้จากการจำได้หรือท่องจำได้ดี เป็นต้น
2. ความเข้าใจ (Comprehension) ต่อจากขั้นที่ 1 บุคคลจะแปลความหมาย หรืออธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้วในขั้นที่ 1 เกิดเป็นความเข้าใจขึ้น
3. การนำไปใช้ (Application) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้มีความรู้ความเข้าใจแล้วจะสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ได้ เช่น เรียนรู้การหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม ใช้สูตรด้านกว้างคูณยาว ผู้เรียนสามารถอธิบายได้ ต่อจากนั้นผู้เรียนสามารถนำไปคำนวณหาพื้นที่ของห้องเรียนได้ เป็นต้น
4. การวิเคราะห์ (Analysis) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ถึงขั้นที่ 3 แล้ว บุคคลจะมีความสามารถในการวิเคราะห์ถึงที่มาของสูตร การคำนวณหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมว่ามาจากผลรวมของพื้นที่ของหน่วยย่อย ๆ เป็นต้น
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ถึงขั้นที่ 4 แล้วบุคคลจะมีความสามารถในการสังเคราะห์หรือสร้างสูตรขึ้นมาใหม่
6. การประเมินผล (Evaluation) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ถึงขั้นที่ 5 แล้วบุคคลจะมีความสามารถในการตัดสินใจหรือตีค่า หรือประเมินค่าของสิ่งที่พบเห็นว่าถูกต้องและดีงามหรือไม่

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของครอนบาค ที เจ. ครอนบาค (Lee J. Cronbach. 1963 : 68-70) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่ามีขั้นตอน ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย (Goal) หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนควรจะได้รับจากการเรียนรู้

2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะ อารมณ์ และความสามารถในการเรียนรู้
3. สถานการณ์ (Situation) หมายถึง ตัวครู บทเรียน วิธีสอน สื่อการสอน กิจกรรมบรรยากาศในการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. การแปลความหมาย (Interpretation) หมายถึง การพิจารณาและตีความหมายในสิ่งเร้าและสถานการณ์ที่ได้รับรู้มา
5. การตอบสนอง (Response) หมายถึง การลงมือแสดงพฤติกรรมโดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งเร้าและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง
6. ผลต่อเนื่อง (Consequence) หมายถึง ผลที่เกิดจากการตอบสนองว่าสอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือไม่ ถ้าสอดคล้องถือว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว ถ้ายังไม่สอดคล้องแสดงว่ายังไม่มีการเรียนรู้เกิดขึ้น
7. ปฏิกิริยาต่อการขัดขวาง (Reaction to thwarting) หมายถึง การพบกับความผิดหวัง จึงต้องไปตั้งต้นในขั้นที่หนึ่งใหม่

โดยสรุป กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักการศึกษากล่าวได้ดังนี้ ก่อนเรียนจะต้องสร้างแรงจูงใจ สร้างความพร้อม สถานการณ์ ตัวครู บทเรียน วิธีสอน สื่อการสอน กิจกรรมบรรยากาศการเรียนการสอน เกิดการรับรู้ การเก็บไว้ การระลึกได้ และสามารถนำไปใช้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล สามารถตัดสินใจค่าของสิ่งที่พบเห็นว่าถูกต้องและดีงามหรือไม่ ในการวิจัยครั้งนี้จะนำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้มาใช้ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2.4.4 ระบบแห่งกระบวนการเรียนรู้

พระธรรมปิฎก (2542 : 31-41) ได้แบ่งระบบแห่งกระบวนการเรียนรู้เป็น 3 ระบบ ได้แก่ ระบบสัมพันธ์เชิงปัจจัย ระบบสื่อสัมพันธ์กับโลก และระบบสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้ในระบบสัมพันธ์เชิงปัจจัยของชีวิต 3 ด้าน

1. องค์ประกอบของชีวิตและการดำเนินชีวิต การที่จะรู้เข้าใจชีวิตวิธีหนึ่งก็คือ แยกชีวิตออกไปเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ทางธรรมนั้นถือว่าชีวิตนี้เกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ มารวมกันขึ้น แต่ชีวิตนี้ไม่ใช่ของเฉยมันเป็นสภาวะที่มีความสืบเคลื่อน ดังที่เราเรียกว่า การดำเนินชีวิต ดังนั้น นอกจากแยกองค์ประกอบว่ามีอะไรบ้างแล้วก็ต้องแยกต่อไปอีกในแง่ที่ว่า องค์ประกอบนั้น ๆ ทำงานอย่างไร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ส่งผลต่อกันอย่างไร

2. ความสัมพันธ์เชิงปัจจัยของชีวิตทั้ง 3 ด้าน ในกระบวนการเรียนรู้ชีวิตสาม ด้านนี้ ต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกันและส่งผลต่อกันนั้น ในด้านพฤติกรรมต้องอาศัยจิตใจและสติปัญญา จิตใจก็ต้องอาศัยพฤติกรรมในการเสกเสวยรับอารมณ์ และแสดงออกโดยเอาพฤติกรรมมา สนองความต้องการของตนเอง เพื่อให้ตนเองได้ความสุขหรือหนีความทุกข์ สนองความอยาก ความปรารถนาต่าง ๆ

จิตใจก็ต้องอาศัยปัญญา จิตใจมีความปรารถนาอะไรต่าง ๆ ได้ในขอบเขตของความรู้ จิตใจก็จะถูกบีบคั้นคิดขัดคับข้อง มีความทุกข์ แต่พอรู้ว่ามันคืออะไร เป็นอย่างไรก็โล่งหายทุกข์ ฉะนั้นปัญญาจึงเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ทำจิตใจให้เป็นอิสระหรือเป็นตัวเปลี่ยนท่าทีของจิตใจ

ปัญญาจะพัฒนาไปได้ก็ต้องอาศัยพฤติกรรม ต้องใช้มือทำงาน เวลาที่มีของมากมายอยาก จะรู้ว่าเป็นอะไรก็อาจจะต้องรื้อออก อาจจะต้องจับแยกเป็นส่วน ๆ และอาจจะต้องเอามาจัดเอามา ประกอบดู ทำดู ฝึกหัดดูหรืออาศัยพฤติกรรมทางวาจา ไปไต่ถามผู้อื่น ไปปรึกษาหารือ รู้จักตั้งคำถาม เราก็จะได้รับความรู้หรือได้ปัญญา ปัญญาจึงต้องอาศัยพฤติกรรม

ฉะนั้นกระบวนการของชีวิตที่ดำเนินไปจึงสำคัญมากสำหรับการเรียนรู้หรือการศึกษา ทั้งหมด หมายความว่า พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา สามส่วนนี้ต้องเอามาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ประกอบไปด้วยกัน ไม่ใช่ไปแยกกันคนละส่วน

3. จริยธรรมที่แท้เป็นระบบความสัมพันธ์ของชีวิตทั้ง 3 ด้าน เวลานี้มีความโน้มเอียง ในทางที่จะแยกส่วน เช่น จริยธรรมที่มักมองเฉพาะในแง่พฤติกรรม โดยไม่ค่อยโยงถึงจิตใจ และตัดออกไปจากปัญญา เป็นการหลงคิดในจริยธรรมตะวันตกที่เขาไม่เอาปัญญาเข้ามาด้วย จริยธรรม ตะวันตกนั้นมองแค่พฤติกรรม โดยโยงมาหาจิตใจเพียงในแง่คุณธรรมเล็กน้อย (แง่สุข-ทุกข์ มองข้าม) แต่ไม่นึกถึงปัญญาซึ่งความเป็นจริงต้องครบทั้ง 3 ด้าน จะแยกกันไม่ได้ จริยธรรมก็คือ ชีวิตทั้งหมดที่ดำเนินไปด้วยดี

จริยธรรม คือ การที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปด้วยดีหรือหลักการดำเนินชีวิตที่ดีซึ่งประกอบ ด้วย 3 ด้านของชีวิต คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ซึ่งจะต้องเอามาประสานกันให้เป็น องค์รวมให้ได้ เพราะคนเราเรียนรู้จากสามด้านนี้มาประสานกัน แต่ละด้านก็มีการเรียนรู้

ถ้าเราพัฒนาพฤติกรรม กาย วาจา ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุที่ดี ทางสังคมดี ให้เกิดเป็นคุณลักษณะประจำตัวในทางที่ดี ที่เรียกว่า สติ การฝึกทางด้านจิตใจนั้นมีสมาธิเป็นแกน ซึ่งเรียกว่า สมาธิ ส่วนการฝึกฝนพัฒนาในด้านความรู้ความเข้าใจเรียกว่า ปัญญา

สรุปการพัฒนาคนด้วยศึกษานั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และการพัฒนาในกระบวนการ ของการเรียนรู้ ก็คือการรู้จักประสาน 3 ด้าน ของชีวิตให้มาเอื้อต่อกันให้ได้ในกระบวนการของ การพัฒนา ทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาไปด้วยกัน ไม่ใช่แยกเป็นส่วน ๆ

กระบวนการเรียนรู้ในระบบสื่อสัมพันธ์กับโลก

การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นช่องทางที่จะทำให้เราติดต่อกับโลกนี้ เราก็ได้ข้อมูล ความรู้ และสามารถพัฒนาความรู้ การเรียนรู้ และความรู้ก็จะเกิดที่ประสาทสัมผัสทั้ง 6 แต่จะต้องใช้เป็นตัวช่วย เพราะประสาทสัมผัสทั้ง 6 ที่เรียกกันว่าอายตนะหรืออินทรีย์นั้น ทำหน้าที่ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 รู้สึก และ เสพ

ความรู้สึกมาก่อน ความรู้สึกจะมารอบงำวิถีชีวิต โดยมุ่งที่จะหาความสุขจากสิ่งที่ชอบใจ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ชอบใจแล้วก็วนเวียนอยู่กับความชอบใจ-ไม่ชอบใจ และสุข-ทุกข์ จากความชอบใจและไม่ชอบใจนั้น ก็คือกระบวนการทำงานของอินทรีย์ 6 ในบุคคลที่ไม่มีการศึกษา เรียกว่า กระบวนการสนองความใฝ่เสพ (ที่หาความสุขจากการเสพ)

แบบที่ 2 รู้ และ ศึกษาหรือเรียน

ถ้าเริ่มใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 6 เพื่อการเรียนรู้ คนก็จะสามารถพัฒนาขึ้น การศึกษาก็เริ่มต้นเมื่อรู้แล้วก็อยากรู้ต่อไป คนก็จะพัฒนาความต้องการใหม่ ตรงนี้เป็นจุดสำคัญที่สุด คือพัฒนาความต้องการใหม่ ความต้องการความรู้ ซึ่งเรียกว่าใฝ่รู้ เมื่อมีความต้องการก็ต้องสนองสนองความต้องการได้ก็เกิดความสุข เมื่อสนองความต้องการรู้ คือ สนองความใฝ่รู้ก็เกิดความสุขจากการเรียนรู้ นี่ก็คือ กระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการสนองความใฝ่ศึกษา (ที่มีความสุขจากการสนองความใฝ่รู้)

กระบวนการของชีวิตดำเนินมาโดยไม่แยกจากกัน เมื่อมีพฤติกรรมในการเรียนรู้จิตใจก็มีความสุข พร้อมกับที่ปัญญาก็เกิดขึ้นด้วย เราจึงพูดถึงการเรียนรู้ด้วยความสุข ซึ่งเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ถ้าการเรียนรู้เป็นไปอย่างถูกต้อง ความสุขก็จะเกิดตามมา เมื่อบุคคลเกิดความใฝ่รู้แล้ว การใช้อายตนะหรืออินทรีย์เพื่อการเรียนรู้ก็จะเป็นความสุขและ เมื่อเกิดความรู้แล้วความรู้ก็จะทำให้การแยกออกได้ระหว่างดีกับไม่ดี แล้วก็เกิดความใฝ่ดี พอใฝ่ดีแล้วก็จะใฝ่ทำดีที่เรียกว่า ใฝ่สร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่ดี และใฝ่ทำดีนี้เรียกง่าย ๆ ว่า ใฝ่การศึกษาและใฝ่สร้างสรรค์ พอสนองความต้องการใฝ่ศึกษาก็เกิดความสุขในการเรียนรู้ และพอสนองความต้องการใฝ่สร้างสรรค์ก็เกิดความสุขจากการกระทำ พอเกิดความสุขจากการกระทำ ก็คือ มีความสุขชนิดใหม่แล้วคนก็จะถอยห่างจากการหาความสุขจากการเสพ คนก็จะก้าวไปในการศึกษา เมื่อมีความใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์หรือใฝ่รู้ใฝ่ดีทำให้ดีแล้ว การเรียนรู้ก็จะดำเนินไปเอง

กระบวนการเรียนรู้เป็นระบบสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน การเรียนรู้ด้วยความสุขต้องแยกเป็น 2 แบบคือ

แบบที่ 1 สุขจากการเอื้อของปัจจัยภายนอก คือ บรรยากาศที่เกิดจากกัลยาณมิตร ครู อาจารย์ ที่มีเมตตา เป็นต้น ซึ่งต้องระวังว่าจะทำให้อ่อนแอลง และการหึงพาดำเนิน

แบบที่ 2 สุขจากการเอื้อของปัจจัยภายใน คือ การเรียนรู้และการทำงานที่เป็นการสนอง ความใฝ่รู้ และใฝ่สร้างสรรค์ในตัวเอง ซึ่งทำให้เขามีความสุขขึ้นในตัวเอง ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เป็นอิสระและทำให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

ความสุขอาศัยปัจจัยภายนอกที่เราปรารถนา ก็คือ การสื่อสารสัมพันธ์กันระหว่างครูกับ เด็ก หรือเด็กกับเด็ก เป็นต้น ในบรรยากาศแห่งความรักใคร่ไมตรี ซึ่งมีผลดีหลายประการ ดังนี้

1. เด็กมีความสุข สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ทำให้มีสุขภาพจิตดี
2. มีบรรยากาศที่ชื่นชม อบอุ่น เกิดกำลังใจ ส่งเสริมความใฝ่รู้ เอื้อต่อการศึกษา
3. เด็กที่เจริญเติบโตขึ้นในบรรยากาศแห่งความรักก็จะรู้จักรักผู้อื่น แต่ความรักและความสัมพันธ์ที่ดีกว้างออกไปและพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

ความสุขอาศัยปัจจัยภายนอกมีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ ยังเป็นความสุขแบบพึ่งพาและที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ นอกจากความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์แล้ว ยังมีปัจจัยภายนอกอีกอย่างหนึ่ง คือ สิ่งเสพบริโภค ความสุขจากปัจจัยภายนอกประเภทหลังนี้ คือ ความสุขจากการสนองความใฝ่ เสพซึ่งทำให้การเสพเป็นความสุขหรือความสุขอยู่กับการเสพและการไม่ต้องการอะไร เราจะต้องลด อิทธิพลของปัจจัยภายนอกด้านสิ่งเสพบริโภค หรือให้เด็กมีการพัฒนาเลขขั้นของการหาความสุข จากการเสพ สิ่งเสพบริโภคเป็นความสุขเท่านั้น โดยให้เด็กพัฒนาขึ้นไปสู่ขั้นของความสุขจากปัจจัย ภายใน คือ การมีความสุขจากการสนองความใฝ่รู้และใฝ่ทำที่การศึกษาสร้างสรรค์ ก็คือการเรียนรู้ และทำการสร้างสรรค์ต่าง ๆ เป็นความสุขในตัวของมันเอง

โดยสรุป การนำเอาปัจจัยภายนอกด้านความสัมพันธ์ที่ดี มีความรักความอบอุ่นเข้ามา สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อย่างมีความสุขนั้น ตัวครูที่เป็นปัจจัยภายนอกนั้นจะต้องมีความ ชัดเจนในเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ครูหรือกัลยาณมิตรจึงต้องทำคือ ความสัมพันธ์ ด้วยความรักหรือเมตตาไมตรี ให้เรียนอย่างมีความสุข และวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องทำให้เด็กเกิด กระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยการสร้างบรรยากาศแห่งความรักให้เด็กมีความสุข รักครู รักเพื่อน เกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อันเป็นลักษณะของสังคมที่พึงปรารถนา สร้างสถานการณ์การเรียนอย่างสนุกสนาน เป็นลักษณะที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถจะเรียน อย่างสนุกขึ้นได้เอง พัฒนาความสามารถในการใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรค์ ในหัวข้อที่ขอมานี้จะนำไป สร้างเครื่องมือในการวิจัย

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1996 : 2) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อนข้างถาวรในพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการฝึกและประสบการณ์

อารี พันธุ์ณี (2534 : 86) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน

อุทุมพร จามรมาน และคณะ (2540ก : 6) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน ซึ่งมีสาเหตุมาจากสิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้น ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างออกไปตามสภาพการณ์นั้น กระบวนการดังกล่าวควบคุมการแก้ปัญหาและการให้เหตุผล

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2543 : 47-48) กล่าวว่า การเรียนรู้ มีความหมายครอบคลุมถึงขั้นตอนต่อไปนี้คือ

1. การรับรู้ (Reception) หมายถึง การที่ผู้เรียน “รับ” เอาข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งรวมทั้งแหล่งความรู้จากครูผู้สอนด้วย
2. การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นถึงความหมายและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองรับรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายในระดับที่สามารถอธิบายเชิงเหตุผลได้
3. การปรับเปลี่ยน (Transformation) เป็นระดับของการเรียนรู้ที่แท้จริง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีคิด (Conceptualization) การเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า (Values) และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior) ในสิ่งที่รับรู้และมีความเข้าใจแล้วเป็นอย่างดี

โดยสรุป การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ โดยที่พฤติกรรมที่เปลี่ยนนั้นจะเป็นพฤติกรรมที่ถาวรและเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

2.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้มีนักการศึกษาะบุไว้ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2541 : 25-27) ทฤษฎีการเรียนรู้มีอยู่หลายทฤษฎีในที่นี้จะขอกกล่าวถึงกลุ่มทฤษฎีสำคัญที่ใช้เป็นหลักการเรียนรู้โดยทั่วไปเพียง 3 ทฤษฎีเท่านั้น ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories) ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theories) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม สิริชัย กาญจนวาสี (2541 : 25-27) นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ ได้แก่ ธอร์นไคค์ (E.T.Thorndike) พาฟโลฟ (Pavlov) กัทวี (E.R.Guthrie) และสกินเนอร์ (B.F.Skinner)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม รู้จักกันไปในามนของทฤษฎีสั่งเร้า และการตอบสนองสั่งเร้า (S-R) ซึ่งมีแนวคิดว่าการเรียนรู้เป็นผลมาจากพฤติกรรมที่ตอบสนองสั่งเร้า ถ้าไม่มีการตอบสนองสั่งเร้า การเรียนรู้ในสิ่งนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้น นักจิตวิทยาทางพฤติกรรมนิยมในกลุ่มนี้จึงสนใจศึกษาพฤติกรรมที่ตอบสนองเฉพาะที่สังเกตได้จากภายนอกว่ามีปฏิกิริยาต่อสั่งเร้าทางกายภาพอย่างไร ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ นักจิตวิทยากลุ่มนี้มีความเชื่อว่า ถ้าต้องการให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยสั่งเร้า (Respondent behavior) หรือพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม (Operant behavior) มีความคงอยู่ยาวนานจะต้องให้แรงเสริม (Reinforcement)

สกินเนอร์ ได้แบ่งแรงเสริมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงเสริมทางบวก (Positive reinforcement) และแรงเสริมทางลบ (Negative reinforcement) โดยที่แรงเสริมทางบวก อาจเป็นคำพูด รางวัล หรือสภาพการณ์ที่จะช่วยเพิ่มความน่าจะเป็นไปได้หรือความถี่ของพฤติกรรมที่ต้องการด้วยความสมัครใจ เช่น การให้รางวัลเป็นสิ่งของ ชมเชยด้วยคำพูด ยกย่องให้เป็นหัวหน้า เป็นต้น ส่วนแรงเสริมทางลบ เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมบางอย่างเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองที่ต้องการ เช่น การแยกนักเรียนที่ชอบขี้เวลาทำงานให้ไปทำงานตามลำพัง เมื่อนักเรียนตั้งใจทำงานก็อนุญาตให้กลับเข้าที่ได้ตามปกติ การแยกนักเรียนออกจากกลุ่มเป็นแรงเสริมทางลบ เพื่อให้นักเรียนตั้งใจทำงานจึงไม่ถือว่าเป็นการลงโทษ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปัญญานิยมนักจิตวิทยาปัญญานิยม (Cognitivism) ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ ได้แก่ นักจิตวิทยาชาวเยอรมันกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt psychologist) เช่น โคห์เลอร์ (Kohler) คอฟฟีคา (Koffka) เวิร์ทไฮเมอร์ (Wertheimer) เป็นต้น รวมทั้งนักจิตวิทยารุ่นใหม่ เช่น เพียเจต์ บรูเนอร์ (Bruner) กานเย่ (Gagne') เป็นต้น

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปัญญานิยมนี้มีแนวคิดว่าการเรียนรู้ได้โดยการใช้สติปัญญาและเหตุผล โดยที่การเรียนรู้เป็นผลมาจากผู้เรียนริเริ่มกระทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือสั่งเร้า หรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสติปัญญา (Cognitive structure) ของผู้เรียน เป็นผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ซึ่งคอนเริ่มต้นของการพัฒนาโครงสร้างสติปัญญาเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แต่เมื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะทำให้โครงสร้างเกิดการขยายตัว และมีการใช้เหตุที่สลับซับซ้อนขึ้น

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ ได้แก่ แบนดูรา (Bandura) รอส (Ross) เม็นลอฟ (Menlove)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมีแนวคิดว่าการเรียนรู้เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน จากการที่ผู้เรียนใช้การสังเกตเป็นเครื่องมือการเรียนรู้สั่งเร้า แล้วพยายามแสดงพฤติกรรมให้เหมือนตัวแบบ (Modeling)

ซึ่งอาจเป็นสิ่งมีชีวิต สัญลักษณ์ ภาพหรือตัวอักษร จึงเป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะแสดงออกเป็นการกระทำหรือไม่แสดงออกก็ได้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของร่างกายและทักษะ

ประเภทและระดับของการเรียนรู้

บลูม และคณะ (Bloom et al. 1956 : 7-9) ได้แบ่งประเภทของการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยที่ต้องการให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เกิดการเรียนรู้ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนาครอบคลุมความงอกงามทั้ง 3 ด้าน ประกอบกันไปดังนี้

ด้านที่ 1 พุทธิพิสัย (Cognitive domain) เป็นการเรียนรู้ด้านความรู้และความคิด ซึ่งเกี่ยวกับความสามารถทางสติปัญญา เช่น ความจำ ความคิด การเลือกวิธีแก้ปัญหาการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การคิดรูปแบบ การตัดสินใจของสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น การเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัยย่อมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัย และทักษะพิสัย

บลูม และคณะ ได้ศึกษาวิจัยการเรียนรู้ทางด้านความรู้และความคิดของมนุษย์ พบว่าโครงสร้างของพุทธิพิสัยประกอบด้วย ความสามารถทางสติปัญญาจากง่ายสู่สิ่งที่ซับซ้อน และจากรูปธรรมสู่นามธรรม ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 6 ระดับ ดังนี้

1. ความรู้ความจำ (Knowledge) ความสามารถในการจดจำหรือระลึกถึงสิ่งของเรื่องราว กระบวนการหรือหลักการต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่ได้เรียนหรือได้มีประสบการณ์ไปแล้ว
2. ความเข้าใจ (Comprehension) ความสามารถในการแปลความหมาย ตีความหมาย หรือขยายความ ข่าวดสาร แนวคิดในรูปแบบอื่น สรุปความด้วยคำพูดตนเอง หรือสรุปแนวโน้มจากข่าวสารที่ได้
3. การนำไปใช้ (Application) ความสามารถในการเลือกใช้กฎ หลักการหรือกระบวนการ ที่เหมาะสมสำหรับแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ใหม่
4. การวิเคราะห์ (Analysis) ความสามารถในการแยกแยะส่วนประกอบความสัมพันธ์ หรือหลักการแยกออกจากกันเป็นส่วนประกอบย่อย ๆ จะเห็นลำดับขั้นของความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบย่อย ๆ อย่างชัดเจน
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) ความสามารถในการจัดการรวมส่วนประกอบย่อย ๆ ข้อความ แผนงานหรือหลักการรวมเข้าด้วยกันเป็นรูปแบบ โครงสร้างหรือแนวคิดใหม่ที่มี ความหมายหรือความสำคัญแบบที่ไม่เคยเป็นมาก่อน

6. การประเมินค่า (Evaluation) ความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งของ กระบวนการ ผลผลิตหรือแนวคิด โดยใช้หลักการแห่งเหตุผลภายในหรือพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานจากภายนอก

ด้านที่ 2 จิตพิสัย (Affective domain) เป็นการเรียนรู้ด้านอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น การเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัยมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย และทักษะพิสัย

แครทซ์ โวล บลูม และมาเซีย (Krathwohl, Bloom and Masia. 1964 : 34-35) ได้ศึกษาวิจัย การเรียนรู้ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์อันเป็นกระบวนการทางจิตใจที่เกิดขึ้นภายในแต่ละบุคคล แครทซ์ โวลและคณะได้แบ่งระดับการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยที่พัฒนาขึ้นในตัวบุคคลจากระดับต่ำจนถึงระดับสูงไว้ 5 ระดับ ซึ่งการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นจะต้องอาศัยพื้นฐานระดับการเรียนรู้ที่ต่ำกว่าดังต่อไปนี้

1. การรับรู้หรือการใส่ใจต่อสิ่งเร้า (Receiving of attending) การที่บุคคลถูกกระตุ้นให้รับรู้ต่อสิ่งเร้าหรือปรากฏการณ์บางอย่างที่อยู่รอบตัวทำให้เกิดความตระหนัก ความตั้งใจที่จะรับรู้ และให้ความสนใจต่อสิ่งเร้านั้น

2. การตอบสนอง (Responding) เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าจนเกิดความสนใจอย่างเต็มที่บุคคลจึงยินยอมหรือเต็มใจที่ตอบสนองและสร้างความพึงพอใจจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น

3. การเห็นคุณค่า (Valuing) การที่บุคคลมีความเชื่อว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าสำหรับตน แสดงความชอบสิ่งนั้นมากกว่าสิ่งอื่น และสร้างความผูกพันที่จะอุทิศตนเพื่อค่านิยมนั้น

4. การจัดระบบค่านิยม (Organization) เมื่อบุคคลยอมรับและเห็นคุณค่าของค่านิยม นั้นแล้ว บุคคลก็จะรวบรวมค่านิยมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน อาจทำการเปรียบเทียบจัดลำดับความสำคัญของค่านิยม พร้อมทั้งกำหนดแนวทางของพฤติกรรมหรือการ แสดงออก

5. การแสดงลักษณะตามค่านิยม (Characterization) การที่บุคคลนำระบบค่านิยมที่สร้างขึ้นมาผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพและปรัชญาชีวิตค่านิยมนั้นจึงเป็นแรงขับภายใน ที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรมตามค่านิยมนั้น

ด้านที่ 3 ทักษะพิสัย (Psychomotor domain) เป็นการเรียนรู้ด้านทักษะและการปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การประสานงานของการใช้อวัยวะต่าง ๆ เช่น การเขียน การอ่าน การพูด การวาดภาพ การว่ายน้ำ การเล่นฟุตบอล เป็นต้น การเรียนรู้ทางด้านทักษะพิสัยย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย และจิตพิสัยเช่นเดียวกัน

ทักษะพิสัยเป็นทักษะทางร่างกายเกี่ยวกับการประสานงานของประสาท (สมอง) และกล้ามเนื้อ ซึ่งเน้นความคล่องแคล่ว รวดเร็ว ถูกต้อง และชำนาญ ตามความเป็นจริงแล้วทักษะพิสัยรวมอยู่ในการเรียนรู้ทุกอย่าง สำหรับการจำแนกระดับการเรียนรู้ทางด้านทักษะการปฏิบัติได้มีนักวิจัยได้เสนอไว้หลายแนว ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะแนวทางจำแนกของซิมป์สัน เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่พยายามสร้างระบบจำแนกพัฒนาการทางทักษะการปฏิบัติไว้อย่างเป็นลำดับขั้น จากระดับง่ายจนถึงระดับซับซ้อน โดยจำแนกเป็น 7 ระดับดังนี้

1. การเรียนรู้ของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ (Perception) การใช้ระบบประสาททั้งห้า ได้แก่ หู ตาม ปาก จมูก ลิ้น และผิวหนังในการรับรู้แปลความหมายสิ่งเร้าที่ประสบ จัดนำมาสัมพันธ์เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ

2. ความพร้อมที่จะปฏิบัติ (Set) การเตรียมความพร้อมทางด้านสมอง อารมณ์ และร่างกายที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ

3. การปฏิบัติตามข้อแนะนำ (Guided response) การลงมือปฏิบัติการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ และการลองถูกลองผิด

4. การปฏิบัติจนเป็นนิสัย (Mechanism) ปฏิบัติการตามลำดับขั้นได้อย่างต่อเนื่องด้วยความมั่นใจ จนเกิดความเคยชินคิดเป็นนิสัย

5. การปฏิบัติที่สลับซับซ้อน (Complex overt response) ปฏิบัติกิจกรรมที่สลับซับซ้อนขึ้นโดยไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก และกระทำได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ

6. การปรับเปลี่ยนปฏิบัติการ (Adaptation) ปรับเปลี่ยนหรือพลิกแพลง ปฏิบัติการใช้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

7. การสร้างปฏิบัติการใหม่ (Origination) การสร้างปฏิบัติการใหม่ขึ้นมาด้วยตนเอง โดยอาศัยการปรับปรุงปฏิบัติการเก่าที่เคยทำมา

การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ตามแนวของบลูม และคณะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และสามารถนำมาใช้ส่งเสริมซึ่งกันและกันได้ การเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัยเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้ ความคิดจากการไม่รู้ก่อนเรียนมาเป็นมีความรู้หลังเรียนหรือเปลี่ยนแปลงจากคิดไม่ถูก มาเป็นคิดได้ถูกต้อง

สำหรับการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัย เป็นการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และความรู้สึกอันเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือสิ่งเร้า

การเรียนรู้ทางด้านทักษะพิสัยนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางทักษะและการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการใช้กล้ามเนื้อในการปฏิบัติงาน จากการทำไม่เป็นหรือทำไม่ได้ไม่ถูกต้องมาเป็นการสามารถทำได้ หรือทำได้ถูกต้อง ซึ่งเป็นทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ รวมทั้งการประสานงาน

ของประสาทสมองและกล้ามเนื้อจนปฏิบัติภารกิจได้อย่างคล่องแคล่วและชำนาญจากการเปลี่ยนแปลงทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัย จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางทักษะพิสัย

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ตามแนวของบลูม ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งสามารถรวบรวมตัวส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดลักษณะการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

โดยสรุป คุณภาพในการเรียนรู้มีรายละเอียดในเรื่องบุคคลที่จะเกิดการเรียนรู้จากคนที่ช่วยให้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ กับคนกำลังมาเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การวัดระบบและกระบวนการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาคารสถานที่ เทคโนโลยี และการตรวจสอบเพื่อประเมินเป็นระยะ ๆ ทั้งตรวจสอบภายใน คือ ตรวจสอบระบบและกระบวนการ ทั้งตรวจสอบจากบุคคลภายนอก จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการจัดกิจกรรมว่าครุมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ และนำทฤษฎีมาใช้หรือไม่

2.4.6 กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้

คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 36-38) ได้กล่าวถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด มีประเด็นสำคัญดังนี้

1. สมองของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด สมองของมนุษย์ประกอบด้วยเซลล์สมองประมาณหนึ่งแสนล้านเซลล์เป็นโครงสร้างที่มหัศจรรย์ โดยธรรมชาติสมองมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิด มีความต้องการที่จะเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ให้บรรลุอะไรก็ได้มนุษย์ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองธรรมชาติและทุกอย่างรอบตัว

มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ต้องอาศัยสมอง และระบบประสาทสัมผัสซึ่งเป็นพื้นฐานของการรับรู้ ซึ่งรับความรู้สึกจากอวัยวะรับความรู้สึก คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องสนใจและให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมอง (Head) จิตใจ (Heart) มือ (Hand) และสุขภาพองค์รวม (Health)

2. ความหลากหลายของสติปัญญา คนแต่ละคนมีความสามารถหรือความเก่งแตกต่างกัน และมีรูปแบบการพัฒนาเฉพาะของแต่ละคน สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการพัฒนาเสริมสร้างความสามารถให้แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

ความหลากหลายของสติปัญญา ได้จำแนกความสามารถของคนไว้ 10 ประเภท คือ ด้านภาษา คณิตศาสตร์ ตรีโกณมิติและคณิตศาสตร์ การเคลื่อนไหว ศิลปะ/มิติสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การสื่อสาร ด้านความรู้สึก/ความลึกซึ้งภายในจิตใจ ด้านความเข้าใจธรรมชาติ ด้านจิตวิญญาณ และด้านจิตนิยม

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมศักยภาพความเก่ง/ความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถเก่งได้หลายด้าน

3. การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการรวบรวมแนวคิดทางทฤษฎีการเรียนรู้ และเสนอแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถ ทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์และทักษะต่าง ๆ

3.2 ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์ และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริง ในตัวเองและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เตรียมการ จัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรมและประเมินผล

แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542ข : 16) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นสภาพของการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีหลากหลายวิธีการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จ ได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ มีส่วนร่วม แนวทางสำคัญ คือ บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัวมีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย สื่อน่าสนใจ การประเมินผล มุ่งเน้นตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล สื่อสารสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน จนทำให้เกิดการสนองความใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรค์ในตัวเอง ซึ่งประกอบด้วย

1.1 บรรยากาศการเรียนรู้ผ่อนคลาย ในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ห้องเรียนสะอาด ปราศจากเสียงรบกวน และเต็มไปด้วยแหล่งเรียนรู้

1.2 การแสดงความสามารถและการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองได้เต็มศักยภาพ โดยการให้นักเรียนได้แสดงผลงานตามที่ตนเองสนใจ

2. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้นักเรียนใช้ความสามารถในการประมวลความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่ เมื่อได้คิดแล้วก็ต้องนำไปปฏิบัติจริง

จะเกิด การเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การจัดการเรียนให้ได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริงนี้ ฝึกมาจากประสบการณ์ตรงจากประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้ สื่อ สิ่งแวดล้อม ด้วยการสังเกต คิดอย่างรอบคอบ วางแผน ปฏิบัติจริงตามที่วางแผนไว้ และการใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเพื่อถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกันและกันในด้าน วัฒนธรรม ประเพณี อารมณ์และสังคมร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพิ่มทักษะการทำงานร่วมกันที่ดี

4. กระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนทั้งในเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ เรื่องของสากลที่เกิดขึ้นในสังคมโลกทั้งเนื้อหา วิชาทักษะพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการให้นักเรียนทำโครงการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกโรงเรียน

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นกระบวนการให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ แนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค เงื่อนไขต่างๆ ในการเรียนรู้และเน้นการเรียนรู้กระบวนการ ในการเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนด้วยวิธีการอะไร สิ่งที่ได้ในการเรียนรู้ เพื่อสร้างเป็นแนวทาง รูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้แก้ปัญหาและทำงานต่อไป โดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ประเมินจุดดีจุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ได้เหมาะสม

2.4.7 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 40-41) ได้แบ่งปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกายและจิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

3. สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนและความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน

4. แหล่งเรียนรู้มีหลากหลาย และเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด ความสนใจ

5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือ แลกเปลี่ยนความรู้ ถักทอความคิด พิชิตปัญหาาร่วมกัน

6. ศิษย์มีความศรัทธาต่อครูผู้สอน สาระที่เรียนรวมทั้งกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้ มีใจรักที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ครูต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

7. สาระและกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของ ผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

8. กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

เพื่อให้สถานศึกษาและครูผู้สอนได้ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับ มาตรา 24 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เอกสารนี้จึงเสนอตัวอย่างการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดพอสังเขป ทั้งนี้มิได้หมายความว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องทำตามลำดับที่จะกล่าวต่อไปนี้เสมอไป ผู้สอนควรนำไปพิจารณาเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่ง ต่อจากนั้น เชื่อว่าจะสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ด้วยตนเองอย่างแน่นอน

โดยสรุป การจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากระบบประสาทสัมผัสที่เป็นพื้นฐานของการรับรู้จากประสาทสัมผัส กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพผู้สอนจะต้องสนใจและให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมอง จิตใจ มือ และสุขภาพองค์รวม กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันผู้เรียนได้เรียนจากสภาพการณ์จริง โดยที่ครูจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน สาระการเรียนรู้มีความสมดุลเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายและพอเพียงให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีกิจกรรมร่วมกันประเมินผลเพื่อปรับปรุงเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น จากหลักการของนักวิชาการ ผู้วิจัยจึงสรุป การรับรู้แนวทางกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูรู้จักกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ จากแหล่งค้นคว้า แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สื่อ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ได้

จากการคิดวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติ ประเมินเพื่อปรับปรุงและสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ให้เกิดการพัฒนารอบด้าน

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติในฐานะหน่วยปฏิบัติที่ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 5 ด้าน

1. การรู้จักการเรียนรู้อย่างมีความสุข หมายถึง การที่ครูจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย การให้เด็กได้แสดงความสามารถและพัฒนาตนเองแบบมีส่วนร่วมมีการสนับสนุนและเสริมแรงเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จ โดยการสื่อสารสัมพันธ์กัน ระหว่างครูกับเด็ก หรือเด็กกับเด็ก ซึ่งเกิดขึ้นได้ในระหว่างการเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้จนทำให้เกิดการสนองความใฝ่รู้ และใฝ่ สร้างสรรค์ในตัวของเขาเอง

1.1 บรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย หมายถึง การที่ครูผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข โดยการทำให้ห้องเรียนให้สะอาดปราศจากเสียงรบกวน และการจัดห้องเรียนให้เต็มไปด้วยความรู้ตามที่นักเรียนสนใจ

1.2 การแสดงความสามารถและพัฒนาตนเองแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ ได้เต็มศักยภาพโดยการให้นักเรียนแสดงผลงานตามที่ตนเองสนใจ และการสนับสนุนให้นักเรียนได้เล่นกีฬา เล่นดนตรี

2. การรู้จักการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง หมายถึง ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้และปฏิบัติจริงจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด สื่อคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ประสบการณ์รอบตัว โดยผ่านการสังเกต คิด พิจารณา วางแผนและปฏิบัติจริงตามที่ได้วางแผนไว้ โดยการให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติหลังจากการเรียนรู้ และการใช้คำถามกระตุ้นเพื่อใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. การรู้จักการเรียนรู้กับบุคคลอื่น หมายถึง ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันของบุคคล โดยการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้กันในห้องเรียน และการให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. การรู้จักการเรียนรู้แบบองค์รวม หมายถึง ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างบูรณาการสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนกันทุกอย่างทั้งเนื้อหาวิชา ทักษะพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการให้นักเรียนทำโครงการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกโรงเรียน

5. การรู้จักการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตน หมายถึง ครูรู้จักให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ แนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ อุปสรรค ปัญหา เงื่อนไขต่างๆ ในการเรียนรู้ และสิ่งที่ได้ในการเรียนรู้ เพื่อสร้างเป็นแนวทาง รูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้แก้ปัญหาและทำงานต่อไป โดยการให้นักเรียนช่วยกันสรุปหลังจากทำการสอนจบ และการให้นักเรียนร่วมกันวางแผนแก้ไขเมื่อพบปัญหาในการเรียน

จากหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ครูแสดงพฤติกรรมตามที่กล่าวมาข้างต้นมาน้อยเพียงใด

2.5 การประเมินผลตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้

รายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการเรียนรู้ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 หัวข้อย่อยคือ ความหมายของการประเมินผล ประเภทของการประเมินผลตามการปฏิรูปการเรียนรู้ เกณฑ์ของการประเมินผลที่ดี การประเมินผลจากสภาพจริง วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลจากสภาพจริง และแนวทางการนำวิธีการประเมินจากสภาพจริงไปใช้ในการเรียนการสอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.5.1 ความหมายของการประเมินผล จากการศึกษาให้นักการศึกษาได้ระบุนิยามความหมายไว้ดังนี้

กรอนลันด์ (Gronlund. 1990 : 5) ให้ความหมายว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างมีระบบในอันที่จะกำหนดขนาดหรือจำนวน ซึ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ซูมาลี จันทรชลอ (2542 : 8) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า เป็นการพิจารณาหรือกำหนดคุณค่าเพื่อตรวจสอบหรือตัดสิน เขาได้อธิบายการประเมินโครงการว่าเป็นวิธีสืบค้นตัดสิน และสรุปเพื่อ 1) พิจารณามาตรฐานหรือเกณฑ์สำหรับตัดสินคุณภาพ และพิจารณาว่าเกณฑ์ดังกล่าวควรเป็นเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ 2) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) ใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อตัดสินคุณค่า คุณภาพ คุณประโยชน์ หรือประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์

सानนท์ ฉายศรีศิริ (2529 : 3) ให้ความหมายว่า การประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการในการตัดสินใจ การวินิจฉัย ตีค่าตีราคา หรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีกฎเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและใช้วิจารณ์ญาณ ประกอบการพิจารณา

การประเมินผลจะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ข้อมูลที่ได้จากการวัดผล ถ้าข้อมูลที่ได้จากการวัดผลเป็นตัวแทนที่ดีของสิ่งที่ต้องการวัดผลของการประเมินก็จะถูกต้องมาก

2. การพิจารณาของผู้ประเมิน ถ้าผู้ประเมินมีจิตใจเที่ยงตรง และมีประสิทธิภาพในการวินิจฉัยสูง ก็จะทำให้การประเมินถูกต้องมาก

โดยสรุป การประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณค่า วินิจฉัย ของสิ่งที่ต้องการศึกษาโดยอาศัย ข้อมูล และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และใช้วิธีการตามประกอบพิจารณา

2.6 แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 36-37) ได้ระบุไว้ว่า การประเมินผล การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จได้ จำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้ให้สมดุลเหมาะสมและสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข การประเมินการเรียนรู้จึงไม่ควรมีรูปแบบเดียวที่ตายตัว รูปแบบการประเมินผลที่ดีควรเอื้อและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและแสดงความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละคน

ดังนั้น การประเมินการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ จึงเป็นการประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินทั้งผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ประเมินด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ พรชัย ภาพันธ์ (2546 : 8) ที่กล่าวว่า การวัดผลประเมินผล สถานศึกษาควรจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียน

อรนุช อยู่ทิม และคณะ (2546 : 10-11) กล่าวถึง การประเมินผลตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ด้วยทางเลือกใหม่ หมายถึง การเลือกวิธีการและเครื่องมือประเมินผลที่สอดคล้องกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในแง่ของการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะใหม่เพื่อสร้างความรู้ซึ่งได้รับจากประสบการณ์ตรง การได้ลงมือปฏิบัติและได้ทบทวนด้วยตนเอง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยออกแบบให้เป็นภาระงานที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิต โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรเป็นกรอบแนวคิดของประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ประเมินมีหลายลักษณะ เช่น แฟ้มสะสมงาน การประเมินการปฏิบัติ นิทรรศการ การสาธิตผลงาน เป็นต้น การประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) เป็นการประเมินการปฏิบัติวิธีหนึ่งโดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เพื่อการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนปฏิบัติภาระงานที่เหมือนปฏิบัติการงานในชีวิตจริง

นักการศึกษา นักวิชาการให้หลักการประเมินผลตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตรงกัน ทั้ง 3 ท่าน คือ การประเมินผลตามสภาพจริงและสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ การประเมินผลตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ จะต้องประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ประเมิน

โดยสรุป การประเมินผลตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินผลผู้เรียนก่อนเริ่มต้นทำการสอนระหว่างการเรียนการสอน และหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ประเมินตามสภาพจริง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนกระบวนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ในการประเมิน

ประเภทของการประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ นักการศึกษาได้ระบุไว้ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2543 : 60-65) กล่าวว่า การวัดและการประเมินในกระบวนการเรียนการสอนสามารถแบ่งเป็นประเภทตามขั้นตอนหรือช่วงเวลาของการดำเนินการเรียนการสอน ได้ดังนี้

1. การวัดและประเมินก่อนเริ่มต้นการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อจัดวางตำแหน่งผู้เรียน (Placement evaluation) ก่อนเริ่มต้นการเรียนการสอน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1.1 การวัดและประเมินความพร้อมก่อนเริ่มต้นการสอน เป็นการวัดและประเมินก่อนเริ่มต้นการสอนเพื่อทราบว่าผู้เรียนมีทักษะและความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นพอเพียงหรือไม่ต่อการเรียนรู้วิชานั้น ๆ เครื่องมือที่ใช้วัดอาจเป็นแบบสอบถามความพร้อม (Readiness test) การสอบถามครูประจำชั้นเดิมหรือผู้ที่เคยสอนผู้เรียนกลุ่มนั้นมาแล้ว เป็นต้น สารสนเทศที่ได้จากการวัดและประเมินความพร้อมก่อนเริ่มต้นการสอนนี้จะประโยชน์ในการกำหนดจุดประสงค์ของการสอน วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน และใช้ในการตัดสินใจว่าผู้เรียนมีความพร้อมหรือไม่เพียงใด

1.2 การวัดและประเมินความรอบรู้ก่อนการสอนเป็นการวัด และประเมินก่อนการสอนเพื่อทราบว่าผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถที่ครอบคลุมผลการเรียนที่ตั้งใจให้เกิดขึ้นตามที่วางแผนไว้ในหลักสูตรหรือยัง

2. การวัดและประเมินระหว่างการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนขณะที่การเรียนการสอนยังคงดำเนินอยู่ การวัดและประเมินประเภทนี้สามารถจำแนกออกเป็นการวัดและประเมินความก้าวหน้ากับการวัดและประเมินปัญหาอุปสรรคของการเรียนรู้

2.1 การวัดและประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Formative evaluation) เป็นการวัดและประเมินระหว่างการเรียนรู้การสอนเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถหรือทักษะตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการสอนหรือไม่ เครื่องมือที่ใช้วัดอาจเป็นแบบสอบประจำหน่วย (Unit test) แบบสอบย่อยที่ครูเป็นผู้สร้าง (Teacher-made test) เป็นต้น สารสนเทศที่ได้จากการวัดและประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้จะช่วยบ่งชี้พัฒนาการ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อทำการปรับปรุงการเรียน และเป็นข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนด้วย

2.2 การวัดและประเมินแบบวินิจฉัยในการเรียนรู้ (Diagnostic evaluation) หลังจากจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขจุดบกพร่องของการเรียนรู้ระหว่างที่การเรียนการสอนยังคงดำเนินอยู่แล้วถ้าหากจุดบกพร่องหรือความล้มเหลวของการเรียนรู้ยังคงมีอยู่ ซึ่งการสอนซ่อมเสริมไม่สามารถแก้ไขหรือปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ก็ควรมีการศึกษาถึงปัญหานั้นอย่างลึกซึ้ง โดยใช้แบบสอบวินิจฉัย (Diagnostic test) สารสนเทศที่ได้จากการวัดและประเมินแบบวินิจฉัยในการเรียนรู้จะทำให้ทราบถึงสาเหตุแห่งปัญหาของการเรียนรู้นั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถทำการปรับปรุงแก้ไขได้ตรงจุด

3. การวัดและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ได้สิ้นสุดลงแล้วเป็นกิจกรรมเพื่อสรุปผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลประเภนี้สามารถจำแนกออกเป็นการวัดและประเมินผลสรุปกับการวัดและประเมินผลสรุปรวมอย่างลึกซึ้ง

3.1 การวัดและประเมินผลสรุป (Summative evaluation) เป็นการวัดและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนของแต่ละวิชาเพื่อตัดสินความรู้ความสามารถรวบรวมในวิชานั้นของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้วัดอาจเป็นแบบรวบรวม (Summative test) ซึ่งมักเป็นแบบสอบที่ครอบคลุมเนื้อเรื่องอย่างกว้างขวางทุกหน่วยการสอน และเป็นเนื้อเรื่องที่เป็นตัวแทนสาระหรือการปฏิบัติที่ได้มีการเรียนการสอนไปแล้ว ซึ่งผู้สอนสามารถใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือประกอบได้ด้วย สารสนเทศที่ได้จากการวัดและประเมินผลสรุปนั้นจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหรือเป็นส่วนสำคัญสำหรับการให้ระดับคะแนนหรือเกรด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลย้อนกลับที่สามารถใช้ประเมินประสิทธิภาพการสอนได้อีกด้วย

3.2 การวัดและประเมินผลสรุปอย่างลึกซึ้ง (Comprehensive evaluation) เป็นการวัดและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนครบตามหลักสูตรเพื่อตัดสินความรู้ความสามารถหรือทักษะของผู้เรียนในเชิงบูรณาการ ความรู้ที่สำคัญจากหลาย ๆ วิชาที่ครอบคลุมหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้วัดมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันตามลักษณะของการสอบ เช่น การสอบอย่างลึกซึ้ง (Comprehensive test) การสอบประมวลสาระความรู้ (Qualifying examination) เป็นต้น ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้ความ

สามารถจากหลายวิชามานุกรณาการเข้าด้วยกัน สารสนเทศที่ได้จากการวัดและประเมินผลสรุปรวมอย่างลึกซึ้งนี้จะนำไปใช้ตัดสินผลการเรียนรู้รวมยอด ตลอดหลักสูตรก่อนการสำเร็จการศึกษา

โดยสรุป ประเภทของการประเมินผลตามการปฏิรูปการเรียนรู้ประเมินได้ 3 แบบ คือ ประเมินก่อนเริ่มต้นการเรียนการสอนเพื่อประเมินความพร้อมของผู้เรียน และประเมินความรู้เดิม การวัดผลและประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อวัดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ทดสอบความรู้ ทักษะที่ครูสร้างขึ้นเองหรือมีประจำหน่วยอยู่แล้วเพื่อประเมินความก้าวหน้าเพื่อปรับปรุงการเรียน เป็นข้อมูลย้อนกลับถึงประสิทธิภาพการสอน และการวัดและประเมินผลหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนเพื่อตัดสินความรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนอาจใช้เครื่องมือหลายลักษณะ นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินการเรียนการสอนครบตามหลักสูตร ตัดสินผลการเรียนรู้รวมยอดตลอดหลักสูตรก่อนการสำเร็จการศึกษา

หลักเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลที่ดี นักการศึกษาได้ระบุไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ภู่วิภาดารวรรณ (2544 : 7-8) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินผลที่ดีมีหลักสำคัญ 7 ประการดังนี้

1. กำหนดให้ชัดเจนว่าจะวัดอะไร ในการเรียนการสอนจะต้องมีการตั้งจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในชั่วโมงนี้ บทเรียนนี้หรือเทอมนี้ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไร เพื่อครูผู้สอนจะได้รู้ว่า เมื่อสิ้นสุดการสอนแล้วครูจะทำการประเมินอย่างไร
2. เลือกเทคนิคและเครื่องมือในการวัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย จากจุดมุ่งหมายทำให้ครูทราบว่าถ้าต้องการประเมินผลในเรื่องนี้ ควรจะใช้เครื่องมืออะไรจึงจะเหมาะสม เช่น ถ้าต้องการทราบความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ก็ควรใช้ข้อสอบแบบบรรยาย วิชาพลศึกษาควรให้นักเรียนปฏิบัติจริงดีกว่าใช้แบบทดสอบ
3. ใช้เทคนิคการวัดหลาย ๆ อย่างเพื่อให้การวัดสมบูรณ์ เพราะในการวัดผลการเรียนการสอนต้องวัดหลาย ๆ ด้านจึงจะครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหมด ดังนั้นควรใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง เช่น การประเมินผลการเรียน นอกจากวัดด้านความรู้แล้ว ควรพิจารณาด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ความสนใจ เอาใจใส่และบางวิชาอาจจะต้องพิจารณาว่าเด็กทำได้จริงอย่างที่จุดมุ่งหมายไว้หรือไม่
4. ศึกษาเทคนิควิธีวัดแต่ละวิธีให้ละเอียดโดยคำนึงถึงข้อดีและข้อเสียด้วย ในการที่จะเลือกใช้เครื่องมือชนิดใด ควรคำนึงถึงวิธีการสร้าง วิธีการใช้ ตลอดจนข้อดีข้อเสียของเครื่องมือแต่ละชนิดอย่างละเอียด เพื่อที่จะทำให้การวัดผลได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น เช่น รู้ว่าข้อสอบถูกคิด เด็กจะเดาได้ง่าย ฉะนั้นในการพิจารณาว่าเด็กจะผ่านเกณฑ์หรือไม่โดยตัดสินเพียง 50% คงใช้ไม่ได้

5. วัดผลให้สม่ำเสมอ ควรมีการสอบย่อยหลาย ๆ ครั้ง เพราะการสอบย่อยๆ นอกจากเป็นการเพิ่มแรงจูงใจแล้ว ผลการสอบยังสามารถนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้ด้วย และการสอบหลาย ๆ ครั้ง ทำให้การประเมินผลได้ถูกต้องมากกว่าการประเมินนาน ๆ ครั้ง

6. การแปลผลการวัดให้ถูกต้อง คะแนนที่ได้จากการวัดผล ในตัวคะแนนเองยังไม่มี ความหมาย ฉะนั้นจึงต้องนำคะแนนไปเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นเพื่อให้เกิดความหมาย เช่น นำคะแนน สอบไปจัดลำดับกับเด็กคนอื่น ๆ ในกลุ่ม แล้วแปลงเป็นคะแนนมาตรฐาน เป็นการประเมินแบบอิง กลุ่ม หรือนำคะแนนที่สอบได้ไปเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ในจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้ว พิจารณาว่าเด็กมีความรู้หรือยังไม่รู้

7. ใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า การวัดผลที่ดีมิใช่มีความมุ่งหมายแต่เพียงการ ตรวจสอบความ สามารถของผู้เรียนว่ามีคุณภาพเป็นเช่นไร ได้หรือตกเท่านั้น ควรจะมุ่งค้นหาความสามารถที่เด่น หรือด้อยของเด็กเพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงความสามารถของเด็กแต่ละคนให้ดีขึ้น ดังนั้นการวัด ผลแต่ละครั้งควรจะได้ นำผลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าของการลงทุนลงแรงและสอดคล้อง กับความมุ่งหมายที่แท้จริงของการวัดผล เช่น นำผลการวัดไปใช้ค้นหาว่าเด็กแต่ละคนมีความ สามารถด้านใดสูงหรือต่ำ ยังมีข้อบกพร่องอะไรบ้างที่ต้องแก้ไข เด็กคนนี้ควรได้รับการส่งเสริมทาง ด้านใดจึงจะสำเร็จหรือได้ผลดีที่สุด นอกจากนี้ผลที่ได้จากการวัดยังสามารถนำไปปรับปรุงคุณภาพ ของเครื่องมือได้อีกด้วย

โดยสรุป หลักเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลที่ดีต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า จะวัดอะไร เลือกเครื่องมือให้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ความเหมาะสมของเครื่องมือกับเนื้อหาที่จะวัด ใช้เทคนิคที่หลากหลายวิธีเพื่อต้องการวัดให้ครอบคลุม วัดผลได้สม่ำเสมอ วัดตลอดเวลา ผลการวัด แต่ละครั้งแปลผลอะไรได้บ้างเพื่อก่อประโยชน์แก่ผู้สอนและผู้เรียนที่จะนำไปปรับเปลี่ยน ปรับปรุง วิธีการสอนในครั้งต่อไป ซึ่งจะยังผลให้แก่ผู้เรียนมากที่สุด ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยนำมาเสนอเพื่อนำไป สร้างเครื่องมือในการวิจัย

การประเมินผลจากสภาพจริง จากการศึกษาความหมายของการประเมินจากสภาพจริงมี นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ความหมายของการประเมินผลจากสภาพจริง กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 6) กล่าวถึงความหมายของการประเมินผลจากสภาพจริงว่า เป็นกระบวนการสังเกต การ บันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่ผู้เรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการ ศึกษาถึงผลกระทบต่อผู้เรียนการประเมินผลจากสภาพจริงจะไม่เน้นเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้น การประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของผู้เรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และ การแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริงในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้

เป็นผู้ค้นพบและผู้ผลิตความรู้ ฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรและความต้องการของสังคม (สมนึก นนธิจันทร์. 2544 : 70)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 4-5) กล่าวถึง ความหมายของการวัดและประเมินผลจากสภาพจริงว่า หมายถึง การวัดและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์จริงในชีวิตจริง โดยยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นพัฒนาการที่ปรากฏให้เห็นทั้งในและนอกห้องเรียนมีผู้เกี่ยวข้องในการประเมินหลายฝ่ายและเกิดขึ้นได้ในทุกบริบทเท่าที่จะเป็นไปได้ การประเมินผลจากสภาพจริงเป็นการประเมินที่มีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ

ส.วาสนา ประवालพฤกษ์ (2541 : 50) ให้ความหมายว่า การประเมินผลจากสภาพจริงเป็นการวัดโดยเน้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ แนวคิดในวิชาต่าง ๆ ที่เรียน เพื่อนำมาแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะการคิดที่ซับซ้อน มากกว่าที่จะถามความสามารถขั้นต้นหรือความสามารถย่อย ๆ เป็นการวัดผู้เรียนโดยรวม ทั้งด้านความคิด เจตคติ และการกระทำไปพร้อม ๆ กัน

โดยสรุป การประเมินผลจากสภาพจริง หมายถึง การประเมินผลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการแสดงออกหลาย ๆ ด้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา โดยใช้ทักษะกระบวนการที่สลับซับซ้อน ที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์ที่เป็นจริงในทุกบริบทเท่าที่จะเป็นไปได้

2. ลักษณะการประเมินตามสภาพจริง จากการศึกษาลักษณะการประเมินตามสภาพจริง มีนักการศึกษาระบุไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ (2544 : 101-109) ได้จำแนกคุณลักษณะของการประเมินตามสภาพจริงออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การปฏิบัติในสภาพจริง (Performanc in the filed) การประเมินตามสภาพจริง ออกแบบขึ้นเพื่อประเมินการปฏิบัติในสภาพจริงงานที่ให้นักเรียนทำต้องเป็นงานที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นจริง ท้าทายการใช้สติปัญญาที่ซับซ้อน หรือใช้ความรู้ที่อาศัยทักษะทางอภิปัญญา (Meta-conition skills) และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้าน 1) แบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning styles) 2) ความถนัด (Aptitudes) และความสนใจของผู้เรียนเพื่อใช้ในการพัฒนาความสามารถและค้นหาจุดเด่นของผู้เรียน

2.2 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน (Criteria) เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินต้องเป็นเกณฑ์ประเมิน "แก่นแท้" (Essentials) ของการปฏิบัติมากกว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่สร้างขึ้นจากผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ เกณฑ์ที่เป็นแก่นแท้นี้เป็นเกณฑ์ที่เปิดเผยและรับรู้กันอยู่ในโลกของความเป็นจริงของทั้งตัวนักเรียนเองและผู้อื่น ไม่ใช่เกณฑ์ที่เป็นความลับปิดกั้นอย่างที่การประเมินแบบดั้งเดิม การให้นักเรียนรู้ว่าตนต้องทำภารกิจอะไรและมีเกณฑ์อย่างไร การเปิดเผยเกณฑ์การประเมินไม่ใช่

เป็นการ "คดโกง" การประเมินในสภาพจริงที่มีการเปิดเผยเกณฑ์ไว้ก่อนนั้นถือว่าการเรียนของผู้เรียนและการสอนของผู้เรียนจะส่งเสริมซึ่งกันและกัน เมื่อครูและนักเรียนต่างรู้ล่วงหน้าว่าการประเมินจะเน้นที่จุดใด

2.3 การประเมินตนเอง (Self-assessment) การประเมินตนเองมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติภารกิจจริง (Authentic task) โดยจุดประสงค์ของการประเมินตามสภาพจริง ก็คือ 1) เพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการประเมินงานของตน โดยเทียบวัดกับมาตรฐาน 2) เพื่อปรับปรุง ขยับขยาย และเปลี่ยนทิศทางการดำเนินงาน 3) เพื่อริเริ่มในการวัดความก้าวหน้าของตนในแบบต่างๆ จะเห็นได้ว่าการประเมินตนเองเป็นการทำงานที่ตนเป็นผู้ชี้้นำตนเองปรับปรุงจากแรงจูงใจของตนเอง

2.4 การนำเสนอผลงาน คุณลักษณะประการหนึ่งของการประเมินตามสภาพจริงนั้น นักเรียนเสนอผลงาน กิจกรรมการนำเสนอทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ขั้วรากลึก เนื่องจากนักเรียนได้สะท้อนความรู้สึกของตนว่ารู้สึกอะไรและนำเสนอเพื่อให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้

นอกจากนี้ คุณลักษณะของการประเมินผลตามสภาพจริงมีประโยชน์คอบสนองที่สำคัญคือ 1) เป็นสัญญาณบ่งบอกว่างานของนักเรียนมีความสำคัญมากพอที่จะให้ผู้อื่นรับรู้และชื่นชมได้ 2) เปิดโอกาสให้ผู้อื่น เช่น ครู เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครอง ได้เรียนรู้ ตรวจสอบปรับปรุงและชื่นชม 3) เป็นตัวแทนของการบรรลุถึงเป้าหมายในการวัดทางการศึกษาอย่างแท้จริง และมีชีวิตชีวา

โดยสรุป ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง คือการปฏิบัติในสภาพจริง บอกเกณฑ์การประเมินแก่นักเรียนทุกครั้งที่ไม่ใช่ประเมินแบบใช้ข้อทดสอบ นักเรียนสามารถประเมินตนเองและนำเสนอผลงาน ให้ผู้อื่นได้รับรู้และชื่นชม

3. ความสำคัญของการประเมินผลจากสภาพจริง

กรมวิชาการ (2539 : 12-13) กล่าวถึง ความสำคัญของการประเมินผลจากสภาพจริง ดังนี้

3.1 การเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลจากสภาพจริง จะเอื้อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล เพราะเน้นลักษณะสำคัญดังนี้

3.1.1 เน้นให้นักเรียนได้แสดงออก / สร้างสรรค์ / ผลิตหรือทำงาน

3.1.2 ดึงเอาความคิดชั้นสูง ความคิดซับซ้อน และทักษะการแก้ปัญหาออกมาได้

3.1.3 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นผลมาจากการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ

ความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

3.1.4 กระตุ้นให้เกิดการประยุกต์สู่โลกของความเป็นจริง

3.2 ประเมินผลจากสภาพจริง จะเอื้อต่อการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางมากกว่าการเรียนการสอนที่เกิดจากครูเป็นผู้บอกความรู้ โดยครูจะเป็นเพียงผู้ชี้แนะว่าควรจัดเนื้อหาสาระอย่างไร นักเรียนจะเรียนรู้จากการกระทำมากขึ้น มีความสนใจในบทเรียนมากขึ้น การบ่งชี้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน มิใช่เพียงทำข้อสอบได้คะแนนสูงเท่านั้นการประเมินผลจากสภาพจริงจะแสดงให้เห็นว่านักเรียนทำอะไรได้มากกว่าจะบอกว่าเป็นนักเรียนรู้อะไร

3.3 สังคมมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคตจะเป็นสังคมที่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่เป็นสังคมโลก เนื่องจากความเจริญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คนในสังคมจะมีการแข่งขันกันมากขึ้น วิถีชีวิตของคนในสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น การจัดการศึกษาแบบให้ผู้เรียนแยกเป็นส่วน ๆ โดยการทำแบบฝึกหัดจากสมุดแบบฝึกหัดหรือใบงาน แล้วตอบคำถามไม่นำพหุเพียงสำหรับการเตรียมเยาวชนให้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข ดังนั้นการให้ผู้เรียนได้สร้างงานเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพัฒนาการเรียนรู้ และการบูรณาการวิชาการต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นโครงการภาระงาน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการให้การศึกษแก่เยาวชนของชาติในปัจจุบัน ซึ่งครูจะต้องแสดงความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อสังคมด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการประเมินผลให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมด้วย ผลงานของนักเรียนที่ปรากฏจะเป็นหลักฐานที่สำคัญที่แสดงถึงความรับผิดชอบของครูผู้สอน

3.4 โดยทั่วไปครูมักจะมองภาพการสอน การเรียนรู้ของนักเรียนและการประเมินผลเป็นงานที่แยกออกจากกัน โดยครูให้ความรู้ข้อมูลต่าง ๆ พอเห็นว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้แล้วจึงทำการประเมินผล ซึ่งใช้วิธีเรียกว่าการสอบทำให้นักเรียนมีความวิตกกังวล ไม่มีความสุขในการเรียน เพราะการสอนเป็นการเน้นการจับผิดหาจุดด้อยของผู้เรียน ในขณะที่เจตนาที่แท้จริงของกาประเมินผลคือ ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครูเป็นการค้นหาจุดดีของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการประเมินผลการเรียน การสอนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

3.5 ในการเรียนเพื่อรอบรู้นั้น เมื่อนักเรียนไม่ผ่านในจุดประสงค์ย่อย ๆ ครูก็ซ่อมเสริมด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งเป็นภาระแก่ผู้สอน ปัญหานี้จะหมดไปถ้าครูจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลจากสภาพจริง เพราะมีรายงานหรือหลักฐานการปฏิบัติงานของนักเรียนขณะเรียน และมีการพัฒนาแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด รวมทั้งมีการบันทึกการปฏิบัติงานการรายงาน การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้เรียนแต่ละคน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ รวมทั้งมีข้อมูลยืนยันความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้มากกว่าจะบอกว่าเขารู้อะไร แค่นั้น

4. ปรัชญาพื้นฐานของการประเมินตามสภาพจริง

สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2544 : 98-99) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินแนวใหม่จากนักการศึกษาหลายท่านไว้ดังนี้

4.1 การประเมินแนวใหม่มุ่งเน้นว่าความรู้ว่าความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีความหมายได้หลากหลายมิได้มีความหมายเดียวสำหรับทุกคนในทุกโอกาส

4.2 การเรียนรู้เป็นเรื่องของกระบวนการที่เป็นธรรมชาติมีบูรณาการและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มิใช่เป็นเรื่องของการหีบขี้หน้ให้เรียนรู้ผู้เรียนต้องการกระตือรือร้นที่จะ ค้นคว้าเพื่อหาความหมายของสิ่งที่เรียน การเรียนรู้จึงเป็นผลจากการปฏิบัติจริงมากกว่าการทำซ้ำ หรือการตามคำบอกกล่าว

4.3 การประเมินแนวใหม่มุ่งเน้นกระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการมีความสำคัญเช่นเดียวกับผลผลิตจากการกระทำ มุ่งเน้นการพิจารณาว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร เรียนอย่างไร และทำไมจึงเรียนรู้เช่นนั้น

4.4 การประเมินแนวใหม่มุ่งเน้นการสืบสวนสอบสวน (Inquiry) กล่าวคือ เน้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้เรียนจะต้องสังเกต ติดตาม และทดสอบความคิดของตนเอง

4.5 การประเมินแนวใหม่มีจุดหมายเพื่อกระตุ้น และอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับแนวทางใหม่ๆ และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้จุดมุ่งหมายของการประเมินจึงไม่ได้อยู่ที่การวัดลำดับหรือจัดลำดับหรือจัดประเภทของผู้เรียนแต่อย่างใด

4.6 การประเมินแนวใหม่เน้นการเชื่อมโยงระหว่างพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Skills) เมื่อผู้เรียนเห็นความสำคัญของ กิจกรรมการเรียน ผู้เรียนย่อมเกิดความสนใจที่จะศึกษาและเกิดความพยายามยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้สามารถเรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ได้อย่างมาก

4.7 การประเมินแนวใหม่มีความเชื่อว่าการตัดสินใจในสิ่งที่จะสอนและสิ่งที่จะวัดเป็นเรื่องอัตนัย (Subjective) และเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่า (value)

4.8 การประเมินแนวใหม่ เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยผู้สอนควรร่วมมือกับผู้เรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนและร่วมกันตรวจสอบว่าได้เรียนรู้มากน้อยเพียงใดซึ่งนับเป็นกระบวนการตัดสินใจเชิงประชาธิปไตย

4.9 การประเมินแนวใหม่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือ (Collaborative process) กล่าวคือผู้เรียนและผู้สอนถือเป็นผู้เรียนที่ต้องร่วมมือกัน มีอิสระที่จะ

แสดงออกทางความคิดและทดสอบความคิดซึ่งกันและกัน ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบทางปัญญาต่อกัน เพื่อสร้างหลักสูตรที่ใช้ในชั้นเรียน

โดยสรุป การประเมินตามสภาพจริง สามารถวัดความรู้ได้หลายๆ ด้าน เป็นกระบวนการที่ดำเนินการปฏิบัติจริงและผลผลิตที่เกิดขึ้น กระบวนการมีความสำคัญที่เน้นว่าผู้เรียนรู้อะไร เรียนรู้ได้อย่างไร และทำไมจึงเรียนเช่นนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งผู้เรียนจะต้องสังเกตติดตามและทดสอบความคิดของตนเอง ต้องการกระตุ้นเมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลหลังจากผ่านการประเมินแล้ว จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น เชื่อมโยงความรู้ด้านต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมการเรียนย่อมส่งผลให้เรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ได้มากขึ้น และการประเมินตามสภาพจริง ผู้สอนและผู้เรียนต้องร่วมกันตัดสินใจและร่วมกันตรวจสอบ และมีความรับผิดชอบทางปัญญาร่วมกันที่จะแก้ปัญหาพัฒนาการเรียนรู้

5. หลักการที่จำเป็นของการประเมินผลจากสภาพจริง จากการศึกษา นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2539 : 27) ได้กล่าวถึงหลักการที่จำเป็นของการประเมินผลจากสภาพจริง แบ่งออกเป็น 7 ประการ คือ

5.1 เป็นการประเมินความก้าวหน้าและการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคน (มิใช่เปรียบเทียบกับกลุ่ม) บนรากฐานของทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ และด้วยเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย

5.2 การประเมินผลจากสภาพจริงจะต้องมีรากฐานบนพัฒนาการ และการเรียนรู้ทางสติปัญญาที่หลากหลาย

5.3 การประเมินผลจากสภาพจริงและการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมจะต้องจัดทำให้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน คือ จะต้องพัฒนามาจากบริบทที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่นักเรียนอาศัยอยู่และที่ควรเรียนรู้ให้เห็นกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

5.4 ความรู้ในเนื้อหาสาระทั้งทางกว้างและลึกจะนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนเรียนรู้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย สนองความต้องการและเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่

5.5 การเรียน การสอน การประเมินจะต้องหลอมรวมกัน และการประเมินต้องประเมินต่อเนื่องตลอดเวลาที่ทำการเรียนการสอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

5.6 การเรียน การสอน การประเมิน เน้นการปฏิบัติจริงในสภาพที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับธรรมชาติความเป็นจริงของการดำเนินชีวิตจริง/กิจกรรมการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดงานด้วยตนเอง

5.7 การเรียนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เต็มที่สุดตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละบุคคล

6. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลจากสภาพจริง

เอเยอร์ และ เกรย์ (Ayers and Gray. 1998 : 76) กล่าวถึง ขอบเขตการประเมินผลด้านพุทธิพิสัย ต้องกำหนดเครื่องมือที่จะประเมินผลให้เหมาะสมกับเนื้อหา การประเมินการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน ประเมินบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ และครูสามารถทำความเข้าใจทัศนคติ ความเชื่อ และผลที่คาดหวังในการประเมินแต่ละครั้ง วิธีการและเครื่องมือที่ใช้มีหลายประการดังนี้

6.1 การสังเกต (Observation) คือ การพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลาย ๆ สิ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยใช้อวัยวะสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือทั้งห้าส่วน โดยเฉพาะตาและหูในการพิจารณาสิ่งนั้น (กรมวิชาการ. 2539 : 39-52) กล่าวว่า การสังเกตเป็นกระบวนการที่ผู้สอนเฝ้าดูพฤติกรรมหรือร่องรอยพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนด้วยอวัยวะสัมผัสตาและหู แล้วจึงบันทึกผลการสังเกตในแบบบันทึกข้อมูล การสังเกตเป็นวิธีการประเมินผลวิธีหนึ่งที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมด้านการใช้ความคิด การปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านอารมณ์ ด้านความรู้สึก และลักษณะนิสัยของผู้เรียนหรือในสถานการณ์อื่น ๆ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 7) การสังเกตเป็นวิธีการที่นิยมกันแพร่หลาย เพราะไม่ต้องมีการเตรียมอะไรมากนัก ทั้งเป็นวิธีที่ไม่สิ้นเปลืองอุปกรณ์หรือทุนทรัพย์มากเกินไป บุคคลที่ได้รับการฝึกฝนเพียงเล็กน้อยและมีจิตใจเป็นธรรมชาติก็สามารถทำการสังเกตได้ การสังเกตนับว่าเป็นเทคนิคที่มีประโยชน์มาก เพราะจะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจผู้เรียนดีขึ้น

วิธีการในสังเกต หากใช้วิธีการในการสังเกตเป็นเกณฑ์ กมลรัตน์ หล้าสุวรรณย์ (2528 : 33) แบ่งการสังเกตได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. การสังเกตทางตรง คือ วิธีการที่ผู้สังเกตเป็นผู้สังเกตด้วยตนเองตลอดเวลา เช่น ผู้ศึกษาสังเกตพฤติกรรมการเรียนของเด็กหญิงสายหยุดในช่วงโมงภาษาอังกฤษ หลังจากที่ทราบว่าเธอไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษ

2. การสังเกตทางอ้อม คือ วิธีการที่ผู้สังเกตมิได้สังเกตด้วยตนเอง แต่ให้ตัวแทนหรือบุคคลอื่นไปสังเกตแทนแล้วกลับมาเล่าพฤติกรรมที่สังเกตให้ฟัง

การสังเกตแบ่งเป็น 3 วิธี คือ

1. การสังเกตโดยการเข้าร่วมกิจกรรม วิธีนี้ผู้สอนจะเฝ้าดูผู้เรียน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน ทำเป็นพวกเดียวกันกับผู้เรียนแล้วสังเกตพฤติกรรม

2. วิธีสังเกตโดยไม่เข้าร่วมกิจกรรม วิธีนี้ผู้สอนจะเป็นผู้อยู่ภายนอกจะไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมด้วย

3. วิธีการสังเกตแบบลอบดู เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตไม่แสดงตัวให้ปรากฏ แต่จะใช้วิธีลอบสังเกตด้วยกล้องส่องทางไกล ลอบติดไมโครโฟน ลอบฟังทางโทรศัพท์ลอบถ่ายภาพ หรือใช้กระจกทางเคียวในการสังเกต

โดยสรุปผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการสังเกตที่ดีควรใช้ทั้งสามวิธีที่กล่าวมา เพราะการสังเกตแต่ละประเภทต่างก็มีข้อดีและข้อจำกัดตามแต่โอกาสและสถานการณ์ ข้อพึงระลึกสำหรับการสังเกต คือ การสังเกตควรสังเกตหลาย ๆ ครั้งในหลาย ๆ สถานการณ์ เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่งจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาพิจารณาสรุปอีกครั้ง

6.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ได้ดี เช่น ความคิด ความรู้สึก กระบวนการในการทำงาน วิธีแก้ปัญหา การสัมภาษณ์หากนำไปใช้ประกอบกับวิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความมั่นใจยิ่งขึ้น

การสัมภาษณ์มีความหมายและคำจำกัดความหลายความหมาย เช่น การสัมภาษณ์ หมายถึง การพูดคุย สนทนา ซักถามกันอย่างมีจุดมุ่งหมายหรือตามความหมายของพจนานุกรม การสัมภาษณ์ หมายถึง การพบปะของคน 2 คนหรือมากกว่านั้น โดยมีการนัดหมายกันไว้ล่วงหน้า เพื่อสนทนากันในเรื่องบางอย่างหรือการสัมภาษณ์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีความเข้าใจในความรู้สึกและมีการวางแผนร่วมกัน

จากความหมายของการสัมภาษณ์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การสัมภาษณ์จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์
2. การพูดคุยหรือสนทนานั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือเนื้อหาสาระที่แน่ชัด
3. การพูดคุยหรือสนทนาจะมีการนัดหมายหรือกำหนดการล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้

โดยสรุป ความหมายข้างต้นของการสัมภาษณ์ เป็นความหมายของการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้ตัว อาจมีการเตรียมตัวเพื่อการสัมภาษณ์มาแล้วเป็นอย่างดี แต่ในบางครั้งการสัมภาษณ์อาจทำแบบไม่เป็นทางการ โดยต้องการข้อมูลที่แท้จริงโดยไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้ตัวและเตรียมตัวล่วงหน้า ในรูปแบบนี้การสัมภาษณ์ดูเหมือนกับการพูดคุยธรรมดา แต่ผู้สัมภาษณ์มีประเด็นที่ต้องการทราบอยู่ภายในใจ

การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการแบบไม่เป็นทางการนั้น มีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย การที่จะเลือกใช้วิธีนั้นขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้สัมภาษณ์ ความพร้อมของผู้ถูกสัมภาษณ์ และสภาพแวดล้อมของการสัมภาษณ์

6.3 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามนับว่าเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบเติมคำตอบเอง ปกติจะมีรายการหรือข้อความหรือคำถามหลายหัวข้อรวมกันในบางครั้ง แทนที่จะเป็นข้อความก็เป็นภาพแบบสอบถามได้รับการออกแบบเพื่อวัดความคิดเห็นและความจริงที่ยังไม่ทราบ

แบบสอบถามเป็นชุดของคำถามหรือข้อความที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อสืบค้นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ต้องการทราบเกี่ยวกับตัวนักเรียนในรายละเอียดอื่น ๆ

แบบสอบถามคือ ข้อคำถามแบบต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อต้องการให้ผู้ถูกถามกรอกข้อความลงไป อาจเป็นข้อความที่สั้นหรือยาวก็ได้ ในทำนองเดียวกัน กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528 : 216) กล่าวว่า แบบสอบถาม คือ ข้อความที่บุคคลสร้างขึ้นเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติหรือค่านิยมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบนั้น ๆ

จากคำนิยามที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แบบสอบถามเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นมาเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการทราบจากผู้ตอบ ซึ่งแบบสอบถามอาจมีลักษณะการสร้างขึ้นเพื่อทดแทนการสัมภาษณ์ แบบสอบถามไม่มีทัศนคติว่าถูกหรือผิด

หากจำแนกแบบสอบถามตามลักษณะของข้อคำถามอาจมีหลายชนิด เช่น

1. ข้อคำถามชนิดให้เขียนตอบ อาจเป็นการเขียนตอบสั้น ๆ หรือเติมคำในช่องว่างที่กำหนดให้ ข้อคำถามชนิดนี้มักจะใช้ในการเก็บข้อมูลที่หลากหลายไม่สามารถเดาคำตอบได้ว่ามีรายละเอียดอย่างไร หรือจัดเป็นหมวดหมู่ได้ยาก ลักษณะของข้อมูลมีทั้งส่วนที่เป็นเท็จและเป็นจริง ซึ่งเป็นข้อมูลเรื่องทั่วไปและความคิดของผู้เรียน

2. ข้อคำถามชนิดเลือกตอบจากตัวเลือกที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นแบบให้เลือกตอบเพียงตัวเดียวหรือหลายตัวเลือก ข้อคำถามชนิดนี้มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากคำถามที่มีแนวตอบที่แน่ชัดอยู่แล้ว ข้อมูลสามารถนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ได้ ลักษณะของข้อมูลมักจะเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

3. ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งใช้กรณีที่ต้องการข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญ หรือระดับของปัญหา หรือระดับความต้องการของข้อความแต่ละข้อว่าอยู่ในระดับใด

4. ข้อคำถามชนิดที่ให้อัดลำดับความสำคัญของคำตอบที่กำหนดให้ ใช้ในกรณีที่ต้องการทราบลำดับความสำคัญของข้อความแต่ละข้อในกลุ่มข้อความที่กำหนดให้กลุ่มหนึ่งว่ามีความสำคัญเรียงลำดับได้อย่างไร

โดยสรุป ในการประเมินผลจากสภาพจริงที่ใช้แบบสอบถามควรพิจารณาใช้แบบสอบถามปลายเปิดชนิดเขียนตอบ ด้วยแบบสอบถามประเภทนี้ไม่มีคำตอบที่แน่นอน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดที่อิสระ ปราศจากแรงกดดันใด ๆ ในการแสดงถึงการแก้ปัญหาที่ไม่มีการตัดสินใจว่าสิ่งที่ได้แสดงความคิดเห็นไปนั้นถูกหรือผิด คำตอบที่ได้จะเป็นเครื่องชี้วิธีการทำงาน ความคิด และบุคลิกภาพของผู้เรียนเอง

6.4 การตรวจผลงาน การตรวจผลงานเป็นวิธีการประเมินผลที่ครูผู้สอนใช้เป็นประจำและใช้บ่อยที่สุดอีกวิธีการหนึ่ง การตรวจผลงานจะเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ยังประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประการหนึ่ง ส่วนอีกประการหนึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจผลงานมาใช้ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน

การวัดประเมินผลจากการตรวจผลงาน ครูผู้สอนสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลา เช่น การตรวจแบบฝึกหัด ผลการปฏิบัติตามโครงการหรือโครงการต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ครูผู้สอนสามารถประเมินพฤติกรรมระดับสูงของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

6.5 การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนนอกจากครูผู้สอนจะใช้วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ที่หลากหลายแล้ว ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการรายงานข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการประเมินด้วย การประเมินจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ คนจะเป็นการหาความเชื่อมั่นของการประเมินจากสภาพความเป็นจริงอีกทางหนึ่ง ข้อมูลที่ได้จากบุคคลที่เกี่ยวข้องมีจุดเด่นตรงที่จะได้ข้อมูลของผู้เรียนจากสถานการณ์ต่าง ๆ และจากเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จัดว่ามีความสำคัญในการที่จะนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผล

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่ใช้ประกอบการประเมิน ประกอบด้วย ครูในโรงเรียน เพื่อนผู้เรียน ผู้ปกครอง

6.6 การเยี่ยมบ้าน (Home-visit) การเยี่ยมบ้านคือ การที่บุคคลหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติทางบ้านและครอบครัวของผู้รับการศึกษา โดยการไปดูสถานที่แท้จริงของผู้รับการศึกษาที่บ้านว่ามีสภาพแวดล้อมทางบ้านและครอบครัวเป็นอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ หรือไม่ การเยี่ยมบ้านนิยมใช้ในสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528 : 121)

วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้าน

1. เพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงและสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนเมื่ออยู่ทางบ้าน เช่น สภาพแวดล้อมของบ้าน สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว
2. เพื่อเพิ่มเติมข้อเท็จจริงบางประการที่เกี่ยวกับผู้เรียน โดยไม่สามารถรวบรวมได้ด้วยวิธีการอื่น
3. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน ระหว่างครูกับผู้ปกครอง

6.7 การศึกษารายกรณี (Case study) การศึกษารายกรณี เป็นการรวบรวมข้อมูลประวัติส่วนตัวอย่างละเอียดรอบด้านของผู้เรียนคนหนึ่งตั้งแต่เกิดมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ศึกษาจะสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการวางแผนให้การช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528 : 3) กล่าวสรุปว่า การศึกษารายกรณีเป็นการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญของหน่วยใดหน่วยหนึ่งในสังคม เช่น บุคคล กลุ่ม ชุมชน สถาบัน เป็นต้น โดยเฉพาะปัจจุบันเน้นการศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคล การศึกษารายละเอียดนี้จะต้องศึกษาต่อเนื่องกันไปในระยะเวลาหนึ่งแล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาได้เช่นเดียวกัน พัฒนาการด้านต่าง ๆ ความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน ในรายที่เป็นปัญหาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะช่วยเหลือหรือแก้ไข แต่ถ้าในรายที่ไม่เป็นปัญหาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริม หรือนำไปเป็นแบบฉบับแก่บุคคลอื่น

จากความหมายสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีเป็นการศึกษารายละเอียดที่ต่อเนื่องกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนได้ข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดที่พอจะวิเคราะห์หรือตีความได้ถูกต้อง และเป็นจริงของบุคคลหรือสิ่งที่ต้องการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีผู้ตั้งจุดมุ่งหมายในการศึกษารายกรณีไว้มากมาย แต่พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยและการรักษา (กัน-แก)
2. เพื่อใช้ในการวิจัย
3. เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ
4. เพื่อสืบค้นหาผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษ
5. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนยิ่งขึ้น
6. เพื่อทำความเข้าใจผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

7. เพื่อติดตามผลการใช้เทคนิค
8. เพื่อใช้ประกอบการแนะแนวให้คำปรึกษา
9. เพื่อใช้ประโยชน์ในกรณีอื่น ๆ

6.8 การใช้แบบทดสอบเน้นการปฏิบัติจริง (Authentic assessment) การปฏิบัติจริงเป็นการประเมินที่นับว่ามีความตรงมากที่สุดวิธีการหนึ่ง เพราะความจริงที่แท้จริงคือ ประสบการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นต่อหน้าของเราเนือง ประสพการณ์รวมความถึงการกระทำ การคิด และความรู้สึกร่วมกันเป็นกระบวนการของประสบการณ์ โลกแห่งประสบการณ์เน้นการกระทำและผลของการกระทำ ฉะนั้นความเป็นจริงของความรู้สึกร่วมกันที่แท้จริงอันเกิดจากการกระทำที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นชัดเจนว่าสามารถปฏิบัติได้ แล้วจึงยอมรับว่าเป็นความรู้ที่แท้จริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 11-12) ได้เสนอแนะการใช้ข้อทดสอบภาคปฏิบัติที่เป็นการปฏิบัติจริงว่าควรมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นปัญหาที่มีความหมายต่อผู้เรียนและมีความสำคัญเพียงพอที่จะแสดงถึงความรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นนั้น ๆ
2. เป็นปัญหาที่เลียนแบบสภาพจริงในชีวิตของผู้เรียน
3. แบบทดสอบวัดต้องครอบคลุมทั้งความสามารถและเนื้อหาตามหลักสูตร
4. ผู้เรียนต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ความคิดหลาย ๆ ด้านมาผสมผสานและแสดงวิธีคิดให้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน
5. ควรมีคำตอบถูกได้หลายคำตอบและวิธีการหาคำตอบได้หลายวิธี
6. มีเกณฑ์การให้คะแนนตามความสามารถของคำตอบอย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า การประเมินโดยใช้ข้อทดสอบเน้นการปฏิบัติจริง นอกจากจะได้ความตรงของความเป็นจริงแล้ว สิ่งตามมาอีกประการหนึ่งคือจะทำให้ผู้เรียนกระหายในงาน ใฝ่งานนั้นมี

ความหมายและความสอดคล้องกับการนำไปใช้ใน ชีวิตจริงของเขา การประเมินในลักษณะนี้ควร

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและการประเมินผลจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้และพอใจที่จะสร้างหรือผลิตผลงานที่มีความหมายนั้นออกมาอย่างสม่ำเสมอ

ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านจิตพิสัย จึงเห็นว่าแนวทางนี้สามารถพัฒนาพฤติกรรมทั้งสามด้านไปพร้อม ๆ กัน

6.9 ระเบียบสะสม (Cumulative record) ระเบียบสะสมเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญมากเกี่ยวกับความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาขึ้นมา ระเบียบสะสม

นอกจากจะรายงานผลการเรียนและพฤติกรรม การเรียนแต่ละวิชา ครูประจำชั้นยังบรรยายสรุป พฤติกรรมที่เด่น ๆ ทั้งทางบวกและทางลบไว้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการ ศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน

โดยสรุปในการบันทึกข้อมูลจะต้องรวบรวมและสะสมไว้ในรูปของการบันทึกที่แสดง ถึงพัฒนาการและความเจริญเติบโตของผู้เรียนทุก ๆ ด้าน เป็นระยะ ๆ ซึ่งจะแสดงให้เห็นแนวโน้ม ของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนในอนาคต ฉะนั้นระเบียบสะสมจึงเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ใช้ ในการประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง

6.10 การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานดีเด่น (Portfolio assessment) เพิ่ม สะสมงานดีเด่น (Portfolio) ในภาพรวม หรือจากความคิดเราจะมองที่แฟ้มเจาะแฟ้มแขวน แฟ้มห่วง แต่ความเป็นจริงนั้นจะมีความหมายกว้างกว่านั้น ขอให้พิจารณาคำศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษเสีย ก่อน

คำว่า “Portfolio” ตามรากศัพท์เดิม หมายถึง กางชนะที่บรรจุผลงาน อาจมีลักษณะเป็น กล่อง ตะกร้า แฟ้ม แผ่นดิสก์ อัลบั้ม หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ใช้ในการสะสมผลงานของผู้เรียนอย่างมี จุดหมาย แสดงถึงความพยายาม ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ในเรื่องนั้น ๆ หรือหลายเรื่อง ซึ่งการ สะสมนั้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา เกณฑ์การเลือก เกณฑ์การตัดสินความสามารถ คุณสมบัติ และหลักฐานการสะท้อนตนเอง

การประเมินผลจากสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน เป็นเทคนิควิธีการประเมินผลการ เรียนรู้ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในต่างประเทศ และกำลังเข้ามามีบทบาทต่อการวัดและประเมิน ผลในประเทศไทยในปัจจุบัน ด้วยการประเมินผลตามวิธีการนี้ผู้คิดอยู่กับการสอนที่มีผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

โดยสรุปจากเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลจากสภาพจริงที่นำเสนอ 10 วิธีการ ผู้สอน สามารถนำมาใช้การประเมินผลกับนักเรียนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม ในแต่ละ เครื่องมือ การประเมินมีข้อจำกัดที่ครูควรคำนึงถึงผลการประเมินแต่ละครั้งแต่ละอย่าง จะทำให้ผู้สอนทราบถึงผลการเรียนการสอนแต่ละครั้งเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงในการประเมินผลจากแฟ้มผลงาน

กรมวิชาการ (2539 : 69) กล่าวว่าในการประเมินผลจากแฟ้มผลงานนั้น ครูและโรงเรียน จะต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ในด้านเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับความสำเร็จของนักเรียน ในเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา เป็นต้น ดังนั้น

ในการประเมินเพิ่มผลงานก็จะต้องสะท้อนสาระของเนื้อหาวิชาที่สำคัญสำหรับการเรียนของนักเรียน

2. หลักการเรียน ครูจะต้องเปลี่ยนการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชา โดยครูเป็นผู้บอกความรู้ไปสู่การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนเป็นผู้บอกกล่าว เป็นผู้สร้างความรู้ แสดงสร้างสรรค์ ผลิตหรือทำงาน เพื่อให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เปี่ยมไปด้วยความคิดความสามารถที่ระบุดตามหลักสูตรที่หลากหลาย ครูต้องเน้นให้ผู้เรียนสะท้อนข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการ เรียนรู้ในการอ่าน เขียน การฟัง การแก้ปัญหา และการคิดในชั้นสูงยิ่งขึ้น

3. หลักความเสมอภาค ยุติธรรม คือ การคำนึงถึงมาตรฐานต่าง ๆ ของบุคคล ผู้เรียนมีความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา สติปัญญา รวมทั้งความแตกต่างในระหว่างบุคคลในด้านร่างกาย และพฤติกรรม การประเมินต้องจัดกระทำให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้แสดงผลการเรียนในหลายลักษณะ และแตกต่างไปตามความสามารถทั้งในด้านรูปแบบการเรียนรู้ และความหลากหลายทางสติปัญญา (Multiple intelligence) ดังนั้นในการประเมินผลจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ภายในบุคคล และต้องพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลด้วย

หลักการสำคัญทั้ง 3 ประการนี้ เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงและนำไปกำหนดเป็นจุดประสงค์สำคัญในกระบวนการจัดทำเพิ่มผลงาน ซึ่งจะเน้นถึงความสำเร็จในด้านเนื้อหาสาระของวิชา กระบวนการเรียนรู้ และตอบสนองความแตกต่างของบุคคล

เกณฑ์การประเมินเพิ่มผลงาน

กรมวิชาการ (2539 : 79-80) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินเพิ่มผลงานเป็นหัวใจสำคัญของการประเมิน จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ชัดเจนและสามารถสะท้อนผลงานของนักเรียนได้ ในการสร้างเกณฑ์สำหรับตัดสินเพิ่มผลงานนั้น ครูจำเป็นต้องมีความชัดเจนในสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. จะประเมินตัวอย่างงานโดยรวม หรือแยกประเมินรายชิ้น
2. จะมีคุณลักษณะ หรือมิติใดบ้างที่สามารถสะท้อนภาพรวมของจุดประสงค์ของการประเมิน

ประเมิน

3. ชิ้นงานต่าง ๆ ที่อยู่ในแฟ้มจะช่วยประเมินความก้าวหน้าหรือไม่ และจะประเมินความก้าวหน้า จะให้น้ำหนักชิ้นงานเท่ากันหรือไม่ บทบาทของการประเมินตนเอง และการประเมินของผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วม หรือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประเมินหรือไม่ หรือเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเท่านั้น

6.11 แนวทางการนำวิธีการประเมินจากสภาพจริงไปใช้ในการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2539 : 18-26) ได้กำหนดแนวทางการนำวิธีการประเมินจากสภาพจริงไปใช้ในการเรียนการสอนไว้ 5 ขั้นตอน

1. การเริ่มต้นอย่างช้า ๆ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและเกิดการยอมรับ

ทั้งนี้เพราะการริเริ่มแนวคิดที่ใหม่ ๆ หากนำไปใช้อย่างรวดเร็ว จะทำให้ครูไม่มีเวลาตรวจสอบ ศึกษาและหาแนวทางที่เหมาะสมในการฝึกฝนในวิธีการใหม่ ๆ นั้น โดยปกติแล้วการเริ่มใช้นวัตกรรมใหม่อาจจะต้องสร้างความเข้าใจและเปิดโอกาสให้มีการทบทวน ปรับปรุงกระบวนการให้เหมาะสม เพราะครูมักจะไม่ใคร่ยอมรับนวัตกรรมใหม่ หากนำไปใช้รวดเร็วเกินไป โดยมักคิดว่ามันคงใช้ไม่ได้ผล ดังนั้นการที่ให้ครูเริ่มต้นอย่างช้า ๆ ในการนำวิธีการประเมินผลจากสภาพจริงไปใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การยอมรับในที่สุด

สิ่งสำคัญประการแรกของการนำไปใช้ก็คือครูต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับประเมินผลจากสภาพจริง อาจจะเริ่มโดยการศึกษาเอกสาร การได้ดูวิดีโอ ฟังเทปและศึกษาครูงานในโรงเรียนที่ดำเนินการประเมินสภาพจริงไปใช้ในชั้นเรียน จะเป็นประโยชน์ทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น การรับฟังความคิดเห็นของครูที่ใช้เทคนิคการประเมินผลและมาตรฐานที่ยอมรับซึ่งรวมไปถึงการนำการประเมินผลไปใช้ในห้องเรียนจะเกิดประโยชน์หรือไม่ จะตัดสินใจเริ่มต้นได้เมื่อใด

2. เริ่มต้นในเนื้อหาสาระบางส่วนที่มีความมั่นใจ

การประเมินสภาพจริงนั้น ครูสามารถนำไปใช้ได้กับทุกวิชาในชั้นเรียนและตลอดเวลา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนในทุกด้าน ซึ่งครูโดยทั่วไปจะเริ่มต้นอย่างน้อย ๆ ไปบางเนื้อหาที่ตนรู้สึกสบายใจจะมั่นใจจนกว่าจะค้นพบว่าตนเองมีความชำนาญและพัฒนาความสามารถอย่างดีแล้ว จึงขยายวงให้กว้างขึ้นไปสู่วิชาอื่น ๆ ค่อยไปจนหมดทั้งโรงเรียน

3. การขัดเกลา พัฒนาจุดเด่นและเพิ่มพูนสมรรถนะให้คงอยู่

เมื่อครูขัดเกลาวิธีการและพัฒนาทักษะระบบสังเกต และกระบวนการในเนื้อหาสาระที่ตนรู้สึกมีความสุขสบายใจและมั่นใจ ก็จะเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินมากขึ้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาแนวทางในการนำกระบวนการประเมินผลสภาพจริงไปใช้ในชั้นต่อไป โดยอาจจะคัดเลือกพัฒนาการในด้านใหม่ หรือเนื้อหาหลักสูตรด้านอื่น ๆ รวมทั้งการจัดโครงการ และกลุ่มของเด็กที่ดำเนินการสังเกตและประเมิน

4. จัดทำตารางกำหนดเวลาในการสะท้อนความคิดเห็นเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม

จุดประสงค์คือ ครูต้องการเวลาที่จะทบทวนการทำงานในกระบวนการประเมิน บันทึก การสังเกต แบบสำรวจรายการ รายงานการประชุม โครงการงานของนักเรียน ผลผลิต และแฟ้มผลงาน (Portfolios) หรือผลงานของกระบวนการ (Process folios) เช่น วิดีทัศน์ และเทป เรื่อง เพื่อครูจะได้ใช้เวลาในการคิดว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไร ขณะนี้นักเรียนมีความรู้แค่ไหน ทั้งนี้เพื่อจะจำแนกวิธีการเรียนรู้ ความสนใจเฉพาะสำหรับเรื่องที่จะเริ่มต้นซึ่งนำไปสู่การเรียนข้างหน้า เพื่อพัฒนาการและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง

ก็แก้ไขพร้อมกันอย่างรวดเร็ว ถ้าพบว่ามาจากคนละสาเหตุก็ต้องแก้ทีละคน

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิกม (2538 : 6) อธิบายว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้

กรมวิชาการ (2542ก : 7) ให้นิยามว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการที่ครูศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ จุดเน้นของการวิจัยในชั้นเรียน คือ การแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการศึกษาและวิจัยควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของตนเองอย่างเป็นระบบ และเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียนต่อผู้อื่นต่อไป

ชาติรี สำราญ (2544 : 2) ให้ความเห็นว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ การทดลองยุทธวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาของครู ซึ่งคิดค้นหาเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ แต่หวังให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทั้งครูและเด็กมากที่สุด เพราะฉะนั้นงานวิจัยในชั้นเรียนจะไม่เป็นเรื่องราวใหญ่โตที่ต้องใช้เวลาเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ผลนานนับเดือน นับปี จนเป็นผลงานเล่มใหม่

ประกอบ มณีโรจน์ (2544 : 4) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนคือ กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การเรียนรู้ของนักเรียน หรือแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

ประกอบ มณีโรจน์ (2544 : 2) กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ครูได้พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
2. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพสูงขึ้น
3. ช่วยให้องค์กรวิชาการของการเรียนการสอนก้าวหน้า มีนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อเนื่องต่อการจัดการเรียนการสอนของครู
4. ช่วยให้องค์กรวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงมากขึ้น เป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป
5. ช่วยพัฒนาตัวครูและวิชาชีพครูไปพร้อม ๆ กัน

โดยสรุป การวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก นอกจากจะเกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนแล้ว ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ยังสามารถวิจัยแก้ไขพฤติกรรม

ของนักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น นักเรียนขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ นักเรียนที่ไม่สนใจเรียน เป็นต้น หากครูได้ทำการวิจัยในเรื่องเหล่านี้เพื่อแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนได้ทันที ก็จะส่งผลต่อการเรียน ความประพฤตินี้ไม่เป็นปัญหาแก่สังคมและประเทศชาติ

2.7.2 ประเภทของการวิจัยเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนรู

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539 : 21-22) ได้แยกการวิจัยทางการศึกษาเป็น 5 ชนิดคือ

1. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical research) เป็นการค้นคว้าหาความจริงของสิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้ว โดยอาศัยหลักตรรกวิทยา พิจารณาเหตุผลจนเป็นที่เชื่อถือได้ การวิจัยแบบนี้จะต้องอ้างอิงเอกสารและวัตถุโบราณที่เหลืออยู่ การพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน (Criticism) เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เพื่อจะตอบคำถามว่า “What was” นั่นเอง ตัวอย่างเช่น ระบบการศึกษาของไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นต้น

2. การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เป็นการศึกษาเพื่อจะค้นคว้าหาความจริงของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร การวิจัยแบบนี้ ได้แก่ พวกสำรวจ การศึกษาเฉพาะกรณี การศึกษาพัฒนาการบางอย่าง เป็นต้น เป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถาม “What is” ตัวอย่างเช่น เจตคติของครูน้อยที่มีต่อผู้บริหารการศึกษา ครูดีในทัศนะของนักศึกษา ความเปลี่ยนแปลงเขาวงกตปัญญาเด็กแรกเกิดถึงเด็ก 10 ขวบ เป็นต้น

3. การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research) การวิจัยแบบนี้มุ่งค้นคว้าและ/หรือ วัดขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างสองหรือมากกว่าสองตัวแปรขึ้นไป เพื่อหวังใช้ในการพยากรณ์ การจัดการกระทำกับกลุ่มตัวอย่างมักเป็นตัวอย่างกลุ่มเดียวแล้วสอบซ้ำหลายแบบทดสอบ เป็นการตอบคำถาม “What will be” ตัวอย่างเช่น การพยากรณ์ผลการสอบเข้ากับระดับคะแนนเฉลี่ย ความสัมพันธ์ของแบบการคิดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

4. การวิจัยเปรียบเทียบผลเพื่อศึกษาเหตุ (Causal-comparative research) การศึกษาแบบนี้ยังไม่เป็นการทดลอง เป็นเพียงการศึกษาผลที่ปรากฏมีอยู่แล้วว่า มีสาเหตุอย่างไรไม่มีการควบคุมตัวแปร เป็นการค้นคว้าเพื่อตอบคำถาม “How and Why” จากปรากฏการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น สาเหตุของการเรียนตกซ้ำชั้นของนักเรียนประถมศึกษา อิทธิพลของการที่เด็กขาดพ่อแม่แต่เล็ก ๆ ที่มีต่อความถนัดทางการเรียน เป็นต้น การวิจัยประเภทนี้บางที่เรียกว่า Expost Facto

5. การวิจัยประเภททดลอง (Experimental research) เป็นการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปรากฏการณ์ต่าง ๆ การวิจัยแบบนี้แตกต่างจากแบบอื่นตรงที่การจัดการกระทำนั้น คือ ตัวแปรจะมีทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง วิธีการทดลองนี้เรารู้ในศัพท์ที่ว่า *siquanon* ซึ่งเป็นวิธีการมุ่งหาความสัมพันธ์ของเหตุและผล พยายามที่อธิบาย “Why what is really is” ตัวอย่างของการ

วิจัยแบบนี้ เช่น เปรียบเทียบการสอนแบบโปรแกรมกับการสอนแบบธรรมชาติการเปรียบเทียบความ
มีเหตุผลจากกลุ่มที่สอนเรขาคณิตกับกลุ่มที่สอนตรรกวิทยา เป็นต้น

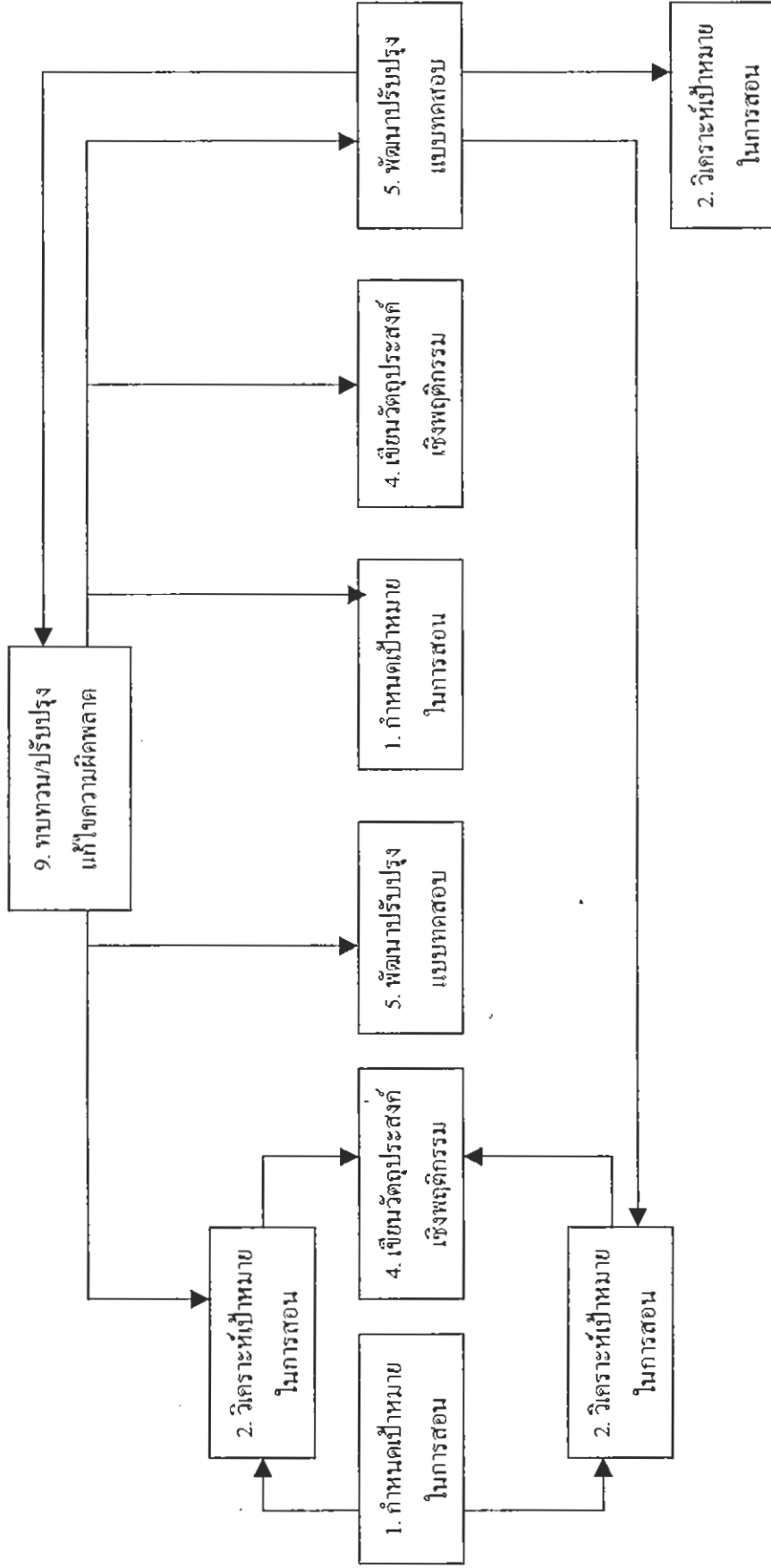
จากประเภทของการวิจัยทั้งหมด 5 ประเภท ที่สามารถนำมาใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน
โดยการเลือกวิธีวิจัยประเภทใดถึงจะเหมาะสมกับการวิจัยที่ผู้สอนกำลังจะทำการวิจัย

2.7.3 ขั้นตอนในการทำงานของการวิจัยเพื่อพัฒนา

เกลล์ (Gall. 1996 : 713) อธิบายขั้นตอนระบบการทำงานของโมเดลการวิจัยและพัฒนา
ทางการศึกษา (The Steps of Systems Approach Model of Educational Research and Development
(R&D) ว่าประกอบด้วย 10 ขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กำหนดเป้าหมายในการสอน หรือเป้าหมายที่ต้องการประเมิน
2. วิเคราะห์เป้าหมายในการสอน โดยแยกการพิจารณาภายใต้ทักษะเฉพาะวิธีดำเนินการ และงานที่ต้องการให้เรียนรู้ หรือบรรลุตามเป้าหมาย
3. วางแผน/ออกแบบระบบการดำเนินการวิจัย โดยออกแบบให้เหมาะสมกับลักษณะ
ของผู้เรียน
4. เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
5. พัฒนาเกณฑ์ของแบบทดสอบพัฒนาขึ้น แบบทดสอบเหล่านี้จะนำไปใช้ในการ
ประเมินเพื่อวินิจฉัยปัญหา
6. พัฒนาโปรแกรมสำหรับผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาในแต่ละจุดประสงค์
7. พัฒนาและเลือกสื่ออุปกรณ์ในการเรียนการสอน
8. ออกแบบหรือการดำเนินการ เพื่อประเมินผลระหว่างเรียน
9. ทบทวนเพื่อแก้ไขความผิดพลาด
10. ออกแบบหรือดำเนินการเพื่อประเมินผลรวมสุดท้าย

นำเสนอขั้นตอนระบบการทำงานของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา (R&D) ทั้ง 10 ขั้นตอน
ในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนระบบของโมเดลการวิจัยและพัฒนาการศึกษา (R&D)

ที่มา : เกลล์ (Gall, 1996 : 2)

2.7.4 ขั้นตอนในการวิจัยในชั้นเรียน

กาญจนา รุ่งราตรี (2544 : 17-19) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผนวิจัย (Plan) เป็นการวางแผนเพื่อกำหนดปัญหาในชั้นเรียนที่ต้องการทำการศึกษาวิจัย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการเรียนการสอนของผู้วิจัยที่เป็นครูผู้สอน รวมทั้งเป็นการวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ของวิจัย ออกแบบวิจัยที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนั้น ๆ การสร้างเครื่องมือคือ กำหนดแนวทางการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และแนวทางการเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยต้องวางแผนเตรียมการขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามแผนต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action) เป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติการวิจัยจริง ตามแผนการวิจัยที่ได้กำหนดไว้แล้วดำเนินการตามกิจกรรม หรือขั้นตอนการวิจัยที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ รวมทั้งการใช้นวัตกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บข้อมูล (Observation) เป็นการประเมินการกระทำหรือปฏิบัติเป็นขั้นการเก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน มีรายงานหลักฐานที่มาจากพิจารณา การสังเกตอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง เช่น สิ่งจำเป็นเนื่องจากการปฏิบัติจะมีข้อจำกัด ข้อขัดข้องของสภาพความเป็นจริงและข้อขัดข้อง ทั้งหมดเหล่านี้ไม่เคยชัดเจนและไม่มีทางคาดการณ์ล่วงหน้า ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะต้องมาจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง หลาย ๆ มุม ในทุก ๆ ด้านอย่างครบถ้วน นอกจากนี้การสังเกตในขั้นนี้หมายถึง การสังเกตกระบวนการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ (ทั้งที่ตั้งใจป้ล่อยป้ล่ะไม่ตั้งใจ) สังเกตสถานการณ์และข้อขัดข้องของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงาน

การสังเกตควรพิจารณาเลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาช่วยในการรวบรวมข้อมูล เช่น สะสม (Anecdotal records) การใช้บันทึก (Field nature) การบันทึก/บรรยายถึงพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Ecological behavioral description) การวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) การจดบันทึกอนุทินหรือจดหมายเหตุรายวัน (Diaries) การจดบันทึกลงกระดาษแข็งเป็นรายเรื่อง (Item sampling cards) การใช้ข้อมูลจากแฟ้มรายการ (Portfolio) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การใช้สัมภาษณ์ (Interviews) การใช้แบบตรวจสอบปฏิสัมพันธ์และแบบสำรวจรายการ (Interaction schedules and checklist) การใช้เครื่องบันทึกเสียง (Tape-recording) การใช้วิดีโอทัศน์ (Video recording) การใช้แบบทดสอบ (Test)

ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) ในขั้นนี้ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้จากเครื่องมือต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และของระบบการศึกษาที่ประกอบกันอยู่ โดยการอภิปรายปัญหาการประเมิน โดยกลุ่มจะทำให้

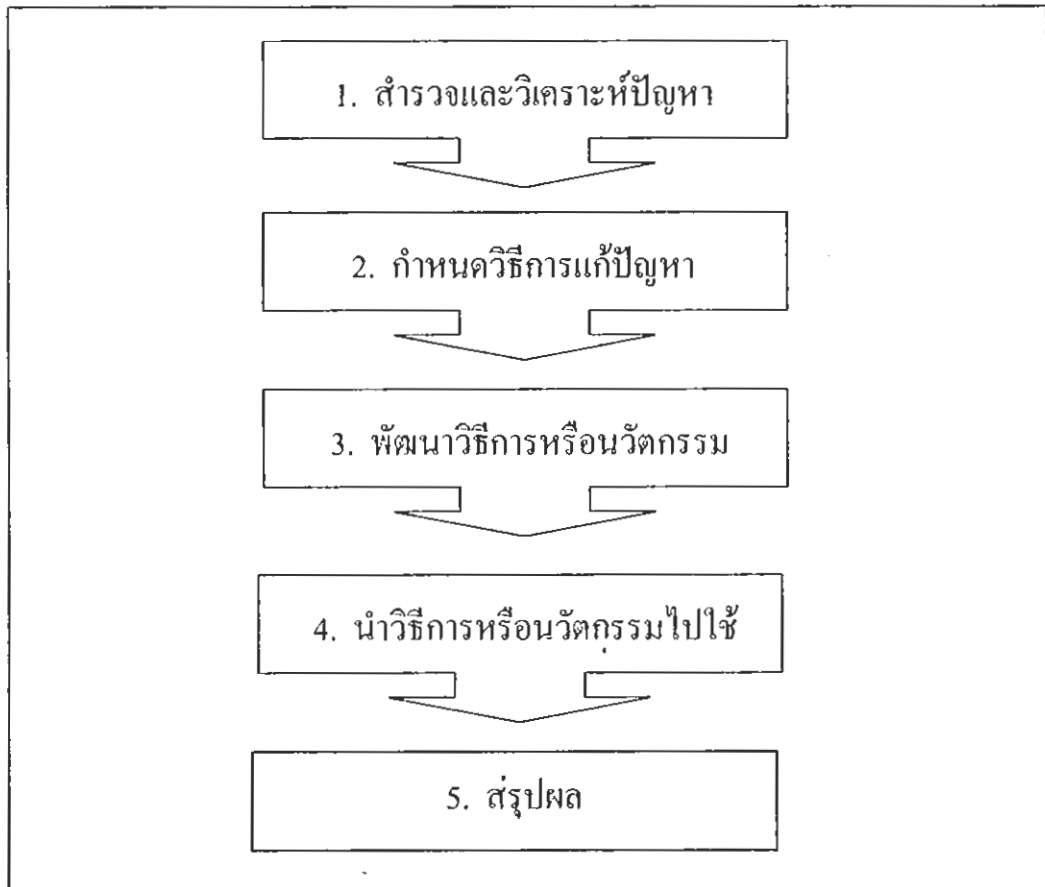

ได้แนวทางการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและเป็นพื้นฐานข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงและการวางแผนการปฏิบัติต่อไป

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติมีดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2542ข : 7) ได้นำเสนอกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

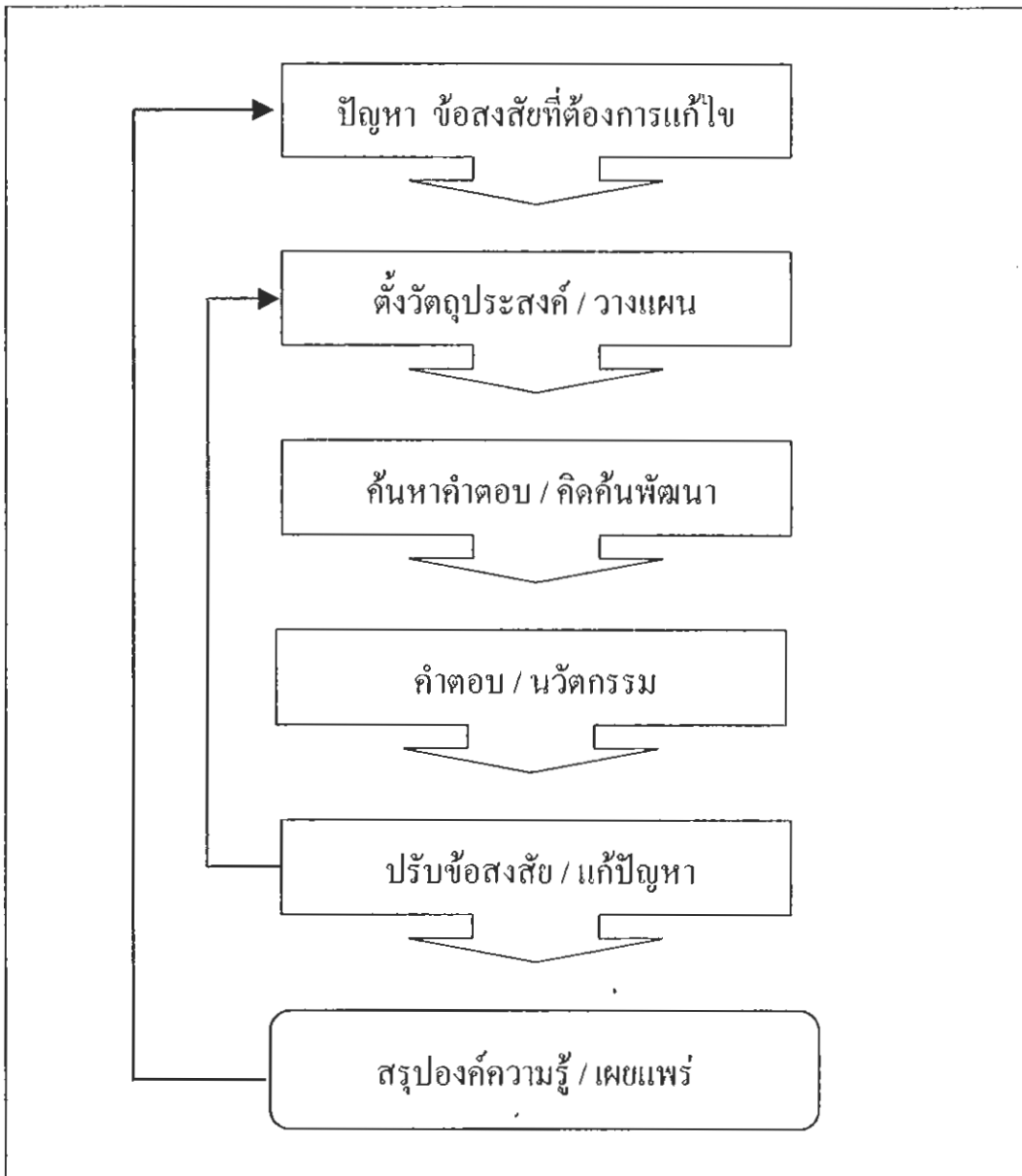
5 ขั้นตอนดังแสดงในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนของกรมวิชาการ

ที่มา : กรมวิชาการ (2542 : 7)

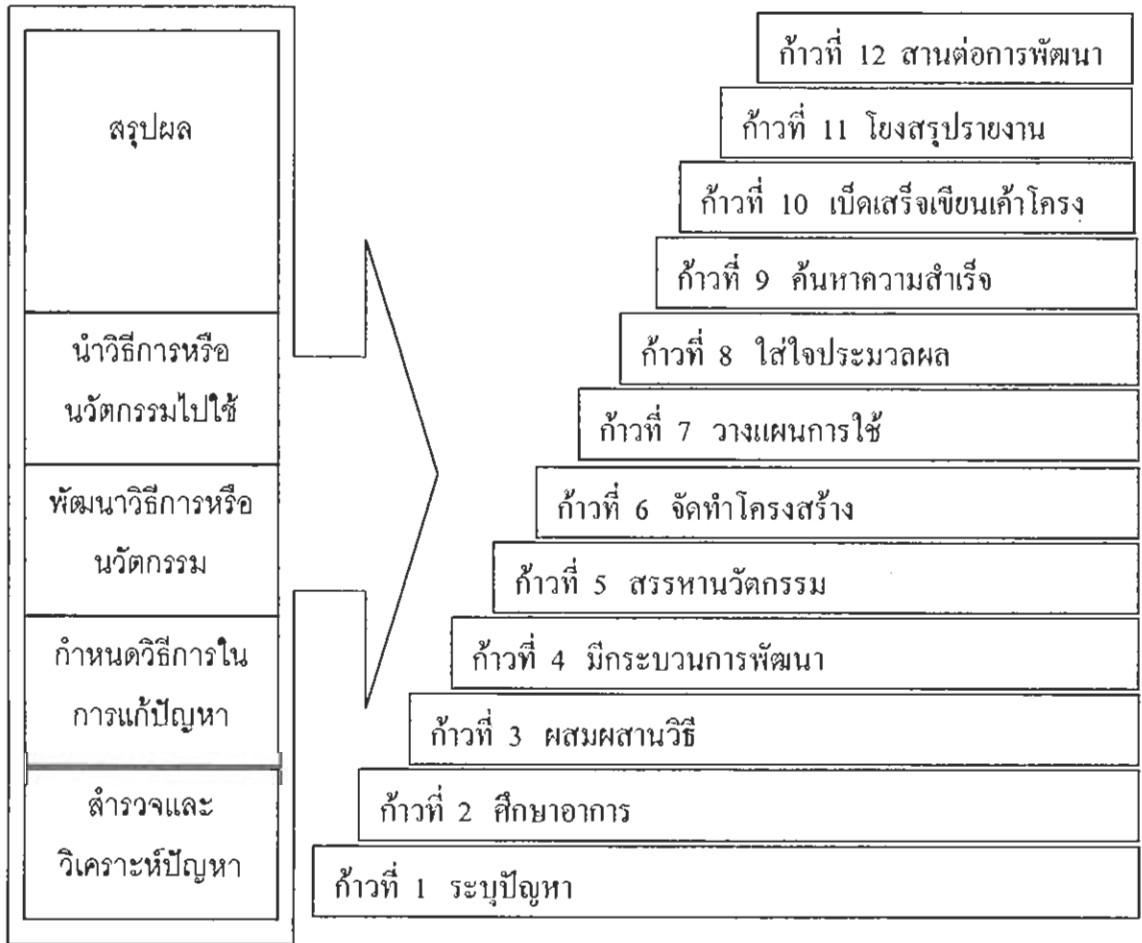
ประวิต เอราวรรณ์ (2542 : 6) ได้นำเสนอเป็นวงจรการวิจัยในชั้นเรียน ดังแสดงในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนของประวิต เอรารวรรณ์

ที่มา : ประวิต เอรารวรรณ์ (2542 : 6)

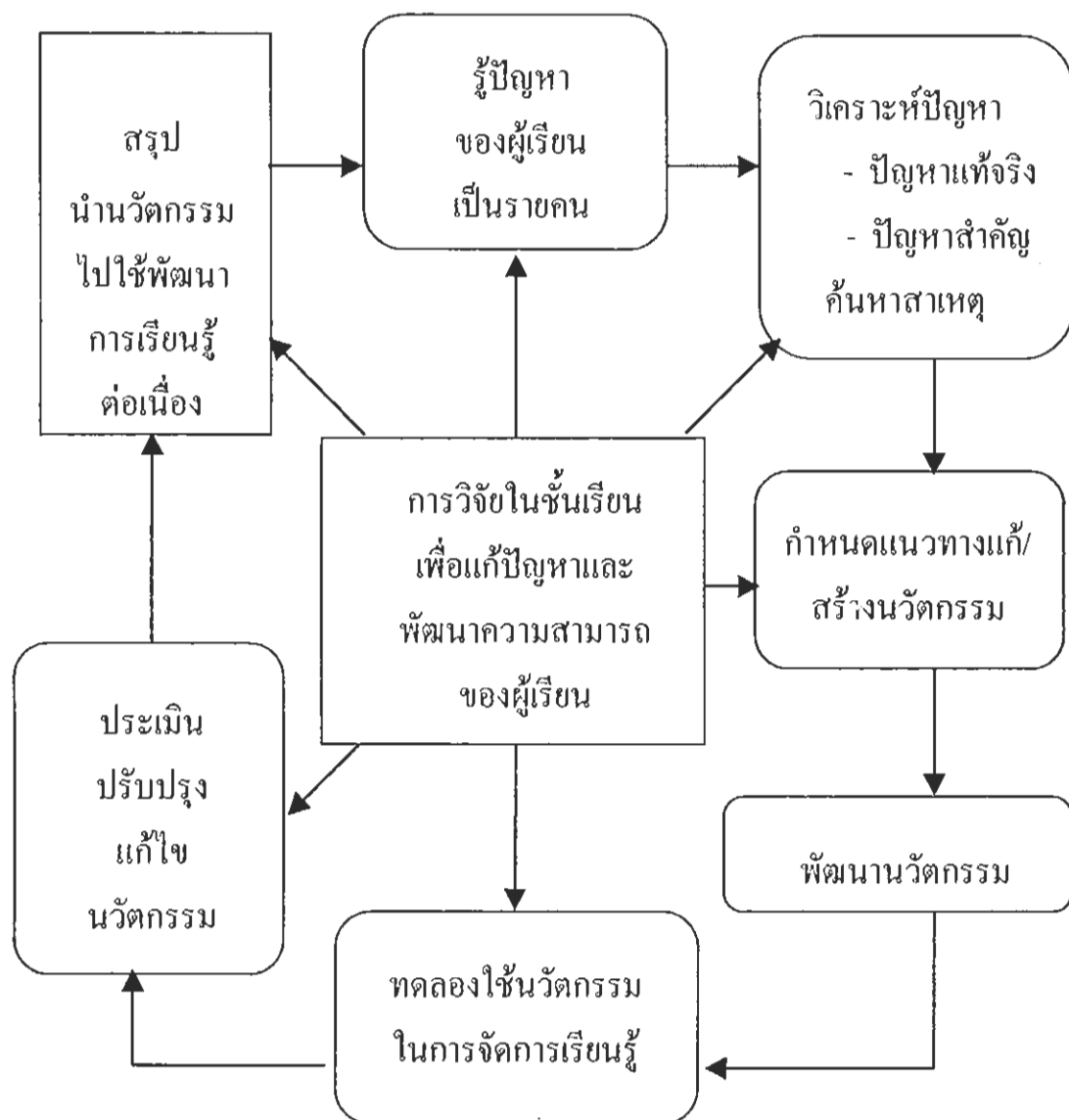
วรรณวิไล พันธุ์สีดา (2543 : 7) ได้ขยายขั้นตอนต่างๆ เพื่อการฝึกปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนเป็น 12 ก้าว ดังแสดงในภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนของวรรณวิไล พันธุ์สีดา

ที่มา : วรรณวิไล พันธุ์สีดา (2543 : 7)

ประกอบ มณีโรจน์ (2544 : 14) ได้นำเสนอขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนจากแนวคิดต่าง ๆ แล้วนำเสนอเป็นกรอบแนวคิด แสดงกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนได้ ดังแสดงในภาพประกอบ 7

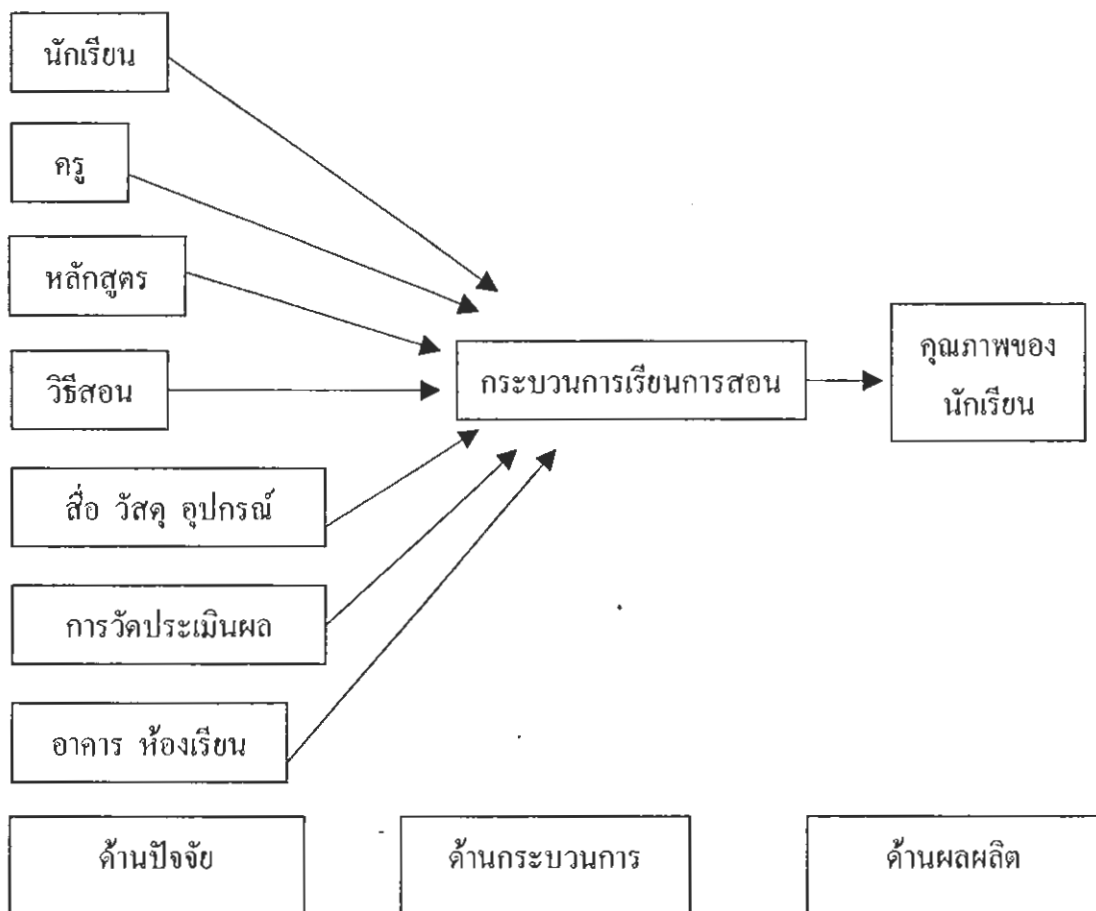

ภาพประกอบ 7 กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนประกอบ มณีโรจน์.

ที่มา : ประกอบ มณีโรจน์ (2544 : 14)

โดยสรุป การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการแก้ปัญหาคำเรียนการสอน หรือแก้ปัญหาของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นไปใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานบางอย่างหรือเฉพาะด้าน เป็นการประเมินผลและพัฒนาการปฏิบัติงานของครู นวัตกรรมใหม่ ๆ มักเกิดขึ้นจากการวิจัยในชั้นเรียน การค้นหานวัตกรรมเป็นขั้นตอนหนึ่งที่ทำการศึกษา การคิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อหาของใหม่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การวิจัยในชั้นเรียน ตัวแปรของการวิจัยในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน สื่ออุปกรณ์การเรียน กระบวนการเรียน สิ่งแวดล้อมของชั้นเรียนนั่นเอง ถ้าหากวิเคราะห์เชิงระบบในการจัดการเรียน การสอนจะพบหัวข้อในการทำวิจัยในชั้นเรียนตามภาพประกอบที่ 3 จากหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียน ที่นำเสนอมานี้ผู้วิจัยนำมาสร้างเครื่องมือในการสำรวจการวิจัยในชั้นเรียนของครูทางอ้อม ดังแสดง ในภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 ตัวแปรการวิจัยในชั้นเรียน

สรุป แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและหลักการวิธีการ ขั้นตอนในการวิจัยในชั้นเรียนของนักการศึกษา มีดังนี้ กาญจนารุ่งราตรี (2544 : 17-19) กรมวิชาการ (2542 : 7)

ประวัติ เอรารรณ์ (2542 : 6) วรรณวิไล พันธุ์สีดา (2543 : 7) และ ประกอบ มณีโรจน์ (2544 : 14) และได้สรุปเป็นขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ที่มาของปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนมาจาก "สภาพการณ์" หรือ "บริบท" ในการปฏิบัติงานของครู เช่น สภาพการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน วิธีสอนที่ใช้ในวิชาต่าง ๆ พฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นปัญหา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีดังนี้

1.1 ลักษณะของปัญหา ปัญหาที่จะนำมาทำการวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบในการวิเคราะห์ปัญหามักพบว่า ปัญหาในระดับปัจจัยและระดับกระบวนการเป็นสาเหตุของปัญหาในระดับผลผลิต ดังนั้นการทำวิจัยในชั้นเรียนจึงมักนำปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในระดับผลผลิตมาเป็นปัญหาการวิจัย

1.2 การวิเคราะห์ปัญหามี 2 วิธีคือการวิเคราะห์โดยวิธีการเชิงระบบและการวิเคราะห์ความจริงและคำอธิบายของปัญหา

2. การกำหนดปัญหาการวิจัย การรู้วิธีการในการวิเคราะห์ปัญหา โดยเริ่มต้นจากตัวปัญหา ระบุโยงไปถึงสาเหตุและหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและสาเหตุของปัญหา จะช่วยให้ครูสามารถมองเห็นปัญหาการวิจัยหรือหัวข้อของเรื่องที่จะทำการวิจัยออกมาได้ และข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจากการสามารถนำไปใช้ได้ดีในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่ทำอยู่ให้ดีขึ้นเพราะเป็นข้อความรู้ที่ตรงกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

3. กำหนดตัวแปร ตัวแปรในการวิจัยจึงมีความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยต้องเข้าใจในตัวแปรที่จะศึกษาได้กระจ่างชัดตั้งแต่เริ่มต้นที่จะทำการวิจัย เพราะการศึกษาตัวแปรนั้นจะส่งผลถึงการระบุกลุ่มประชากร การคัดเลือก กลุ่มตัวอย่าง การออกแบบ การวิจัย วิธีการจัดตัวแปร การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ทำการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเขียนโครงร่างการวิจัย กล่าวคือ โครงร่างการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาคำตอบหรือข้อความรู้ อธิบายปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผล มุ่งประดิษฐ์และพัฒนาเพื่อแสวงหาคำตอบหรือข้อความรู้ อธิบายปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผลมุ่งประดิษฐ์และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ หรือมุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานและกำหนดเวลา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ต้องเป็นข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมมาอย่างมีกระบวนการจัดกระทำอย่างเป็นระบบ และมีความน่าเชื่อถือ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนแบบการวิจัย โดยใช้วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ เรียกว่า ข้อมูลดิบ (Raw data) ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาเสนอเป็นผลการวิจัยได้ทันที เพราะข้อมูลดิบนั้นมีจำนวนมาก กระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบและไม่สื่อความหมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้อง จัดแยก จำแนกจัดกลุ่ม

เรียงลำดับคำนวณค่าสรุป และนำเสนอในรูปแบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและสื่อความหมาย สำหรับผู้ที่อ่านงานวิจัย

7. การเขียนรายงานการวิจัย เมื่อผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ จนได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เขียนตามหลักการเขียนรายงาน การวิจัยในชั้นเรียนอย่างครบถ้วน เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยนั้นในรูปรายงานการวิจัย นอกจากนี้การทำวิจัยในชั้นเรียนยังเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ของครูให้มีความเข้มแข็งก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน และพฤติกรรมของนักเรียน และยกระดับการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

จากหลักการของนักวิชาการผู้วิจัย สรุปได้ว่าการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงของกระบวนการเรียนการสอน ค้นหาความรู้ สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ แก้ปัญหาของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยการวิเคราะห์ปัญหา ระบุปัญหา กำหนดปัญหาการวิจัย กำหนดตัวแปร เขียนโครงร่างการวิจัย การออกแบบการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัย และ นำผลสรุปที่ได้จากการวิจัย เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้จะนำสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการบวนการเรียนรู้ 2. ด้านการประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ 3. ด้านการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการรับรู้แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

3. พฤติกรรมการสอนของครู

รายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนของครู โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ความหมายของพฤติกรรมการสอน ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน หลักการและลักษณะการสอนที่ดี และพฤติกรรมการสอนของครูในด้านต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความหมายของพฤติกรรมการสอน

อัจฉรา ประไพตระกูล (2543 : 94) ได้อธิบายความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้ว่า พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ครูปฏิบัติมากขึ้น้อยตามการรับรู้ของนักเรียน เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ธีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2526 : 125) กล่าวว่าความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกเพื่อมุ่งพัฒนา นักเรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดในวิชาต่าง ๆ

เฉลิมศักดิ์ นามเขียน (2547 : 2) ระบุว่า พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบจะต้องส่งผลให้ผู้เรียนได้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยสมบูรณ์ครบถ้วนสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ห้บทบาทที่แท้จริงของครูว่า เป็นบทบาทและหน้าที่ที่ต้องวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง พฤติกรรมการสอนหรือวัฒนธรรมการสอนของครู-อาจารย์ส่วนใหญ่ของประเทศประพฤติกปฏิบัติและเกิดผลดีต่อผู้เรียนได้อย่างแท้จริงนั้น จึงจะยอมรับได้ว่าครูนั้นมีคุณภาพการสอน

จากความหมายของพฤติกรรมการสอนที่นำมากล่าวข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะที่ทำการสอนอันเกี่ยวข้องกับ การจัดกิจกรรม การใช้สื่อการเรียนการสอน การสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติและการประเมินผล เพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในกลุ่มวิชาต่าง ๆ

3.2 ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน

อัจฉรา ประไพตระกูล (2543 : 98) ระบุว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลสะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนเป็นเช่นไร ด้วยเหตุนี้ถ้านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นที่พึงพอใจก็น่าจะแก้ไขที่พฤติกรรมการสอนของครู ครูจึงต้องพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนอยู่ตลอดเวลา จะต้องเป็นผู้ที่รู้จริงในวิชาที่ตนสอน มีการเตรียมการสอน และหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ แม้พฤติกรรมการสอนของครูจะดีเพียงใดก็ตาม พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนก็ต้องสอดคล้องกัน จึงจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีไปด้วย

สำหรับครูผู้สอนนั้น จะเห็นว่าพฤติกรรมการสอนของครูนั้นสำคัญยิ่ง เพราะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ครูที่ขยัน เอาใจใส่ต่อการสอน หมั่นแสวงหาความรู้ และคัดสรรกลวิธีการสอนของตนอยู่ตลอดเวลา ก็จะเป็นครูที่สอนหนังสือดี นักเรียนก็จะเรียนดี เรียนด้วยความเข้าใจอันเป็นผลสะท้อนไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครูควรตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะปลูกฝังนักเรียนให้เป็นผู้เรียนดี ตลอดจนมีคุณธรรม และจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังให้เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนเป็นคุณสมบัติที่ดีตัวไป ประเทศชาติจะปรอดก็อยู่ที่พฤติกรรมการสอนของครู ครูควรตระหนักและ

เห็นความสำคัญของตนในเรื่องนี้แล้วนำมาเป็นพลังใจให้ครูเสียดสะออดทนขยันขันแข็งและอุทิศตนเพื่อศิษย์ พฤติกรรมการสอนของครู มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน จากการวิจัยสรุปผลว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน การ อบรม เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้องคุ้มครอง 2) พฤติกรรมการสอนของครู มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้องคุ้มครอง 3) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และรายได้ของครอบครัว มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการสอนของครูมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนไม่ว่าจะอบรมเลี้ยงดูแบบใด

3.3 หลักการและลักษณะการสอนที่ดี

ทิสนา แคมมณี (2545 : 474) กล่าวว่า หลักการสอน (Teaching / instructional principle) คือ ข้อความรู้ย่อย ๆ ที่พรรณนา / อธิบาย / ทำนาย ปรัชญาการต่าง ๆ ท่วงการสอน ที่ได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ และการยอมรับว่าเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด หลักการสอนหลาย ๆ หลักการ อาจนำไปสู่การสร้างเป็นทฤษฎีการสอนได้

หลักการและลักษณะการสอนที่ครูยึดถือและปฏิบัติย่อมมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียน ดังนั้นถ้าครูยึดหลักการสอนหรือมีลักษณะการสอนที่ดีย่อมทำให้พฤติกรรมการสอนของครูนั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีความสามารถตามที่หลักสูตรต้องการ ฉะนั้นการศึกษาเกี่ยวกับหลักการสอนและลักษณะการสอนที่ดีจึงเป็นแนวทางให้ทราบว่าพฤติกรรมการสอนที่ดีนั้นควรเป็นเช่นไร และนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการและลักษณะการสอนที่ดีไว้ดังนี้

หลักการสอนที่ครูควรคำนึงดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้
2. สอนจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งที่ยาก
3. สอนจากสิ่งที่มีตัวตน ไปหาสิ่งที่ไม่มีตัวตน
4. สอนจากสิ่งที่พบเห็นไปหาเหตุผล
5. สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่สลับซับซ้อน
6. สอนให้เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก
7. สอนให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า
8. สอนให้สนุกสนาน
9. สอนโดยครูบอกให้น้อยที่สุด

10. สอนให้นักเรียนเรียนโดยการกระทำ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 11-12) กล่าวถึง ลักษณะการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. เป็นการสอนที่มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ครอบคลุมประกอบของการสอน อันได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล
2. เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทั้งด้านความคิด ด้านเจตคติและด้านทักษะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง คิดชอบ และปฏิบัติดี เกิดการเจริญเติบโตทุกด้านอย่างขึ้นบาน และแจ่มใส
3. เป็นการสอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์กับเนื้อหา และกับผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม
4. เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง หรือได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน
5. เป็นการสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นการคิดวิเคราะห์ วิจาร์ณ และการแสวงหาความรู้อย่างมีกระบวนการ ผู้สอนก็ต้องจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติ ดังที่หลักสูตรกำหนดไว้
6. เป็นการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและตลอดไป เช่น การสอนโดยให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ ได้รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ ได้ฝึกคิดแก้ปัญหา ข้อมติกว่าวิธีสอน โดยบอกความรู้ให้ หรือกระทำให้อูแต่เพียงอย่างเดียว การให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ทั้งความรู้ ความคิดไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบัน และอนาคตได้ ข้อมเป็นการสอนที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน
7. เป็นการสอนที่เร้าความสนใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนตลอดจนจบกระบวนการสอน เช่น ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด ใช้วิธีการสอนหลายรูปแบบที่เหมาะสมให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ (Learning by doing) ได้ทดลอง ได้คิดค้นคว้า ฯลฯ ข้อมทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนใจ
8. เป็นการสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศด้านวัตถุ และด้านจิตใจ บรรยากาศด้านวัตถุ หมายถึง การมีสภาพห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้ออำนวยให้เกิดความสบายตา สบายใจในการเรียน ส่วนด้านจิตใจ หมายถึงการที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนด้วยดี ให้ความเป็นกันเอง ให้ความเมตตา ความรัก ความอบอุ่นแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสุข มีชีวิตชีวา และไม่ตึงเครียด

9. เป็นการสอนที่ผู้สอนรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้รางวัล และการลงโทษที่พอดี การให้คำชม การจูงใจ ใ้ใจให้ผู้เรียนเกิดแรงกระตุ้นภายใน การให้ผู้เรียนได้รับทราบผลงานของตนโดยทันที การให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตน การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การให้เรียนจากสิ่งที่ย้ายไปยาก ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี

10. เป็นการสอนที่ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานกลุ่มร่วมกัน ได้ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ฝึกการกระทำตามข้อกำหนดของกลุ่ม และฝึกระเบียบวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

11. เป็นการสอนที่มีกระบวนการ หมายถึง ลำดับขั้นตอนการสอนที่ไม่สับสนในการสอนจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอน เตรียมจัดลำดับการสอนให้สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างเหมาะสมตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป กระบวนการสอนจะมีขั้นตอนแตกต่างกันไปตามลักษณะของวิธีสอนที่นำมาใช้ เช่น วิธีสอนแบบสาธิตย่อมมีขั้นตอนการสอนแตกต่างจากวิธีสอนแบบทดลอง ผู้สอนต้องวางแผนจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้ถูกต้อง

12. เป็นการสอนที่มีการวัดผลประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยอาจใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ การให้ค้นคว้ารายงาน การทำแบบฝึกหัด ฯลฯ การวัดผลประเมินผลจะช่วยวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และวัดผลสำเร็จของผู้สอน ผู้สอนจะนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลย้อนกลับพิจารณาการสอนของตนว่า มีข้อบกพร่องที่องค์ประกอบการสอนข้อใด ทำให้แก้ไขได้ตรงจุด เพื่อความสมบูรณ์ของการสอนครั้งต่อไป

13. เป็นการสอนที่ผู้สอนสอนด้วยวิญญานความเป็นครู สอนด้วยความกระตือรือร้น สอนด้วยความตั้งใจ ความเต็มใจ และความมั่นใจ บุคลิกภาพท่าทีการแสดงออกของผู้สอนจะสะท้อนให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้สอนได้ดี ถ้าผู้สอนมีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อผู้เรียน และต่ออาชีพ ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเรียนด้วยความศรัทธา ด้วยความสุข ด้วยความตั้งใจ และด้วยความเต็มใจเช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 49-51) ได้ระบุตัวบ่งชี้การสอนของครูในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดไว้ดังนี้

1. ครูเตรียมกระบวนการเรียนการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้าจูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่าง

สร้างสรรค์

5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกต ส่วนดีและปรับปรุง

ส่วนดีของผู้เรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกีฬามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะตัวบ่งชี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีลักษณะต่อเนื่องผสมผสานกลมกลืนกัน ตัวบ่งชี้หลายข้ออาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 12-14) กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1. บทบาทด้านการเตรียมการ ประกอบด้วย

1.1 การเตรียมตนเอง ครูจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ (Resource person) ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียนรวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ครูจะต้องมีภาระหนักเตรียมตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติมาก ๆ ในหัวข้อเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบรวมทั้งข้อมูลและประสบการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

1.2 การเตรียมแหล่งข้อมูล ครูต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งอื่นๆ

1.3 การเตรียมกิจกรรมการเรียน บทบาทของครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ตามที่กำหนด

1.4 การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ใด เพื่อให้กิจกรรมการเรียนดังกล่าวบรรลุผลแล้ว จัดเตรียมให้พร้อมบทบาทของครูจึงเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้อย่างเหมาะสม เพื่อให้การเรียนบรรลุผล

1.5 การเตรียมการวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการ คือ การเตรียมวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์ การเรียนรู้ และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยเตรียมวิธีการและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

2. บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทขณะผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนประกอบด้วย

2.1 การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and advisor) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น ให้ข้อมูลหรือความรู้ในเวลาที่คุณเรียนต้องการเพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and encourager) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.3 การเป็นผู้ช่วยทำกิจกรรม (Active participant) โดยเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียนพร้อมทั้งให้ความคิด และความเห็นหรือช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

2.4 การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียนเพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ก่อนให้ผู้เรียนสรุปเป็นข้อความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้

2.5 การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตรโดยการสนับสนุนเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานกับกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ขอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันอภิปรายโต้แย้งแสดงความเห็นด้วยท่วงทีนุ่มนวล ให้เกียจและเป็นมิตรโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

3. บทบาทด้านการประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการวัดและจากสภาพจริง (Authentic measurement) จากการปฏิบัติ (Performance) และจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ซึ่งในการวัดและประเมินผลนี้นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดและประเมินตนเองและกลุ่ม

3.4 พฤติกรรมการสอนของครูตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

จากการศึกษา สังเคราะห์ พฤติกรรมการสอนของครูตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ จากเอกสาร การสังเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยจึงได้สรุปดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูในด้านต่าง ๆ

พฤติกรรมการสอนของครู	นักวิชาการ	สำนักงาน	วัดนาพร ระบุบุคช การศึกษาแห่งชาติ
	อาภรณ์ ใจเที่ยง	คณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ	
การเตรียมการสอน เชื้อ นวัตกรรม	✓	✓	✓
กระบวนการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ			
แก่ผู้เรียน	✓		
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	✓	✓	✓
กิจกรรมการเรียนการสอนที่ลงมือปฏิบัติจริง	✓	✓	
การสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร	✓		
การสอนที่คำนึงประโยชน์ที่ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	✓		
การสอนที่สร้างความสนใจผู้เรียน	✓		
สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ใช้จิตวิทยาการ			
เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	✓	✓	✓
ส่งเสริมการปกครองประชาธิปไตย	✓		
การสอนเน้นกระบวนการ	✓		
การวัดผลประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน	✓	✓	✓
ผู้สอนสอนด้วยวิญญูณความเป็นครู	✓		
ผู้สอนเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล		✓	
ผู้สอนจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม		✓	
ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย		✓	✓
ผู้สอนช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา			✓
ผู้สอนเน้นสุขภาพและเสริมแรง			✓

สรุปพฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะที่ทำการสอนอันเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม การใช้สื่อการเรียนการสอน การสร้างสถานการณ์ที่ก่อ

ให้เกิดการปฏิบัติและการปฏิบัติและการประเมินผลเพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในกลุ่มวิชาต่างๆ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ด้านต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน
2. พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
3. พฤติกรรมการสอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
4. พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศในการเรียน และการควบคุมชั้นเรียน

จากความหมายของพฤติกรรมการสอนที่กล่าวไว้แต่ต้นและจากแนวคิดของนักการศึกษา เกี่ยวกับหลักการและลักษณะการสอน ผู้วิจัยจึงจำแนกพฤติกรรมการสอนออกเป็นด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ พฤติกรรมการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียน และ พฤติกรรมการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศในการเรียนและการควบคุมชั้นเรียน ซึ่งรายละเอียดของพฤติกรรมการสอนแต่ละด้านมีดังนี้

1. พฤติกรรมการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน

พฤติกรรมการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 การวางแผนการสอน

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 43-44) กล่าวว่า การสอนจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยการวางแผนและการเตรียมการสอนที่ดีการวางแผน และเตรียมการสอน จึงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าขาดการวางแผนและเตรียมการสอนแล้วอาจทำให้การสอน ล้มเหลว หรือบรรลุผลน้อยมาก ผู้สอนจะพบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ การดำเนินการสอนขาดจุดหลัก ไม่ราบรื่น ดังคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนยิ่งวางแผนมากเท่าใดยิ่งมี โอกาสชนะมากเท่านั้น และยิ่งวางแผนน้อยเท่าใด ยิ่งมีโอกาสชนะน้อยเท่านั้น

การวางแผนและเตรียมการสอน เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะสอนใคร ในเนื้อหาใด สอนเมื่อใด สอนอย่างไร และเพื่อให้เกิดอะไร ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าวจะดำเนินการสอนตามที่

วางแผนไว้ ผู้สอนจึงต้องคิดวางแผน และเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียด รอบคอบ เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างได้ผลดี การวางแผนและเตรียม การสอนมี

หลายลักษณะ เช่น การวางแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว การวางแผนเฉพาะ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง วางแผนครอบคลุมทุกเรื่อง ฯลฯ

การวางแผนและเตรียมการสอนสำหรับการสอนในรายวิชาต่าง ๆ โดยทั่วไป ซึ่งบางวิชา

จะสอนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จนสิ้นภาคเรียนหรือบางวิชาสอนทุกวัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ไปจนสิ้นภาคเรียน ฯลฯ ผู้สอนจะนำหลักสูตรรายวิชามาทำการวางแผนและเตรียมการสอน ซึ่งจะทำให้ทราบชัดเจนถึงกำหนดการ และแต่ละครั้งที่สอนทราบอย่างชัดเจนว่า สอนในเนื้อหาใด

จุดประสงค์ของการสอนครั้งนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดอะไร ดำเนินการสอนเช่นไร (ใช้วิธีสอนและ/หรือกิจกรรมอะไร) ใช้สื่อการสอนชนิดใด มีวิธีวัดผลประเมินผลอย่างไรอาจเพิ่มเกี่ยวกับมโนทัศน์ (Concept) ที่สำคัญในเรื่องที่สอน และคุณลักษณะที่ต้องการเน้นให้เกิดแก่ผู้เรียน

1.2 การดำเนินการสอน

การดำเนินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพควรมีกระบวนการสอนที่เป็นขั้นตอนแน่นอนอน ในที่นี้จะกล่าวถึงการดำเนินกระบวนการสอนตามขั้นตอนที่ ซัยขงศ์ พรหมวงค์ (2532 : 33) ได้จำแนกไว้คือ

ขั้นที่ 1. ขั้นทดสอบก่อนสอน การทดสอบก่อนสอนหรือการประเมินความรู้พื้นฐานของนักเรียนนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่จะช่วยให้ครูทราบว่านักเรียนมีความรู้เดิมในเรื่องที่จะสอนมากน้อยเพียงใด (ไพฑูริย์ สนิลรัตน์, 2525 : 109) ผู้สอนจำเป็นต้องรู้และเข้าใจผู้เรียนเป็นเบื้องต้นเพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุจุดประสงค์การเรียนการสอนอย่างเต็มที่(สุจินต์ วิศวธรานนท์, 2542 : 8)

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 39) กล่าวว่า การวัดความรู้ก่อนสอนมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนว่ามีความรู้ความเข้าใจเพียงพที่จะเรียนเนื้อหาใหม่ได้หรือไม่ ถ้าหากพบว่าผู้เรียนยังมีพื้นฐานไม่เพียงพอ ผู้สอนก็จำเป็นต้องทบทวนหรือ สอนเพิ่มเติมก่อนที่จะเรียนเนื้อหาใหม่ตามที่ได้กำหนดไว้ การรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้สอนได้เริ่มสอนให้ต่อเนื่องกับความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว การปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลได้ง่าย การวัดความรู้ก่อนสอนควรดำเนินการอย่างง่าย ๆ และใช้เวลาให้น้อยที่สุด

สรุปได้ว่า การทดสอบก่อนหรือการประเมินความรู้พื้นฐานของนักเรียนจึงเป็นกิจกรรมแรกที่ครูควรทำก่อนดำเนินการสอน เพราะจะทำให้ครูทราบว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถหรือทักษะในเรื่องที่จะสอนเพียงใด เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนต่อไป

ขั้นที่ 2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นนี้ครูควรใช้ประเด็นคำถามสถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นหรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้ ครูควรเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณครูคือเพื่อนที่ช่วยเหลือเขาได้ในทุกเรื่อง ครูต้องรู้จักผู้เรียนรายบุคคลเป็นอย่างดีเพื่อใช้ความถนัด ความสนใจ ถิ่นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นจุดกระตุ้นศักยภาพของแต่ละบุคคลและดึงดูดให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและเต็มใจ

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนสามารถทำได้หลากหลายวิธีแต่มีลักษณะเดียวกันคือ ต้องการให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียดเสียตั้งแต่ต้น หากรู้สึกสนุกและถ้าเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจด้วยก็ยิ่งดี ครูชาติรี ตำราญ โรงเรียนครูชนพัฒนา จังหวัดยะลา ได้กล่าวในเรื่องนี้ว่าต้องให้ผู้เรียนกำหนดบทเรียนด้วยตนเอง (ตามแผนที่ผู้สอนวางไว้) เพื่อสอนในสิ่งที่ผู้เรียนอยากเรียนมากกว่าสอนในสิ่งที่ครูอยากสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ไร่้ความสนใจและเตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียน โดยใช้เวลาไม่มากนัก ไม่เกิน 10% ของเวลาที่ใช้สอนทั้งหมด (สังค อุทรานันท์, 2529 : 26)

ชัยวงศ์ พรหมวงศ์ (2532 : 32) กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย 2 ประการที่ครูควรยึดถือในการเข้าสู่บทเรียนสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมาย 2 ประการที่ครูควรยึดถือในการนำเข้าสู่บทเรียนคือ 1) เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นประเด็นมโนคติหรือความคิดรวบยอดในเรื่องที่จะเรียน และ 2) เพื่อเรียกถึงความสนใจ ซึ่งแนวทางในการนำเข้าสู่บทเรียนให้ตรงกับจุดมุ่งหมายประการที่ 1 ครูควรใช้วิธีการที่ชัดเจน และเรื่องราวที่ยกมาเป็นแนวทางแก่นักเรียนควรเป็นเรื่องที่ติดตามได้ง่าย ส่วนวิธีการเพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายประการที่ 2 นั้น จะใช้วิธีการใดก็ตาม เช่น การเล่าเรื่องนำ การให้นักเรียนทำกิจกรรม แต่ควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเรื่องที่จะสอน

จุดมุ่งหมายและวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า การนำเข้าสู่บทเรียนเป็นกิจกรรมแรกที่ครูควรทำเมื่อดำเนินการสอน เพื่อไร่้ใจหรือดึงดูดความสนใจให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนเรื่องที่ครูจะสอน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายของเรื่องที่จะเรียน อันจะทำให้ให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการช่วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดขึ้น

ขั้นที่ 3. ขั้นสอน คือ ขั้นตอนที่ครูนำวิธีสอน กิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้งนำหลักการต่าง ๆ มาใช้ในการสอน นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทางในการนำวิธีสอนกิจกรรมการเรียนการสอน และหลักการต่าง ๆ เช่น เทคนิคในการสอน จิตวิทยาในการสอนมาใช้เพื่อให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพและประสพผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการไว้ดังนี้

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของวิธีสอนไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2545 : 475) กล่าวว่าวิธีสอนคือ ขั้นตอนและผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเด่นหรือลักษณะเฉพาะที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้น ๆ

วาริ ธิระจิตร (2530 : 50) ให้ความหมายไว้ว่า วิธีสอนคือ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาไปในทางที่พึงปรารถนา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

กาญจนา เกียรติประวัตติ (2524 : 134) ให้ความหมายไว้ว่า วิธีสอน หมายถึง วิธีการที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการใช้เทคนิคการสอน เนื้อหาวิชา และสื่อการสอนเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ของการสอน

จากความหมายที่ประมวลข้างต้นพิจารณาได้ว่า วิธีสอนเป็นวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงสามารถสรุปความหมายของวิธีสอนไว้ว่า วิธีสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ประเภทของการสอน จำแนกได้หลายแบบ บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 2-3) ได้จำแนกประเภทของการสอนจำแนกได้หลายแบบ ขึ้นกับว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการจำแนก ในที่นี้จำแนก 2 แบบ คือ

แบบแรก จำแนกโดยใช้จำนวนผู้เรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นเกณฑ์ ซึ่งอาจจำแนกไว้เป็น 3 ประเภทคือ การสอนเป็นกลุ่มใหญ่ การสอนเป็นกลุ่มย่อย และการสอนเป็นรายบุคคล

1. การสอนเป็นกลุ่มใหญ่ มักมีผู้เรียนจำนวนมาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นแบบทางเดียว (One way) ผู้สอนมีบทบาทเกือบทั้งหมด ตัวอย่างได้แก่ การสอนแบบบรรยาย

2. การสอนเป็นกลุ่มย่อย การสอนประเภทนี้ มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากขึ้น ตัวอย่างได้แก่ การสอนแบบอภิปราย การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ การสอนแบบติว เป็นต้น

3. การสอนเป็นรายบุคคล หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับความสนใจของตน เรียนไปตามความสามารถของตน และขณะเดียวกันผู้เรียนจะทราบความก้าวหน้าในการเรียนของตนอยู่เสมอ โดยหลักการสอนของวิธีนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะมีหลักสูตรของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งในหลักสูตรนั้นจะประกอบด้วยวัตถุประสงค์วิธีการเรียน ตลอดจนการประเมินความก้าวหน้าที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ

แบบที่สอง จำแนกโดยใช้ปริมาณของบทบาทผู้สอนกับบทบาทผู้เรียนเป็นเกณฑ์ ซึ่งจำแนกได้เป็น 4 ประเภทคือ ประเภทผู้สอนเป็นแกน ผู้เรียนเป็นแกน ผู้เรียนและผู้สอนมีกิจกรรมร่วมกัน และการสอนโดยใช้อุปกรณ์พิเศษ การสอนที่ผู้สอนเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลางจะเน้นบทบาทของผู้สอนตัวอย่างได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต การสอน โดยทั่วไปจะต้องมีบทบาทของผู้เรียนและผู้สอนในการสอนบรรยาย ขณะที่ผู้สอนบรรยาย ผู้เรียนจะมีบทบาทฟัง คิดตามตีความหมาย จดจำเนื้อหา สาระ จดบันทึก อาจกระทำบทบาทเหล่านี้ตลอดเวลาเช่นเดียวกับการบรรยายของผู้สอน การที่จัดว่าผู้สอนเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลางก็พิจารณาจาก

กิจกรรมของผู้สอนจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ถ้าผู้สอนไม่บรรยาย ไม่สาธิตให้ดู ก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น และบทบาทของผู้เรียนเป็นบทบาทแบบเฉื่อย (Passive) การสอนที่ผู้เรียนเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลาง เน้นบทบาทการทำกิจกรรมของผู้เรียน ตัวอย่าง ได้แก่ วิธีสอนแบบปฏิบัติการ วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ วิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นคู่ วิธีสอนเหล่านี้ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการกระทำกิจกรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนมีกิจกรรมร่วมกันผู้เรียนและผู้สอนต่างก็มีบทบาทพอ ๆ กัน มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ตัวอย่าง ได้แก่ วิธีสอนแบบสัมมนา วิธีสอนแบบอภิปราย การสอนโดยใช้อุปกรณ์พิเศษ บทบาทของการสอนทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดจะอยู่ที่โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ โสตทัศนูปกรณ์ดังกล่าว ได้แก่ ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์สไลด์ ประกอบเสียง ผู้เรียนจะเรียนจากโสตทัศนูปกรณ์นั้น ๆ ตามที่มีผู้สร้างบทเรียนสำเร็จไว้แล้ว

ทิสนา แชนมณี (2543 : 4) ให้แนวทางในการออกแบบ (Design) กิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างผูกพันจนกระทั่งเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ จึงเสนอแนวคิดที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อช่วยให้ประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการรับรู้ แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดี ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ซึ่งจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่พบเสมอ ๆ คือ หากผู้เรียนต้องนั่งนาน ๆ ไม่ช้าผู้เรียนอาจหลับหรือคิดเรื่องอื่น ๆ ได้ การเคลื่อนไหวทางกายมีส่วนช่วยให้ประสาทการรับรู้ตื่นตัว พร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือพูดง่าย ๆ ว่าเป็นกิจกรรมที่ทำทาบความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหวช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจดจ่อในการคิด สนุกที่จะคิด ซึ่งกิจกรรมจะมีลักษณะดังกล่าวได้ ก็จะต้องมีเรื่องให้ผู้เรียนคิด โดยเรื่องนั้นจะต้องไม่ง่ายและไม่ยากเกินไปสำหรับผู้เรียน เพราะถ้ายากเกินไปผู้เรียนก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความคิด แต่ถ้ายากเกินไป ผู้เรียนก็จะเกิดความห่อหอยที่จะคิด ดังนั้นครูจึงต้องหาประเด็นการคิดที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดหรือลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (Social participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยรวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์โดยทั่วไปจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจึงควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเอง กิจกรรมที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้เรียนนั้นมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ประสบการณ์ และความเป็นจริงของผู้เรียนจะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนโดยตรงหรือใกล้ตัวผู้เรียน

เรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกหรือจิตใจนี้เป็นเรื่องที่ไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำด้านอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ กาย สติปัญญา และสังคม เช่น เมื่อครูให้ผู้เรียนเคลื่อนที่ เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามมา เช่น พอใจ ไม่พอใจ เศษ ๆ หรือเมื่อครูให้คิดแก้ปัญหาอะไรก็ตามผู้เรียนอาจจะเกิดอารมณ์สนุก ทำทาบ เพลิดเพลินที่จะคิด หรืออาจจะเกิดอารมณ์หงุดหงิด เครียด กังวลก็เป็นไปได้ ในทำนองเดียวกันเมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ก็อาจเกิดความรู้สึกทางบวกหรือทางลบก็ได้เช่นเดียวกัน

การเลือกใช้วิธีสอน วิธีสอนแบบต่าง ๆ มีหลายวิธี แต่ละวิธีจะมีลักษณะเฉพาะ มีจุดเด่น และข้อจำกัดหรือจุดด้อยแตกต่างกันไป บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 50-74) ได้เสนอวิธีสอนไว้ดังนี้ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบอภิปรายย่อย การสอนแบบสัมมนา การสอนแบบคิว การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ การสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์ การสอนโดยใช้การระดมความคิด การสอนแบบค้นพบความรู้ การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนโดยใช้สตัทัสบุปกรณ์ การสอนแบบให้ผู้เรียนเสนอรายงานในชั้น และการสอนโดยใช้คำถาม

สนอง อินตะคร (2544 : 75-108) ได้กล่าวโดยสรุปเทคนิคและวิธีสอนที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นบทเรียนเป็นศูนย์กลางได้แก่ วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion) การอภิปรายแบบกลุ่ม (Group discussion) การระดมความคิด (Brainstorming) การสอนแบบแฮร์เบต (Herbert method) การถาม - ตอบ (Question answer) การสอนแบบซินดิเคท (Syndicate method) การสอนแบบอุปนัย (Inductive method) การสอนแบบนิรนัย (อนุมาน) (Deductive method) การแสดงบทบาท (Role playing method) กลุ่มสัมพันธ์ (Group process) สถานการณ์จำลอง (Simulation

method) วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration method) เกมและเพลง (Game & song method) และวิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem-solving method)

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 3-4) ได้กล่าวถึงการเลือกวิธีสอนจึงควรพิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. จุดประสงค์ของบทเรียน การที่จะเลือกใช้วิธีสอนวิธีใด วิธีนั้นจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียนกล่าวคือเป็นวิธีที่มั่นใจว่าจะสามารถช่วยให้บรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด
2. ลักษณะของเนื้อหาสาระ ควรเลือกวิธีสอนที่สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาสาระที่จะสอนนั้น
3. ลักษณะของผู้เรียน มีวิธีสอนบางวิธีสามารถใช้ได้กับผู้เรียนหลายวัย หลายประเภท แต่ละวิธีเหมาะกับผู้เรียนบางวัย บางประเภท จึงต้องเลือกวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนนั้นๆ
4. เวลา ในการสอนแต่ละครั้งมีเวลากำหนดให้นานเท่าใด ตามช่วงเวลาดังกล่าวเพียงพอสำหรับการสอนด้วยวิธีนั้นๆ หรือไม่ จะต้องพิจารณาให้รอบคอบ
5. สถานที่ สถานที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ต้องพิจารณา การสอนบางวิธีจำเป็นต้องจัดสภาพห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ ให้เหมาะสม เช่น วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่ม วิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นคู่ เป็นต้น แต่ละวิธีจะมีการจัดสภาพห้องแตกต่างกัน เราสามารถจัดสภาพห้องเรียนได้ตามที่ต้องการได้หรือไม่
6. จำนวนผู้เรียน ผู้เรียนมีจำนวนมากน้อยเท่าใด จำนวนผู้เรียนดังกล่าวนี้เหมาะสมกับวิธีที่ใช้หรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในการที่ผู้สอนจะเลือกวิธีการสอนมาใช้ ถ้าได้พิจารณาถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้วควรจะได้คำนึงถึงข้อต่อไปนี้ (วาริ ธีระจิตร. 2530 : 84-85)

1. วิธีสอนควรเสนอแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อบทเรียนได้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องใช้เวลามาก สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ๆ
2. วิธีสอนควรก่อให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องกับสภาพความต้องการของสังคมและเป็นที่ยอมรับ การแสดงแบบอย่างของครูจะช่วยสนองตอบทัศนคตินั้น ๆ ด้วย
3. วิธีสอนควรก่อให้เกิดทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการแสดงออกทางสังคม การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความรับผิดชอบ ทักษะในการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มและของสังคม เป็นต้น
4. วิธีสอนควรก่อให้เกิดแนวทางที่จะนำความรู้ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ที่ได้ฝึกฝนเป็นอย่างดี เอาไปใช้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

ผู้สอนไม่ควรยึดวิธีสอนที่ตนถนัดเพียงวิธีเดียว ควรพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น หรืออาจใช้วิธีผสมผสานหลายวิธีเข้าด้วยกัน ในการสอนแต่ละครั้ง เช่น อาจนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการบรรยาย ต่อด้วยขั้นการสอนโดยวิธีให้แสดงบทบาทสมมติแล้วสรุปด้วยวิธีอภิปราย หรือนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการสาธิต ต่อด้วยขั้นการสอนโดยวิธีแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แล้วสรุปโดยวิธีบรรยาย เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะใช้วิธีสอนแบบใด ควรมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุปวิธีสอน คือ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ วิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีลักษณะมีความมุ่งหมาย ขั้นตอนการสอน ข้อดี ข้อจำกัด และวิธีการนำไปใช้แตกต่างกัน ผู้สอนควรเลือกใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน เนื้อหาของบทเรียน ความสามารถ ความสนใจตามวัยของผู้เรียน เวลาและสถานที่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของการเรียน ในการเลือกใช้อาจใช้หลายวิธีผสมผสานกันได้ โดยคำนึงถึงจุดประสงค์การเรียนเป็นสำคัญ

กิจกรรมการเรียนการสอน นักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ดังนี้

ทศนิษฐ์ สุภเมธี (2535 : 189-190) ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

สำลี รักสุทธี (2544 : 74) ให้ความหมายกิจกรรมการเรียนการสอน คือ สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนดการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ จึงเป็นความสามารถและทักษะของครูมีอาชีพในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

วไลพร คุโณทัย (2530 : 19) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 71) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พิจารณาได้ว่าเป็นความหมายที่กล่าวไว้ในแนวเดียวกัน ถึงการกระทำของครูและนักเรียน ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอน ดังนั้นจึงสรุปความหมาย ได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำร่วมกันระหว่าง ผู้สอนและผู้เรียน ได้ปฏิสัมพันธ์กัน โดยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ อารมณ์ ใจเที่ยง (2540 : 71-72) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน
2. เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนทุกคน ซึ่งแต่ละคนจะมีแตกต่างกัน
3. เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเพลิดเพลิน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน
4. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และ เกิดทักษะกระบวนการ
5. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียน

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ อารมณ์ ใจเที่ยง (2540 : 72-74) ได้กล่าวว่า เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน จึงควรคำนึงถึงหลักการข้อต่อไปนี

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร หลักสูตรฉบับปัจจุบันทั้ง ระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิด ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การปฏิบัติงาน การจัดงาน การ ทำงานกลุ่ม ฯลฯ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องสอนวิธีการคิด วิธีการทำ วิธีการแก้ปัญหาและสอนอย่างมี ลำดับขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ใช้วิธีสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียน เกิดคุณสมบัติตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง ผู้สอนจึงต้องศึกษาจุดมุ่งหมาย หลักการของหลักสูตร แล้วจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน ผู้สอนต้องพิจารณาว่าจุดประสงค์ การสอนในครั้งนั้นมุ่งเน้นพฤติกรรมด้านใด เช่น การสอนครั้งนี้มีจุดประสงค์เน้นพฤติกรรมด้าน ทักษะ ดังนั้นผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะ
3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชามีหลายประเภท เช่น ประเภทข้อเท็จจริง การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม เนื้อหาวิชาแต่ละ

ประเภทต้องอาศัยเทคนิควิธีสอน หรือการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน

5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน เพื่อผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง ไม่สับสน และสามารถโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่เรียนได้ การจัดลำดับขั้นตอนควรเริ่มจากง่ายไปยาก รูปธรรมไปนามธรรม ไกลตัวไปใกล้ตัว และส่วนรวมไปส่วนตัว จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

6. กิจกรรมที่น่าสนใจ โดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม สื่อการสอนสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อบุคคลและของจริง 2) วัสดุและอุปกรณ์เครื่องฉาย 3) วัสดุและอุปกรณ์เครื่องเสียง 4) สิ่งพิมพ์ 5) วัสดุที่ใช้แสดง

7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่วนตัวความรู้เป็นผลพลอยได้จากการกระทำกิจกรรมทั้งนี้เพราะระหว่างทำกิจกรรมผู้เรียน จะได้รับผลคือ เกิดการพัฒนาตนเองทางการคิด การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การวางแผนจัดการ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เรียกว่า เรียนรู้วิธีการหาความรู้ (Learn how to learn) ซึ่งมีคุณค่ามากกว่าความรู้ ดังนั้นในการสอนจึงต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรม

8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิดความสามารถของผู้เรียน ผักผ่อนวิธีการแสวงหาความรู้ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและได้รับประโยชน์จากการเรียนอย่างแท้จริง

9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ในการสอนแต่ละครั้งผู้สอนไม่ควรใช้วิธีเดียวกันตลอด ควรคิดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เลือกเทคนิควิธีสอนที่สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาวิชา

10. จัดกิจกรรมโดยให้มีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน และเป็นกันเอง เพราะทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสุข สบายใจ ไม่ตึงเครียด อันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน

11. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง เพื่อค้นหาข้อดีข้อบกพร่อง แล้วนำผลไปปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป ในการวัดผลควรมีทั้งการวัดผลระหว่างที่ผู้เรียนทำกิจกรรม และภายหลังการทำกิจกรรม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

สนอง อินสระ (2544 : 5) ได้กล่าวว่า หลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ควรยึดหลักการดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) คือ การให้ผู้เรียนสร้างข้อความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ แปรความ ตีความ ขยายความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปเป็นข้อความรู้

2. เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ข้อมูล ความคิด และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Interaction)
3. เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมทั้งร่างกาย อารมณ์ ปัญญา และสังคม ในการเรียนรู้ให้มากที่สุด (Participation)
4. เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการ และมีผลงานจากการเรียนรู้ (Process and Product)
5. เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Application)

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยมุ่งพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่ผู้เรียน วิชาให้ผู้เรียนได้แสดงออก ได้มีส่วนร่วมฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และจัดโดยมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน ตลอดจนจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ประเภทของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อารมณ์ ใจเที่ยง (2540 : 75) ได้แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนออกตามบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่านักเรียน โดยเริ่มจากเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอน เป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ กิจกรรมที่ครูใช้ เช่น การบรรยาย การสาธิต การถามตอบ อย่างไรก็ตามแม้ว่าครูจะเป็นแกนกลางของการจัดกิจกรรม แต่นักเรียนก็ยังมีโอกาสร่วมกิจกรรมบ้างภายใต้การนำของครู

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง คือ เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ส่วนครูจะเป็นผู้ประสานงาน ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหาเมื่อนักเรียนต้องการ กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมของนักเรียน เช่น การอภิปราย การทำกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง การประดิษฐ์ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แยกย่อยออกได้ 2 ประเภทคือ

- 2.1 กิจกรรมที่ยึดกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้ปฏิบัติงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกให้รู้จักหน้าที่ บทบาทของ

ตนเองในการทำงานกลุ่ม ฝึกการวางแผนงาน จัดระบบงานกลุ่ม และฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

กิจกรรมที่ชีวิตกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลาง จัดแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ

2.1.1 กิจกรรมกลุ่มใหม่ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนในชั้นทั้งหมดมีส่วนร่วม โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ มอบหมายงาน จำนวนนักเรียนในกลุ่มใหญ่อาจมีประมาณ 15-20 คน ถ้ามีสมาชิกในกลุ่มมากเกินไป โอกาสที่สมาชิกจะร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึงกันจะมีน้อยลง

2.1.2 กิจกรรมกลุ่มย่อย เป็นกิจกรรมที่ครูต้องการให้นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติ โดยทั่วกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ได้รับฝึกหัด ได้ฝึกทักษะ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ขนาดของกลุ่มอาจแบ่งเป็น 4-6 คน ตามปริมาณงานที่กำหนดจากประสบการณ์การสอนพบว่ากลุ่มขนาด 4 คน จะศึกษาค้นคว้าทำกิจกรรมได้ดี เพราะคนน้อยการประสานงานกันดี และกระจายงานความรับผิดชอบได้ดี ถ้ามีจำนวนมากกว่านี้ เช่น 8 คน การประสานงานในกลุ่มจะล่าช้า ความรู้สึกรับผิดชอบในงานกลุ่มลดน้อยลง งานจะไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มย่อย เช่น การอภิปรายแบบระดมสมอง การแก้ปัญหา การทดลอง การแสดงบทบาทสมมติ การค้นคว้าทำรายงานและเสนองานในชั้นเรียน เป็นต้น

2.2 กิจกรรมที่ชีวิตนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของแต่ละคน นักเรียนจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ เช่น การพูด การอ่าน การแต่งคำประพันธ์ การทดลอง การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

ขั้นที่ 4. ขั้นสรุปบทเรียน การสรุปบทเรียนเป็นการรวบรวมเนื้อหาสาระ หรือใจความสำคัญ ข้อคิดเด่น ๆ หลังจากทีครูสอนหรือให้นักเรียนทำกิจกรรมแล้ว โดยทั่วไปครูควรสรุปบทเรียนใน 3 ระยะ คือ เมื่อสอนจบเนื้อหาแต่ละตอน เมื่อนักเรียนอภิปรายหรือฝึกปฏิบัติจบลง และเมื่อสอนจบบทเรียนแล้ว (สุพิน บุญชูวงศ์. 2531 : 118)

สำหรับจุดมุ่งหมายของการสรุปบทเรียนนั้น ประดิพันธ์ อุปรมย์ (2532 : 191) กล่าวว่า เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนบทเรียนใหม่ได้ต่อเนื่องและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบทเรียนใหม่กับบทเรียนเก่าได้รวดเร็วขึ้น

สำหรับวิธีการสรุปบทเรียนที่ใช้กันมีหลายวิธี ครูสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งวิธีการรวมทั้งกิจกรรมในการสรุปบทเรียนจาก สุพิน บุญชูวงศ์ และประดิพันธ์ อุปรมย์ ได้กล่าวไว้รวบรวมเป็นวิธีการต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ครูบรรยายสรุปเอง
2. ครูถามคำถามให้นักเรียนตอบ คำถามที่ใช้ควรเป็นคำถามที่ถามให้สรุป

3. ครูใช้กิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ ช่วยสรุปบทเรียน เช่น มอบหมายงานให้ทำเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล สร้างสถานการณ์ที่สอดคล้องกับบทเรียนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นใช้สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบ ใช้เพลง ใช้บทประพันธ์ เป็นต้น

4. ให้นักเรียนสรุปเอง โดยครูเป็นผู้แนะนำแนวทางให้หรือตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ อากรณี ใจเที่ยง (2540 : 39) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมสนับสนุน กิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้นช่วยให้จดจำได้นานยิ่งขึ้น หรือช่วยให้การเรียนการสอนที่จะดำเนินการในครั้งต่อไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กิจกรรมสนับสนุนได้แก่ การสรุปบททวน และการสั่งงาน มีดังนี้

1. การสรุปบททวน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้เรียนมา และเป็นการย้ำให้ผู้เรียนเกิดความจดจำได้ดียิ่งขึ้น การสรุปหรือการทบทวนควรเป็นการสรุปของผู้เรียนเอง หรือผู้สอนอาจถามคำถามเพื่อนำไปสู่การสรุปนั้น ๆ

2. การสั่งงาน การสั่งงานมี 2 ลักษณะ คือ การสั่งงานเพื่อให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม หรือให้ทำแบบฝึกหัดเป็นการบ้าน และการสั่งงานเพื่อเป็นการเตรียมการเรียนการสอนล่วงหน้า เช่น การสั่งให้ผู้เรียนได้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ หรือสั่งให้ไปศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการล่วงหน้า ซึ่งการสั่งงานนี้จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5. ขั้นทดสอบหลังเรียน มีนักการศึกษาได้ระบุถึงขั้นทดสอบหลังเรียนดังนี้

ระวีวรรณ ศรีครามครัน (2532 : 270) กล่าวว่า ในการสอนก่อนดำเนินการสอน ครูควรทดสอบก่อนสอนหรือประเมินความรู้พื้นฐานของนักเรียนและเมื่อดำเนินการสอนจนจบกระบวนการ ครูจะต้องสนใจต่อความก้าวหน้าในการเรียนอยู่ตลอดเวลา และควรจัดให้มีการทดลองความรู้ของผู้เรียนหรือให้ทราบผลก้าวหน้าของการเรียนรู้อยู่เสมอ

อากรณี ใจเที่ยง (2540 : 40) กล่าวว่า การวัดผลหลังการสอน หลังจากการเรียนการสอนได้ผ่านไปแล้ว ควรจะได้ทำการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและมีเจตคติต่อสิ่งที่เรียนมาแล้วเป็นอย่างไร โดยอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบผลงานจากการทำแบบฝึกหัด การให้ทำข้อทดสอบสั้น ๆ การให้ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญ การซักถามและสัมภาษณ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ทดสอบหลังเรียนเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสอนที่มีความจำเป็น เพราะทำให้ทราบว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่เพียงใด ทำให้ครูได้ทราบประสิทธิภาพการสอนของตน นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำหรับให้ครูใช้ปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน และจัดการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนด้วย

พฤติกรรมการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติของครูผู้สอนในการจัดทำแผนการสอนเกี่ยวกับวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า โดย

ระบุขั้นตอนและวิธีการสอนต่างๆ ในการดำเนินการสอน พร้อมทั้งกำหนดของเขตเนื้อหาวิชาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ในแต่ละคาบเรียนให้มากที่สุด

2. พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน นักการศึกษาระบุไว้ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 182) กล่าวว่า สื่อการสอนเปรียบได้กับมือที่สามของครู เพราะครูสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง ช่วยเสริมให้การสอนน่าสนใจ และลดพลังงานการที่ครูต้องพูดอธิบายให้น้อยลงได้ เป็นการประหยัดเวลาการสอนลง สื่อการสอนจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ช่วยสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้นตลอดจนจำได้นาน

ความหมายและประเภทของสื่อการเรียนการสอน มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2544 : 128) ให้ความหมายสื่อการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายและรวดเร็ว ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกสื่อใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับเนื้อหา มีความยากง่ายเหมาะสมแก่วัยของผู้เรียน มีความทันสมัย และเร้าใจผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 16) ให้ความหมายสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะเอื้อต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียน คือ ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และกิจนิสัยที่พึงประสงค์ อาจจะเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ ในสิ่งต่อไปนี้ 1) หนังสือเรียนประจำวิชา 2) หนังสืออ่านประกอบ 3) หนังสืออ้างอิง 4) อุปกรณ์ประกอบการเรียน 5) วัสดุฝึก 6) คู่มือสอนหรือคู่มือครู

ความหมายของสื่อการเรียนการสอนที่นำมากล่าว สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งที่ครูนำมาใช้เป็นเครื่องมือหรือตัวกลางให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกิดทักษะ สร้างความสนใจ และมีทัศนคติตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

หลักการใช้สื่อการเรียนการสอน อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 184) ได้กล่าวถึง การเลือกใช้ สื่อการเรียนการสอนผู้สอนควรได้กำหนดจุดประสงค์การสอนเสียก่อน เพื่อเป็นเครื่องชี้้นำในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน มีหลักการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนดังนี้

1. เลือกใช้สื่อการสอนที่สัมพันธ์กับบทเรียนและตรงเป้าหมายกับเรื่องที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียน การสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้นความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน

4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป
5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเอง ควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน
7. พิจารณาเลือกสื่อในปริมาณที่พอเหมาะที่จะใช้ประกอบการสอนอย่างแท้จริงจนเกินไป จนทำให้การเรียนการสอนส่วนอื่นบกพร่อง หรือเหลือใช้ในแต่ละชั่วโมงเรียน
8. เลือกสื่อการสอนที่ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้เรียน
9. เลือกใช้สื่อการสอนที่มีสีสันดึงดูดความสนใจผู้เรียน ควรใช้สีที่เห็นตาและสีสดใส
10. เลือกใช้สื่อที่มีขนาดถูกต้องตามหลักเกณฑ์ เช่น บัตรคำ ควรมีตัวอักษรสูงประมาณ 1.5 นิ้ว ความหนาตัวอักษรประมาณ ½ นิ้ว และเขียนด้วยหมึกที่มีสีชัดเจน สีที่ควรใช้คือ สีเขียว น้ำเงิน บนกระดาษสีขาว จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ส่วนรูปแบบของตัวอักษรควรเป็นแบบที่อ่านง่าย มีหัวตัวอักษรชัดเจน หัวไม้ทึบเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้เรียน
11. ควรเลือกใช้สื่อที่แปลกไปจากสิ่งที่ผู้เรียนเคยเห็นจำเจแล้ว หรือเลือกใช้สื่อที่สามารถเคลื่อนไหวได้ (Movement) จะช่วยเร้าความสนใจผู้เรียนได้ดีเป็นพิเศษ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 183) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนให้ประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว
2. สื่อจะช่วยแบ่งภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง
3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนคิดเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

สรุป สื่อการเรียนการสอนจะมีคุณค่าต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้นก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนจึงควรที่จะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการเรียนการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวข้องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติของครูผู้สอนที่สามารถเลือกใช้ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชามาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3. พฤติกรรมการสอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

พฤติกรรมการสอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ชำรง บัวศรี (ม.ป.ป : 257)

กล่าวถึง ความหมายของการวัดและประเมินผลไว้ดังนี้

การวัดผล (Measurement) หมายถึง การวัดคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการวัดในด้านปริมาณหรือคุณภาพก็ได้ การวัดด้านปริมาณ ได้แก่ การวัดความยาว ความกว้าง ความสูง น้ำหนัก ปริมาตร ความถี่ ความเร็ว ฯลฯ ส่วนในด้านคุณภาพก็ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับเชาวน์ปัญญา พฤติกรรม เจตคติ ฯลฯ

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการประเมินค่าและตัดสินใจ

การประเมินค่า (Assessment) หมายถึง การนำเอาค่าของการวัดผลมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่มีอยู่เป็นสากลหรือที่กำหนดขึ้น โดยเฉพาะเพื่อพิจารณาว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ผลจากการประเมินค่านี้ทำให้สามารถตกลงใจหรือตัดสินใจได้ว่าสิ่งที่นำมาประเมินผลนั้นเป็นอย่างไร

การวัดและประเมินผล มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ดังที่พร้อมพรรณ อุคมสิน (2533 : 1) กล่าวถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลไว้ว่า การวัดและประเมินผลจะเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในระดับนั้นหรือในวิชานั้น เพราะผลจากการวัดและประเมินผลจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของครูผู้สอน และนักการศึกษา เพื่อใช้ในการปรับปรุงวิธีสอน การแนะแนว การประเมินผลหลักสูตร แบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการจัดระบบบริหารทั่วไปของโรงเรียน และนอกจากนี้ยังช่วยปรับปรุงการเรียนของผู้เรียนให้เรียนได้ผลดียิ่งขึ้น

รุ่งทิพา จักรักร (2526 : 196) กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการศึกษาถือเป็นหน้าที่สำคัญของครูที่ให้การศึกษากับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการให้การศึกษาด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม เพื่อที่จะได้ทราบว่าผลการเรียนการสอนที่นักเรียนได้รับผลตามต้องการหรือไม่เพียงไร หรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

โดยสรุป การวัดและประเมินผลจะทำให้ครูทราบว่าผลการเรียนการสอนที่ครูจัดนั้นมีประสิทธิภาพหรือทำให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่เพียงใด อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ครูได้ทราบว่าควรจะปรับปรุงการสอนของตนและการเรียนของนักเรียนอย่างไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้น

ประเภทของการประเมินผล รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 132-133) ได้แบ่งประเภทการประเมินผลไว้ 2 ประเภท คือ

1. การประเมินผลขั้นสุดท้าย (Summative evaluation) ใช้เพื่อแสดงความก้าวหน้าของผู้เรียน เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแต่ละวิชาหรือในตอนปลายปี เป็นการตัดสินว่าผู้เรียน ครู ประสิทธิภาพของหลักสูตร มีคุณภาพอย่างไร เนื่องจากการประเมินผลขั้นสุดท้ายมักจะใช้ในการเลื่อนชั้นของนักเรียน จึงปรากฏว่า การประเมินลักษณะนี้ทำให้ผู้ถูกประเมินไม่ว่าจะเป็นครูหรือนักเรียนเกิดความวิตกกังวล

2. ประเมินผลย่อย (Formative evaluation) การประเมินผลที่นำมาใช้ ทั้งในด้านการพัฒนาและการสอนตามหลักสูตร นักการศึกษาหลายท่าน เช่น สคริเวน (Scriven, 1967), บลูม เอส สตรีง มาคัส (Bloom, Hastings and Madaus, 1974) กล่าวว่า การประเมินผลย่อยเป็นการประเมินผลที่เป็นระบบ ใช้ในการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงกระบวนการทั้ง 3 ประเภท ครูเป็นผู้ใช้ การประเมินผลย่อยในชั้นเรียน เพื่อศึกษาความยากของการเรียนและเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป ผลจากการประเมินผลย่อยที่ครูใช้ประเมินนักเรียนในชั้นช่วยทำให้ครูรู้จุดอ่อนของนักเรียน เพื่อจะได้นำไปแก้ไขปรับปรุง การให้เกรดนักเรียนในระดับเกรด B หรือ C ไม่ได้บอกระยะไรกับนักเรียนมากนัก นอกจากบอกเพียงว่านักเรียนยังทำงานไม่ดีเท่ากับคนอื่น ๆ หลายคน ดังนั้นการใช้การประเมินผลย่อยจึงเป็นกระบวนการประเมินที่จำเป็นสำหรับทุกโรงเรียน

ในด้านเกณฑ์การประเมินผล รุจีร์ ภูสาระ (2545 : 133-134) กล่าวถึง เกณฑ์การประเมินผล เพื่อให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพ ครูจึงควรพิจารณาเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

1. ความต่อเนื่อง (Continuity) การประเมินผลควรจะดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ครูควรจะได้มีการวินิจฉัยความพร้อมในการเรียนของนักเรียน และความสามารถเบื้องต้นก่อนที่จะลงมือจัดกิจกรรมตามหลักสูตร นอกจากนั้นการประเมินการใช้หลักสูตรตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดการใช้ ข้อมูลจากการประเมินอย่างต่อเนื่องสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาจุดมุ่งหมายการสอน และการแจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบ

2. ขอบเขตการประเมิน (Scope) การประเมินผลควรจำกัดขอบเขตให้อยู่ภายใต้จุดประสงค์ ถ้ามีการกำหนดในจุดประสงค์แล้วจำเป็นจะต้องทำการประเมินผลทุกข้อ ปัญหาในการดำเนินการตามเกณฑ์นี้คือ ขาดเครื่องมือในการประเมินจุดประสงค์ที่สังเกตเห็นได้ยาก รวมทั้งการประเมินแบบดั้งเดิมมักยึดถือการประเมิน โดยการเขียนตอบเป็นหลัก ซึ่งการประเมินมักจะทำให้ลำบากในการประเมินเจตคติ พัฒนาการด้านคุณธรรม ความซาบซึ้งด้านสุนทรียศาสตร์ และกระบวนการคิดในระดับสูง

3. การเทียบเคียง (Compatibility) การประเมินผลจะต้องนำมาเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การกำหนดจุดประสงค์มีน้ำหนักแตกต่างกัน ดังนั้นการประเมินผลจึงต้องคำนึงถึงน้ำหนักของแต่ละจุดประสงค์ด้วย

4. ความเที่ยงตรง (Validity) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อให้การประเมินผลมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการวัด

5. ความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ความคงที่ในการตอบแบบทดสอบของผู้เรียน ถ้าแบบทดสอบฉบับหนึ่งทดสอบกับนักเรียนกลุ่มหนึ่งในตอนเช้า พอตอนบ่ายให้นักเรียนกลุ่มเดิมทำข้อสอบฉบับเดียวกันซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เมื่อนำผลการทดสอบทั้ง 2 ฉบับ มาเปรียบเทียบกันแล้วนักเรียนควรจะได้คะแนนใกล้เคียงกัน หรือมีลำดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

6. ความเป็นปรนัย (Objectivity) เป็นเกณฑ์ที่นำมาใช้พิจารณาการประเมินที่จะต้องทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

7. คุณค่าในการวินิจฉัย (Diagnostic value) การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะแสดงความชัดเจนเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมของนักเรียนแล้ว ยังจะต้องแสดงให้เห็นว่าในกระบวนการเรียนการสอนนั้นมีผลเป็นอย่างไร ซึ่งถ้าคุณลักษณะตามเกณฑ์นี้แล้วจะทำให้เป็นข้อมูลในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้

8. การมีส่วนร่วม (Participation) นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการเรียนการสอน นั่นคือ เป็นการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเชิงรุก (Active process) ในขณะเดียวกันการประเมินผลซึ่งเป็นกระบวนการ ครูจึงอาจให้นักเรียนได้มีส่วนในการเลือกวิธีการประเมิน

การดำเนินการและวิธีการวัดและประเมินผล ครูควรดำเนินการวัดผลในลักษณะที่ให้โอกาสนักเรียนมีความพร้อมที่จะแสดงความรู้ความสามารถในสิ่งที่ต้องการวัดออกมาอย่างเต็มที่ และใช้วิธีการหรือเครื่องมือวัดผลที่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการได้อย่างแท้จริง

สมศักดิ์ สินธุระเวช และ จันทิมา พรหมโชติกุล (2525 : 231) ได้กล่าวถึงการดำเนินการวัดผลที่ถูกต้องไว้ใน การดำเนินการวัดและประเมินผล ครูควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การวัดที่ดี ได้แก่ แจ้งให้นักเรียนทราบกำหนดวัน เวลา สอบล่วงหน้าอย่างน้อย 2 วัน บอกจุดมุ่งหมายในการวัดให้นักเรียนทราบก่อน จัดบรรยากาศการวัดผลในลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ใช้เครื่องมือที่มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ดี และต้องให้ความยุติธรรมแก่ นักเรียนเท่ากันทุกคน

พฤติกรรมการสอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียน หมายถึง การปฏิบัติของครูผู้สอนในการใช้กิจกรรม คำถาม แบบทดสอบ กระตุ้นให้นักเรียน แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ครูทราบว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจทักษะต่าง ๆ ในแต่ละรายวิชา สามารถนำไปใช้ใน

ชีวิตประจำวันทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้

4. พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศในการเรียน และการควบคุมชั้นเรียน

5. ความหมายของปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ประคินันท์ อุปรมย์ (2532 : 133) กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล 2 คน หรือบุคคล 2 ฝ่าย โดยต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

วัตสัน และฮิล (Watson and Hill, 1984 : 88) กล่าวถึง ความหมายคำว่า ปฏิสัมพันธ์ไว้ว่า การกระทำหรือการสื่อสารต่อกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือระหว่างกลุ่มสังคมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเกิดจากการกระทำหรือการติดต่อระหว่างกัน

ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน มีหลายลักษณะ ดังที่ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 234-235) ได้แบ่งปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี หมายถึง ทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามครู ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ให้นักเรียนมีอิสระและมีความสุขสบายใจในการทำกิจกรรม บรรยากาศในห้องเรียนก็จะไม่ตึงเครียด เป็นบรรยากาศที่รื่นรมย์ น่าเรียน น่าสอน ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน บรรยากาศในห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนได้ ถ้าเด็กนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ มีความสมัคกลมเกลียวกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ กล่าวคือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กนักเรียน ปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง สั่งสอนอบรมบ่มนิสัย และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อย ๆ ซึมซาบ และซบเอาสิ่งที่ดีงามไว้ ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะคนที่พึงประสงค์ เมื่อนักเรียนทุกคนต่างเป็นคนดีเพราะมีครูดี ทุกคนก็จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันเป็นส่วนสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

3. ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา หมายถึง การพูดจาร่วมกันในห้องเรียนระหว่างครูกับนักเรียน อาจเป็นการบรรยาย การอธิบาย การถามคำถาม การมอบหมายงาน การพูดของนักเรียน ฯลฯ ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเช่นกัน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 235) ได้กล่าวถึงผลดีของการมีปฏิสัมพันธ์ทางวาจาที่ดีต่อกันไว้สรุปได้ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาคด้วยดีระหว่างครูกับนักเรียนจะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดี เพราะมีการสื่อความหมายที่ถูกต้อง เข้าใจกัน
3. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจในการที่จะรับวิชาการ
4. ช่วยให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจในตัวครู มีเหตุผล
5. ช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นได้
6. ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดเจตคติ ความสนใจ ค่านิยมและผลการเรียนรู้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจานั้นควรใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect influence) ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมทางวาจาที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เช่น ครูยอมรับความรู้สึกรักของนักเรียน ครูชมเชยสนับสนุนให้กำลังใจ ครูยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ ครูถามเพื่อให้นักเรียนตอบ ฯลฯ โดยครูควรหลีกเลี่ยงการใช้อิทธิพลทางตรง (Direct influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงฝ่ายเดียว เช่น ครูบรรยาย ครูสั่งการ ครูวิจารณ์ฝ่ายเดียว ฯลฯ ดังนั้น ครูควรสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจาโดยใช้อิทธิพลทางอ้อม เพื่อส่งผลที่ต่อการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุปการจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดีต่อการเรียนการสอนและเกิดความศรัทธาในครูผู้สอน ' ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา โดยปรับบุคลิกภาพความเป็นครูให้เหมาะสม ปรับพฤติกรรมการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

หลักการจัดชั้นเรียน อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 236-237) ได้กล่าวถึง หลักการจัดชั้นเรียนดังนี้

1. การจัดชั้นเรียนควรให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ชั้นเรียนควรเป็นห้องใหญ่หรือกว้างเพื่อสะดวกในการโยกย้ายโต๊ะ เก้าอี้ จัดเป็นรูปต่าง ๆ
2. ควรจัดชั้นเรียนเพื่อสร้างเสริมความรู้ทุกด้าน โดยจัดอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมหรือหนังสืออ่านประกอบที่น่าสนใจไว้ตามมุมห้อง เพื่อให้นักเรียนจะได้ค้นคว้าทำกิจกรรม ควรติดอุปกรณ์ รูปภาพ และผลงานไว้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้
3. ควรจัดชั้นเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายสดีปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และการเรียนของนักเรียนเป็นอันมาก เช่น ให้

นักเรียนจัดหรือติดอุปกรณ์ให้มีสีสวยงาม จัดกระดาษต้นไม้ประดับชั้นเรียน จัดที่วางของชั้นเรียน ให้นักเรียนทำกิจกรรม คอยให้คำแนะนำในการอ่านหนังสือ ค้นคว้าและปัญหา และควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ไม่ให้เครียดเป็นกันเองกับนักเรียน ให้นักเรียนรู้สึกมีความปลอดภัย สะดวกสบายเหมือนอยู่ที่บ้าน

4. ควรจัดชั้นเรียนเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงาม ชั้นเรียนจะเฝ้าอยู่ที่ตรงที่นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาด
5. ควรจัดชั้นเรียนเพื่อสร้างความเป็นระเบียบ ทุกอย่างจัดให้เป็นระเบียบ ทั้งอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ เช่น การจัดโต๊ะ ผู้ ชั้นวางของ ฯลฯ
6. ควรจัดชั้นเรียนเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตย โดยครูอาจจัดดังนี้
  - 6.1 จัดให้นักเรียนเข้ากลุ่มทำงาน โดยให้มีการหมุนเวียนกลุ่มกันไป เพื่อให้ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น
  - 6.2 จัดที่นั่งของนักเรียนให้สลับที่กันเสมอ เพื่อให้ทุกคนได้มีสิทธิที่จะนั่งในจุดต่าง ๆ ของห้องเรียน
  - 6.3 จัดโอกาสให้นักเรียนได้หมุนเวียนกันเป็นผู้นำกลุ่ม เพื่อฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
7. ควรจัดชั้นเรียนให้เอื้อต่อหลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาฉบับปัจจุบัน เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ใช้กระบวนการสอนต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรจัดสภาพห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เช่น จัดที่นั่งเป็นรูปแบบต่าง ๆ อาจเป็นรูปตัวยู ตัวที รูปครึ่งวงกลม หรือจัดเป็นแถวตอนลึกให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาให้ผู้เรียนรู้สึกกล้าถามกล้าตอบ กล้าแสดงความคิดเห็น เกิดความใคร่รู้ใคร่เรียน ฯลฯ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคมได้ในที่สุด

สรุปได้ว่า หลักการจัดชั้นเรียนคือ การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ และการจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

จากหลักการของนักวิชาการ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบของพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ 4 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติของครูผู้สอนในการจัดทำแผนการสอนเกี่ยวกับวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า โดยระบุขั้นตอนและวิธีการสอนต่างๆ ในการดำเนินการสอน พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชา

ที่จะสอนในแต่ละคาบเรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ในแต่ละคาบเรียนให้มากที่สุด

2. พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติของครูผู้สอน ที่สามารถเลือกใช้ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ เนื้อหาในแต่ละรายวิชามาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิด ประสิทธิภาพมากที่สุด

3. พฤติกรรมการสอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียน หมายถึง การปฏิบัติของครู ผู้สอนในการใช้กิจกรรม คำถาม แบบทดสอบ กระตุ้นให้นักเรียน แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ครูทราบว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจทักษะต่างๆ ในแต่ละรายวิชา สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้อ

4. พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติของ ครูผู้สอนในการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนและการควบคุมชั้นเรียน โดยครูผู้สอนแสดง ปฏิกริยาโต้ตอบกับนักเรียนในลักษณะมีมนุษยสัมพันธ์และสัมพันธ์ภาพที่ดีจัด กิจกรรม และ สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนแล้วเกิดความรู้สึก สบายใจ น่าสนใจ เป็นกันเอง ไม่เบื่อหน่าย อำนวย ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนจะต้องกำหนดข้อตกลงกับนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานใน ห้องเรียนเพื่อความเป็นระเบียบของชั้นเรียน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

พัฒนาศรี ไชยชนบูรณ (2538 : 103-107) ศึกษาการทดลองใช้พฤติกรรมคาดหวังของ ครู ผู้ปกครอง ประกอบการสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาความสามารถทางการอ่าน อัดมโนทัศน์ และความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยศึกษาจากนักเรียนจำนวน 32 คน ที่อ่านหนังสือไม่ออก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยได้รับพฤติกรรมคาดหวังจาก ครูและผู้ปกครองมีความสามารถทางการอ่าน อัดมโนทัศน์ และความสนใจในวิชาภาษาไทยสูงกว่า นักเรียนที่เรียนโดยไม่ได้รับพฤติกรรมคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะ นักเรียนกลุ่มที่ได้รับพฤติกรรมคาดหวังจากครูและผู้ปกครองนั้น ขณะอยู่ที่โรงเรียนครูเป็นผู้แสดง พฤติกรรมคาดหวัง และเมื่อกลับบ้านผู้ปกครองเป็นผู้แสดงพฤติกรรมคาดหวัง โดยผู้แสดง พฤติกรรมคาดหวังทั้งครูและผู้ปกครอง พูดคุยกับนักเรียนว่า “ครู / พ่อแม่ เชื่อว่าหนูมีความสามารถ ที่จะอ่านได้ ถ้าตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงานที่ครูให้” การแสดงพฤติกรรมคาดหวังโดยการพูดขึ้นนี้เอง เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดว่า บุคคลใกล้ชิดตัวเขามีความเชื่อว่าเขาจะต้องอ่านได้ เป็นการ

พูดให้กำลังใจให้ความมั่นใจกับตัวเอง และการเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่าน อัดมโนทัศน์ และความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนโดยได้รับแบบของการสอนซ่อมเสริมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมแบบกลุ่ม มีอัดมโนทัศน์ และความสนใจในวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะการเรียนซ่อมเสริมแบบกลุ่มนั้น ครูให้นักเรียนช่วยกันทำงานซึ่งนักเรียนมีโอกาส ปฏิสัมพันธ์กัน พฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนเป็นเสมือนกระจกส่องให้นักเรียนคนอื่นในกลุ่ม เห็นว่า เพื่อนมองตนเองอย่างไร ประกอบกับครูผู้สอนใช้วิธีพูดย้ำให้นักเรียนเห็นว่า นักเรียนก็มีความสามารถพอที่จะทำได้ ลองตั้งใจทำ เมื่อนักเรียนประสบความสำเร็จในงานที่ทำจะเกิดความพึงพอใจ ทำให้นักเรียนมองตนเองในแง่ดี ส่งผลให้อัดมโนทัศน์และความสนใจในวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมเป็นรายบุคคล

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2533 : 177) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความห่อเหี่ยวในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในภาคกลาง โดยศึกษาจากครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในภาคกลาง ในเขต 1, 5 และ 6 เขต การศึกษาละ 2 จังหวัด รวม 6 จังหวัด จำนวน 54 โรงเรียน จำนวนครู 654 คน เพื่อศึกษา สภาวะความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ของครูประถมศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ของครูประถมศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ของครูประถมศึกษา และเพื่อแสวงหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา โดยป้องกันความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของครู ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ของครูประถมศึกษาในภาคกลาง พบว่า ครูประถมศึกษาในภาคกลางมีความห่อเหี่ยวด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ และความไม่สมหวังในผลสำเร็จของตนอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า เมื่อวิเคราะห์เฉพาะกลุ่มครูประถมศึกษาที่มีความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป ปรากฏว่า ครูประถมศึกษามีความห่อเหี่ยวด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ร้อยละ 49.26 ด้านความไม่สมหวัง ในผลสำเร็จของตน ร้อยละ 57.74 ส่วนด้านการสูญเสียความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ร้อยละ 21.53

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ของครูประถมศึกษาในภาคกลาง ผลการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยบางกลุ่มที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กับความห่อเหี่ยวในด้านต่าง ๆ ของครูประถมศึกษา โดยพบว่ากลุ่มปัจจัยด้านความผูกพัน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความห่อเหี่ยวด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ ปัจจัยค่าเงิน ปัจจัยด้านความผูกพัน และปัจจัยกระตุ้น มีความสัมพันธ์กับความห่อเหี่ยว ด้านการสูญเสียความสัมพันธ์ส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ ปัจจัยด้านความผูกพัน ปัจจัยกระตุ้น และปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับความท้อแท้ด้านความไม่สมหวังในผลสำเร็จของตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยด้านชีวสังคมมีปัจจัยย่อยบางตัว คือ อายุ ประสบการณ์ทำงาน มีความสัมพันธ์กับความท้อแท้ด้านการสูญเสียความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และความท้อแท้ด้านความไม่สมหวังในผลสำเร็จของตน

สำเร็จ พันธุ์ผัก (2541 : 73-77) ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในวิธีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างรวมจำนวนทั้งสิ้น 500 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 162 คน และครูผู้สอน จำนวน 338 คน รวบรวมข้อมูลโดยการให้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่าการศึกษาปัญหาในวิธีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยการฝึกอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาอบรมหรือดูงาน การพัฒนาบุคลากรโดยกระบวนการปฏิบัติงาน การพัฒนาด้วยตนเอง และการพัฒนาบุคลากรโดยกระบวนการบริหาร เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ความเข้าใจ และทักษะการสอนของครูตามทัศนคติของผู้บริหาร ครูผู้สอน และโดยภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงว่าการพัฒนาบุคลากรยังคงเป็นปัญหาอยู่ ซึ่งมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ปัญหาการฝึกอบรมที่พบว่า ยังคงมีปัญหาในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขาดการสำรวจข้อมูลก่อนการฝึกอบรม การวางแผนการฝึกอบรมไม่ชัดเจน บุคลากรไม่มีส่วนร่วมวางแผน ขาดความพร้อมและไม่เห็นความสำคัญ วิทยากรขาดประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ เอกสารประกอบการอบรมไม่เพียงพอ ได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการจัดหาสถานที่ที่ไม่เหมาะสมดีพอ บรรยากาศของสถานที่ไม่สนใจให้เกิดความกระตือรือร้นและสมาธิในการอบรม

2. ปัญหาการส่งบุคลากรไปศึกษาอบรมหรือดูงาน ยังคงมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูผู้สอนไม่ทราบนโยบายที่แน่นอน ไม่มีการสำรวจปัญหาความต้องการของบุคคลและของหน่วยงาน ขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงาน ไม่เห็นความสำคัญ ไม่ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรไปศึกษาต่อหรือดูงานภายนอกสถาบัน งบประมาณค่าใช้จ่ายสูง มีผลกระทบต่อการทำงานประจำ หลักสูตรอาจไม่สามารถตอบสนองงานที่ปฏิบัติในหน้าที่ปัจจุบัน และขาดข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยถูกต้องเป็นปัจจุบัน

3. ปัญหาการพัฒนาบุคลากรโดยกระบวนการปฏิบัติงาน ยังคงมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถ

ความถนัด ทักษะของบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานไม่เหมาะสม ผู้บริหารไม่แจ่มแจ้ง รายละเอียดการปฏิบัติงานให้บุคลากรใหม่ ซึ่งยังขาดประสบการณ์และความมั่นใจในการทำงาน ขาดการควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ บุคลากรขาดความรับผิดชอบไม่กระตือรือร้นในการปรับปรุงงาน การประสานงานและความสัมพันธ์ในหน่วยงานระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานไม่ดีพอ เอกสารคู่มือการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ขาดข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียน และการทดแทนการทำงานเมื่อยามขาดแคลนบุคลากร

พบพร บำรุงจิตร (2542 : 64-66) ศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 182 คน เป็นผู้บริหาร 20 คน ครูผู้สอน 162 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูและผู้บริหารโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสวรรค์มีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ครูมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ในด้านกระบวนการปฏิรูปการศึกษา มีความคิดเห็นระดับปานกลางในด้านแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา และความคาดหวังในความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคของการปฏิรูปการศึกษา ส่วนผู้บริหารมีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในระดับปานกลางทุกด้าน

2. ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในด้านแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา กระบวนการปฏิรูปการศึกษา และความคาดหวังในความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคของการปฏิรูปการศึกษาไม่แตกต่างกัน

สุชิน มั่นศิลป์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการกับผลการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการกับผลการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2543 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หรือหัวหน้าฝ่ายที่รับผิดชอบระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนจำนวน 28 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามกระบวนการปฏิบัติงานของโรงเรียนปรากฏว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับคุณภาพมากทุกมาตรฐาน

2. ผลการเรียนรู้เฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2543 พบว่า ผลการเรียนรู้อยู่ในระดับพอใช้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับคุณภาพมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการกับ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บอย (Boy, 1985 : 394A) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูที่คัดเลือก ในวิทยาลัยชุมชนไมอามี คาติ เพื่อจะศึกษาพฤติกรรมของครูดีเด่นที่ได้รับการคัดเลือกจากการเสนอชื่อของเพื่อนครูว่า พฤติกรรมการสอนของเขาจะมีลักษณะเช่นเดียวกับพฤติกรรมการสอนของครูดีเด่นในโรงเรียนมัธยม หรือครูดีเด่นในวิทยาลัยหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่าเหมือนกันในหลาย ๆ ทาง ครูมัธยมศึกษานั้นเน้นทางด้านระเบียบวินัยมากกว่าในวิทยาลัย ครูในวิทยาลัยนั้นมุ่งเน้นที่จะกระตุ้นให้นักเรียนได้มีความคิดที่กว้างขวาง และคิดในแง่นามธรรมให้มาก ส่วนครูในวิทยาลัยชุมชนนั้นให้ศึกษาเป็นรายบุคคล และพยายามช่วยเหลือให้แต่ละคนพัฒนาตนเองให้มากที่สุดในระดับชั้นเรียน ครูดีเด่นทุกกลุ่มที่ครูศึกษามีความคาดหวังในตัวนักเรียน นอกจากนั้นพฤติกรรมที่มุ่งทางด้านความสามารถของนักเรียนทำให้ประสบความสำเร็จในการสอน อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการพัฒนาตนเองของนักเรียนมีความสัมพันธ์มากกับพฤติกรรมที่ดีของครู

อินชาร์สติ (Inchansti, 1999 : 1) ศึกษาการลดขนาดของห้องเรียนส่งผลต่อทัศนคติของครูในการเรียนการสอน เพื่อศึกษาทัศนคติของครูปฏิบัติการสอนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยลงไปจากเดิม ผลการวิจัยพบว่า การลดขนาดของห้องเรียน ทำให้ครูปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก ครูสามารถสอนแบบตัวต่อตัว ครูสามารถสอนได้ทั่วถึง ทัศนคติของครูเป็นไปในทางที่ดีกับการลดขนาดห้องเรียน

อาร์เยน (Ryan, 1999 : 1) ศึกษาครูพัฒนาการใช้เพิ่มสะสมผลงานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมาประเมินวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้วิธีซักถามและสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า เพิ่มสะสมผลงานเป็นเครื่องมือของครูที่จะสะท้อนให้เห็นการทำแบบฝึกหัดของนักเรียนว่ามีความก้าวหน้าในการเรียน สามารถทดแทนเครื่องมือวัดผลแบบเก่าได้ดี เพิ่มสะสมผลงานจะมีมาตรฐานในการประเมินดังนี้

1. ครูได้วิจัยและพัฒนาเครื่องมือในการประเมินวิชาคณิตศาสตร์
2. ผลของการพัฒนาการเรียนการสอน หรือการทำงานจะได้ผลงานที่เกิดจากการทำงาน
3. การประเมินแบบดูบริษ เป็นมาตรฐานในชั้นเรียน

โกเวนเดอร์ (Govender. 1998 : 1) ศึกษาอิทธิพลของการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในโรงเรียนบนพื้นฐานการจัดการ (การปฏิรูปการศึกษา) จากการศึกษาที่ไปสำรวจโดยการใช่แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ประเทศแอฟริกาใต้ ขาดบุคลากร ขาดคนที่จะร่วมมือในการจัดการถึงสภาพแวดล้อมหลักของความเชื่อว่าการเขียนจะทำให้ประสบปัญหาในการปฏิรูปดังนี้

1. ขาดแคลนตำแหน่ง
2. การเปรียบสภาพแวดล้อมไม่สำเร็จ
3. ค่าธรรมเนียม ค่าเทอมจะทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนสภาพแวดล้อม
4. กฎระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียนควรจะมาจากผู้เรียน
5. โรงเรียนยังไม่มีมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย
6. หลักการแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัย สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้
7. ต้องการความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษา
8. ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมในเรื่องการเรียนรู้ การสอน การสอนพิเศษในโรงเรียน
9. ครูไม่เพียงพอในการมานั่งประเมินตามสภาพจริง

5. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุป การรับรู้แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้กับพฤติกรรมการสอนของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งสรุปเป็นความหมายได้ดังนี้

การรับรู้แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูรับรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเต็มศักยภาพ และเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ด้านการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ โดยที่แต่ละด้านมีความหมายดังนี้

1. ด้านกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ จากแหล่งค้นคว้าแหล่งเรียนรู้หลายหลาก สื่อ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้อการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ รอบตัว จากการศึกษาวิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติ ประเมินผลปรับปรุงและสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนารอบด้านตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ที่ผู้สอนจะต้องรู้จักที่จะจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน

1.1 การรู้จักการเรียนรู้อย่างมีความสุข การสร้างบรรยากาศ การพัฒนา ความสามารถ
ของนักเรียน ได้มีส่วนช่วย

1.2 การรู้จักการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง

1.3 การรู้จักการเรียนรู้กับบุคคลอื่น

1.4 การรู้จักการเรียนรู้แบบองค์รวม

1.5 การรู้จักการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของคน

2. ด้านประเมินผลตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ หมายถึงการที่ครูทำการประเมินผล
เรียนก่อนเริ่มต้นการสอนระหว่างการสอน และหลังสิ้นสุดการสอนจากสภาพจริงโดย
การสังเกต บันทึกพฤติกรรม เชื่อมบ้าน ศึกษารายกรณี การสัมภาษณ์ และการทดสอบแล้วนำผล
การประเมินมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการเรียนโดยการทำเพิ่มผลงาน

3. ด้านวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึงการที่ครูจัดกระบวนการเรียน
การสอน ค้นหาคำความรู้ สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ แก้ปัญหา
ของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูง
ขึ้น โดยการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ
การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิดของนักวิชาการได้สรุปลักษณะ
การสอนที่ดี บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญพฤติกรรมการสอน
ของครู หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูที่เกี่ยวกับวิธีการและการจัดกิจกรรม การใช้
สื่อ การจัดและการประเมินผลในการเรียนการสอน การสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติเพื่อ
ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในสาระ
การเรียนรู้กลุ่มวิชาต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบคือ

โดยที่แต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังนี้

1. พฤติกรรมการสอนด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติ
ของครูผู้สอนในการจัดทำแผนการสอนเกี่ยวกับวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า
โดยระบุขั้นตอนและวิธีการสอนต่างๆ ในการดำเนินการสอน พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชา
ที่จะสอนในแต่ละคาบเรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ นักเรียนเกิด การเรียนรู้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ในแต่ละคาบเรียนให้มากที่สุด

2. พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติของครู
ผู้สอนที่สามารถเลือกใช้ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้อง
กับเนื้อหาในแต่ละรายวิชามาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพมาก
ที่สุด

3. พฤติกรรมการสอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียน หมายถึง การปฏิบัติของครูผู้สอนในการใช้กิจกรรม คำถาม แบบทดสอบ กระตุ้นให้นักเรียน แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ครูทราบว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจทักษะต่าง ๆ ในแต่ละรายวิชา สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้อ

4. พฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติของครูผู้สอนในการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน และการควบคุมชั้นเรียน โดยครูผู้สอนแสดง ปฏิภาณไหวพริบโต้ตอบกับนักเรียนในลักษณะมีมนุษยสัมพันธ์และสัมพันธภาพที่ดีจัด กิจกรรมและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนแล้วเกิดความรู้สึก สบายใจ น่าสนใจ เป็นกันเอง ไม่เบื่อหน่าย อำนวยประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนจะต้องกำหนดข้อตกลงกับนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในห้องเรียน เพื่อความเป็นระเบียบของชั้นเรียน